

Adoption & Samfund

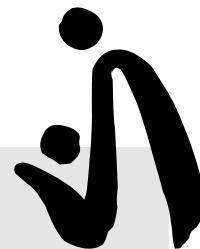
Nr. 3

Medlemsblad for Adoption & Samfund
Juni 2009 ★ 33. årgang

TEMA: SENT ADOPTEREDE BØRN

Foreningstelefon: mandag kl. 20.00-22.00 65 92 00 18

Hjemmeside: www.adoption.dk

Formand:Michael Paaske, Klanghøj 47, 8670 Låsby (priv.) 65 96 05 21
E-mail: michael.paaske@adoption.dk (mob.) 29 48 53 06**1. næstformand:**Paul K. Jeppesen,
Granparken 165, 2800 Kgs. Lyngby (priv.) 27 29 34 61
E-mail: paul.k.jeppesen@adoption.dk (arb.) 32 83 05 08**2. næstformand:**Inge Fabricius, Vermundsgade 32, 2100 Kbh. Ø 44 53 04 04
E-mail: inge.fabricius@adoption.dk (mob.) 28 15 22 04**Sekretær:**Carl Erik Agerholm, Teglvvej 4, Frifelt, 6780 Skærbæk 74 75 73 65
E-mail: carlerik@fam-agerholm.com**Bestyrelsesmedlemmer:**Marianne Østergaard
Vesterbrogade 191, 4., 1800 Frederiksberg C 33 22 95 53
E-mail: marianne.oestergaard@adoption.dkJørn K. Pedersen, Prangerager 38, 7120 Vejle Øst 60 82 04 35
E-mail: joern.k.pedersen@adoption.dkHans Ejnar Bonnichsen
Kildevænget 8, 6560 Sommersted 74 50 47 74
E-mail: hans.ejnar.bonnichsen@adoption.dkBente Pedersen, Assensvej 52 st. th., 5750 Ringe 62 62 20 51
bente.pedersen@adoption.dkKirsten Korning,
Øster Skibelundvej 36, Askov, 6600 Vejen 22 39 30 92Sidsel Babette Johansen, Tandervej 45, 8320 Mårslet 86 78 27 22
E-mail: sidsel.babette.johansen@adoption.dkLouise Svendsen, Rymarksvej 99 3. th.,
2900 Hellerup 26 24 40 64**Suppleant:**Lene Borg, Tveje-Merløse 2B, 4300 Holbæk 59 43 92 01
lene.borg@adoption.dk**Kasserer: (valgt uden for HB)**Ellen Larsen, Glenstrup Søvej 15, 8990 Fårup 86 45 26 32
E-mail: kasserer@adoption.dk**Medlemsadministration:**Helle Jespersen, Snerlevej 40, 2820 Gentofte
E-mail: medlemsadm@adoption.dk**Redaktion:**Bringekrogen 24, Jonstrup, 3500 Værløse 44 64 44 29
e-mail: bladet@adoption.dk**Redaktionsmedlemmer:**Heidi Senderovitz, Hovgårdsparken 53, 2670 Greve 60 72 90 05
Anne-Louise Linnemann Bech, Enighedsvvej 49B,
2920 Charlottenlund 39 61 03 61Annette S. Christiansen, Bringekrogen 24, Jonstrup,
3500 Værløse 44 64 44 29Marianne Krogh Jensen, Tingskiftevej 4,
2900 Hellerup 33 16 01 16Tina Johansen Krogh, Borgmester
Jensens allé 22, st. th. 2100 København Ø 35 43 02 16

Anne Marie Andresen, Raunstrupvej 6, 2720 Vanløse 38 79 97 35

Ansvarshavende for dette nummer: Anne Marie Andresen

Medlæser: Tina Johansen Krogh

Grafisk produktion: BL Grafisk ApS, Skærbæk 74 75 15 00**Oplag:** 4.425 stk.**Adresseændring af bladet meddeles postvæsenet og medlemsadministrator Helle Jespersen (se ovenfor).**Abonnement kr. 375,-. Medlemskab inkl. blad kr. 375,- Giro 214 3135.
Annoncepris: Kr. 10,- pr. spaltemilimeter.

Bladet modtager altid gerne billeder. Husk at oplyse om navn, adresse, motiv, afgiverland og tidspunkt. Bladet (inklusive billederne) lægges altid efterfølgende på www.adoption.dk. Billederne vil herudover kunne anvendes i foreningens foldere og øvrige publikationer.

Artikler i bladet udtrykker forfatterens synspunkter og ikke redaktionens. Bladet udkommer i februar, april, juni, september, oktober, december.

Annoncer: Henvendelse til foreningens kasserer (se ovenfor).

Deadline næste nummer: den 10.08.2009

Forsiden:

Strandløven Workaferahu er 8 år og født i Etiopien.

PAS-ordningen skal gøres permanent

En af vore store succes historier er uden tvivl, at der efter mange års pres fra vores side er blevet indført en PAS-ordning, godt nok som forsøgsordning, men alligevel. Forsøget rækker som bekendt over perioden 2007-2010.

Efter en lidt langsom start, hvor vi måtte opfordre til, at man retter henvendelse, er forsøget nu kommet rigtig godt i gang. Det strømmer ind med tilmeldinger, men med det fortvivlende resultat, at økonomien i projektet er kommet stærkt under pres. Det kniber ganske enkelt med at få pengene til at slå til.

Det er foreningens holdning, at der til enhver tid uanset den adopteredes alder og uanset tiden, der er gået siden adoptionen, skal være et relevant offentligt, og gratis, tilbud om behandling. Kun på den måde kan Danmark efter vores opfattelse leve op til forpligtelserne i Haag Konventionen. Og det betyder bl.a., at ordningen skal udvides til at omfatte alle adopterede - uanset alder.

Det siger sig selv, at man skal sikre, at der er de fornødne økonomiske midler til at gennemføre de nødvendige og relevante tilbud om behandling.

Indtil vi har sådan et tilbud til alle adopterede, er vores opfordring til jer, at I fortsætter med at søge den hjælp, I har brug for, og det gælder uanset, om I kan få del i forsøgsmidlerne, eller om I selv må betale. Hurtig og kvalificeret hjælp kan være udslagsgivende for, hvor godt det kommer til at gå efterfølgende.

Nogle har en forsikringsordning, sundhedsforsikring eller lignende, som måske dækker. Det er i hvert fald værd at studere egen eller firmaets forsikringspolice, inden I be- stiller tid hos f.eks. en psykolog.

Vi venter lige nu i spænding på Midtvejsevalueringen af PAS-forsøget. Rapporten skulle meget gerne foreligge her inden sommerferien. Forsøgets succes peger efter vores opfattelse klart og utvetydigt på, at ordningen skal gøres permanent og udvides. Der er helt klart et udækket behov.

Bladet rummer en række særdeles spændende artikler, denne gang om adoption af større børn. Jeg kunne godt ønske, at vi alle kunne vise lidt større rummelighed og imødekommenhed overfor det at adoptere de lidt større børn. Måske skal der gennem grundigere information et holdningsskifte til, både hos os som forældre, men så sandelig også hos de godkendende myndigheder og hos de formidlende organisationer.

Du og din familie ønskes en rigtig god sommer.

*Michael Paaske
Formand*

Landsmøde 2009

I weekenden 28.-29. marts blev det årlige landsmøde afholdt på hotel Hede-
gaarden i Vejle.

Lørdagens program havde situationen på adoptions-
området og den nuværende
PAS-ordning i fokus, og søn-
dagen bød på et foredrag
om adopterede teenagere
samt et indlæg fra ASU, for-
eningens ungdomsafdeling.

Af Annette Christiansen, redaktionen

Projektoren summer, kaffen damper, og enkelte tygger diskret på et rundstykke fra morgenbuffeten. Næstformand Paul K. Jeppesen byder velkommen.

Nye love på vej

Et forslag om tvangsbortadoption af danske børn er undervejs. Forslaget bydes velkommen af A&S, der dog ikke ønsker at profilere sig på det. - Vi kan let blive misforstået, siger Paul Jeppesen.

Et andet lovforslag giver homoseksuelle adgang til at adoptere. Foreningen er ikke imod, men mener ikke, at afgiverlandene er parate endnu.

Mange afslag i 2008

Sidste år var antallet af afgørelser om adoption lavt. Der tegnede sig en stigning i antallet af afslag, og tilsvarende faldt antallet af godkendelser. Mulige forklaringer kunne være strukturreformen og de medfølgende ændringer i sagsbehandlingen sammen med de øgede muligheder for fertilitetsbehandling.

- Vi følger udviklingen, lover Paul Jeppesen.

Også specialundervisningen er påvirket af strukturreformen. Kommunernes håndtering er langt fra tilfredsstillende, set med foreningens øjne.

- Stil op, deltag i vælgermøderne op til kommunalvalget, lød opfordringen fra næstformanden.

Marianne Wung-Sung og Pia Brandsnes; direktør og vicedirektør i DanAdopt

Goddag til Afrika

Formidlingen fra Sydamerika og Asien er for nedadgående. Til gengæld er der etableret en række nye kontakter i Afrika. Også nogle af de europæiske lande kunne tænkes at komme på banen som afgiverlande.

Eneadoptanter går en svær tid i møde som følge af det ændrede formidlingsbillede.

Der er børn uden forældre i mange lande, men både formidlingsstrukturerne og etikken mangler. A&S opfordrer løbende politikerne til at bistå landene økonomisk.

Stigende forbrugermentalitet

Første oplægsholder er Marianne Wung Sung fra Danadopt.

- Vi oplever en stigende forbruger-

mentalitet, lyder det fra Marianne Wung Sung. Den enkeltes situation er altid speciel. Men regler og krav fra afgiverlandet kan ikke omgås.

- Vi skal finde en grænse for det individuelle, pointerer Marianne Wung Sung.

De formidlende organisationer er under pres. Danadopt ser en fremtid med mange små formidlingslande og tilsvarende mange rejser, lovgivninger og nye procedurer, hvilket vil fordyre adoptionerne.

- Har vi et andet valg? Skal vi denne vej? spørger direktøren.

For tekniske vurderinger

Godkendelsesrammerne er alt for tekniske og tager ikke højde for det hele barn.

Som det er nu, presses nogle familier til at sige ja til noget, de ikke er parate til. Derfor ønsker de formidlende begreberne "inden for" eller "uden for" godkendelse ophævet.

PAS-ordningen bør forbedres. Projektet er for snævert, mener Danadopt. Ordningen bør udvides til at omfatte sociale og medicinske problemstillinger også.

Fælles mediestrategi

En dårlig sag i medierne har potentiale til at lukke det hele ned. Det kan være stjerner, der adopterer på en uetisk måde, UNICEF, der taler om trafficking af børn til adoption, eller lande, der forvalter Haagerkonventi-

Næstformand Paul K. Jeppesen

onen forkert. Man bør derfor arbejde fælles på de gode historier.

Ikke færre børn til adoption

"Bekymringer", står der på powerpointen. Udsagnet uddybes af Margrethe Primdahl, konstitueret direktør i AC:

– Det er ikke korrekt, når medierne påstår, at der er færre børn til adoption. Men der er færre børn til Danmark. Dette skyldes opkomsten af nye store modtagerlande som bl.a. Frankrig, Spanien og Italien, hvor især Frankrig stikker frem. – Et samfundsfænomen, kalder Margrethe Primdahl den stærke stigning i de sydeuropæiske ansøgninger.

Så er der det såkaldte "Madonnasyndrom": De kendte adopterer, så det vil andre også, og man behøver ikke altid at følge reglerne. Også hér er der et medieslag, der skal slås.

Ikke individuelle adoptioner

I de nye modtagerlande etableres der mange nye formidlende organisationer, der ikke har den ekspertise og erfaring, der kræves. Man bør derfor bekymre sig om den øgede risiko for korruption og child trafficking. Holdningen hos såvel Danadopt som AC er klar: Samarbejdspartnerne bør være uafhængige, have højt uddannet personale og høje etiske standarder, og al adoption bør ske ved en formidlende organisations mellemkomst.

Sproglige præferencer

Der er en tendens til, at modtagerlande med samme eller lignende sprog

foretrækkes, eksempelvis sydamerikanske børn til Spanien. I visse lande ses også en sammenhæng mellem udviklingsbistand og adoption.

Vi skal være der, hvor børnene er

Der frigives færre børn fra de traditionelle afgiverlande i Sydamerika og Asien.

Ud over at opdyrke nye afgiverlande fastholder man samarbejdet med de gamle, på trods af at et land måske frigiver få børn om året.

– Man holder på det, man har, siger Margrethe Primdal.

I AC er antallet af aktive formidlingslande steget med 50 %. – Vi skal være der, hvor børnene er, lyder det fra AC's direktør.

Også adoptanterne skal være med til at sikre, at de etiske standarder fastholdes: - Læg ikke personlige adoptionshistorier på internettet, lyder opfordringen. - Det er en stigmatisering af børnene.

Hvorfor blive ved?

- Hvorfor skal Danmark fortsat arbejde for, at der kommer børn til adoption i Danmark? spørger AC og leverer selv svaret:

Danmark og Norden har generelt en lang erfaring med at gennemføre internationale adoptioner på forsvarlig vis. Det gælder både juridisk, etisk og moralsk.

Både Danadopt og AC er repræsenteret i såvel Nordic Adoption Committee som EurAdopt, hvor kvaliteten i adoptionsarbejdet er i højsædet. Og endelig er international adoption en

metode, der, når processen er korrekt udført, sikrer barnets bedste.

– Vi har meget erfaring, og vi er de bedste forældre, er Margrethe Primdals afsluttende bemærkning.

Rådgivning hos

Adoption & Samfund

Rådgivningskoordinatorerne Mie Olsen og Louise Svendsen fortæller om A&S's rådgivningsstruktur. Rådgivningen er et tilbud til adoptanter, adopterede og fagfolk og dækker alle faser af adoptionen, til forskel fra Statsforvaltningens PAS-ordning.

Før adoptionen er rådgivningen konkret, regelret og juridisk. Det kunne fx være spørgsmål om alder eller sygdom.

Under adoptionsprocessen vil henvendelserne typisk handle om forholdet til ens sagsbehandler, om afslag eller midlertidige afslag. Rådgiveren kan berolige eller opfordre til at køre sagen videre og anke.

– Nogle har behov for at gå hele vejen for at kunne sige farvel til et barn, forklarer Mie Olsen. Hun understreger, at ejerskabet til sagen ligger hos adoptanterne. Rådgiverne undersøger retspraksis, men skal alligevel skabe en balance mellem empatien og den objektive juridiske rådgivning.

Efter godkendelsen vil rådgiverne ofte møde sager i relation til de formidlende organisationer. Det kan fx være sager om matchning.

– Det kan være svært at have helikoptersynet som adoptant, mener Mie Olsen.

Forældrerådgiverne består af garvede forældre, der rådgiver omkring eksempelvis adoption af større børn, præmature børn, skoleproblemer eller tab af barn i forslag.

De faglige rådgivere er folk med en relevant uddannelse og en særlig viden. Her sidder p.t. en socialrådgiver, en læge, en sundhedsplejerske, en pædagogisk konsulent, en speciallærer og talepædagog samt en psykolog. De mest brugte er socialrådgiveren og psykologen. Lige nu efterlyses en person, der kun er speciallærer, for at adskille funktionen talepædagog og speciallærer.

– Vi kan ikke være bisiddere til møder, skrive breve eller omstøde kommunernes beslutninger, men vi kan hjælpe med de gode argumenter, siger Louise Svendsen, som screener de faglige rådgivere.

Hinder i Nørreskov.

Kirsten Nordahl; PAS-konsulent i Statsforvaltningen Syddanmark.

Statsforvaltningens PAS-ordning

Næste oplægsholder har insisterende øjne bag det hvide brillestel, og hun foretrækker at tale uden mikrofon. Hun arbejder i Statsforvaltningen Syddanmark som en af landets 16 PAS-konsulenter. Hendes navn er Kirsten Nordahl.

Hun har tre overordnede budskaber til forsamlingen:

- 1) Alle familier, der har benyttet sig af PAS, opfordres til at deltage i Rambølls midtvejsevaluering.
- 2) Der behøver ikke at være et problem – PAS kan også bruges forebyggende.
- 3) PAS er godt, men ikke nok.
– Også dagsinstitutioner, skoler osv. har brug for vejledning.

Som det er nu, beder folk om hjælp til emner som: søvn, helbred, trivsel, egen forælderrolle, indkøring i institution, afkodning af børnenes signaler, tilknytning.

Bladet

Bladet er i konkurrence med internettet, fx Adoption Zone. Alligevel har foreningen fastholdt det postomdelte blad, da det er vigtigt for medlemmerne.

– Vi sigter mod kvalitet, lædighed og relevans og undgår så vidt muligt skjult reklame.

Hentehistorierne er vigtige, især for dem, som venter, men redaktionen savner mere fagstof og mere de-

bat. Så derfor: kontakt redaktionen, hvis du kender relevante fagfolk eller selv har den gode historie, lyder opfordringen.

Ikke alle i redaktionen er selv skrivende. Redaktionen vil derfor gerne i kontakt med frivillige, der kan og vil skrive.

Gruppearbejde

Det opsamlende gruppearbejde afdækker flere forhold: at der hersker en fælles følelse af manglende viden om adoptivbarnets særlige behov blandt de professionelle. At medie billedet af adoption er skævt. Og at de formidlende og A&S har meget, de kan være fælles om.

Diskussionerne udmønter sig bl.a. i følgende forslag:

- 1) Mere oplysningsarbejde i sundhedssektoren om adoption som alternativ til fertilitetsbehandling
- 2) Ligestilling af fertilitetsbehandling og adoption, fx ved indførelse af klippekort
- 3) Adoption som fag eller emne på uddannelsesinstitutionerne
- 4) Oprettelse af videnscentre
- 5) En fælles pressetalsmand for A&S og de formidlende
- 6) Fælles høringssvar omkring lovforslag
- 7) Landegrupperepræsentanter og materiale fra lokalforeningerne på de formidlendes informationsmøder

- 8) Synlighed også lokalt og fagspecifikt, fx via kronikker i lokalaviserne eller artikler i fagblade
- 9) Erfaringsudveksling mellem nybagte og ”gamle” adoptivfamilier
- 10) Indførelse af en national adoptionsdag

Mellemspil

Lørdagens officielle program er ovre. Vi går tur i Nørreskoven og netværker. Solen og skovens ilt er velgørende modstykker til kursuslokalets neonlys og tørre luft.

Og så, med ét, ser vi dem. Øjnene er store og brune, vinterpelsen sidder i totter. De udstøder lyde, der mest af alt minder om den, en badeand siger, når man trykker den på maven. Måske vil de have mad. Måske er de bare nysgerrige.

Flokken af dådyr består overvejende af hinder; en enkelt hjort holder sig i baggrunden. De er vant til mennesker, men vi er ikke vant til dem, så vi holder os på afstand. Skovbundens lugte fylder næseborene, bag bøjene blinker fjorden. Vi sætter farten op, middagen venter.

- Se! En anemone! Vi stimler sammen. Og ganske rigtigt: i skovbunden titter hvide anemoner frem. Foråret er kommet til Vejle.

Susanne Høeg

Det er søndag morgen, og nogle af deltagerne har lagt øre og nattesøvn til en fødselsdagsfest for en af de unge fra A&S's ungdomsafdeling.

En smilende Susanne Høeg indleder dagen. Som psykolog – og som adoptivmor – møder hun adoptivfamilierne i flere sammenhænge: i Nordjysk Adoptionsforum, som PAS-rådgiver, og i sin egen praksis.

Kaffen glider ned sammen med det friskbagte morgenbrød, men psykologens budskaber kræver længere tids fordøjelse.

Fanget ind af sin egen skygge

Den adopterede er blevet valgt til – og valgt fra. Selvværdet kan være lavt – for man burde egentlig ikke have været her. Derfor er man for sød – eller for tynd. I puberteten skal man tage hånd om sin egen spisning, og spise-mønstret fra børnehjemmet popper op. Enten fik man for lidt, eller man blev overfodret.

Det er også i teenagetiden, at fællesskabet med kammeraterne og relationen til det andet køn får en ny og

større betydning. Nogle får ”adoptionstress”. Man er mere synlig som adoptivbarn. Og i det offentlige rum hersker en særlig grænseløshed og ubeskyttethed.

Fra bonbonland til et godt familieliv

I småbørnsfamilien spiller man spil og tager i bonbonland. I teenagefamilien glemmer man at lave ting sammen.

– Tag på søndagstur, opfordrede Susanne Høeg. – Tal anerkendende om baggrundshistorien til konfirmationen. Og når det går helt galt, så kig på trækfuglene – de kommer og går. Det samme gør problemerne.

At rumme afvisningen

- De kan ikke holde os ud, men de er også dybt knyttede og angste for, at vi forsvinder. Det er en præmis, svarer Susanne Høeg den tilhører, der synes, at det er svært at slå til, når den unge afviser én.

Hos nogle børn starter puberteten helt ned i 5-6 års alderen eller i 10-års alderen. Der kan ske en hormonal forskydning på grund af skiftet til Danmark.

– Det er vigtigt at have en god praktiserende læge. For tidlig pubertet kan stoppes.

I forhold til sprog vil nogle børn have en hurtig sprogindlæring, men dybden i sproget halter. Det kommer til udtryk i fællesskabet med kammeraterne. De kan ikke small-talk, de venter med at grine, til de andre griner.

Der kan være en forskydning i den psyko-sociale udvikling, så de adopterede har brug for at ligne kammeraterne i længere tid end de ikke-adopterede.

Signaler som ulige vægt, søvnløshed og tristhed kræver særlig opmærksomhed. Nogle børn udvikler spiseforstyrrelser, selvskadende adfærd, narkomani.

Den gode familie

I den gode familie føler man sig engageret i hinanden. Uanset hvad, giver man aldrig slip. Man bagatelliserer ikke det, den unge kommer med. Man lever efter ”trafiklyset”. Man skal aldrig op i det røde felt, men bliver i det grønne – højst i det gule. Man stiller op til diskussion, og man er parat til at udvide egne normer og grænser.

Jeppe Valentin sammen med nogle af de øvrige A&S-U'ere.

Man har som udgangspunkt gode forventninger til den unge. Men det er forældrene, der overordnet bestemmer i hjemmet. Alternativet er de sociale myndigheder – og de tænker lige som forældre.

Nogle af Susanne Høegs artikler kan findes i bladet (april 06, april 07, februar 09), som også ligger på forningens hjemmeside.

Brødre og søstre

Blitzlysene blinker, og en vis forlegenhed afspejler sig i kropssproget hos de syv unge, der afslutter landsmødeprogrammet. De er unge, de er adopterede, og de repræsenterer A&S Ungdom.

Formand Jeppe Valentin efterlyser ”mange flere brødre og søstre” i ungdomsafdelingen. Formålet er at skabe fællesaktiviteter for unge adopterede, men også at give råd og vejledning og dele erfaringer.

Første arrangement, ”Scenen er din”, er afholdt, men for få kom, og for mange glemte at melde afbud.

Facebook overvejes som medie, løbende indlæg i bladet kunne være en anden mulighed. Man kunne også brande gennem t-shirts eller andet. Og de fremmødte opfordres til at give beskeden videre.

A&S-U har sin egen hjemmeside: www.ungadopteret.dk.

Landsmødet er slut. Uden for hotellet samles de unge fra før. Nogle af hotellets gæster sender dem nysgerrige, lidt usikre blikke, andre haster blot forbi.

Mætte af buffetmad og indtryk styrer vi i alle retninger. Måske vi ses til næste år. □

PAS

PAS står for Post Adoption Service og er et tilbud til adoptivfamilier om adoptionskyndig vejledning, støtte og rådgivning.

Familiestyrelsen har iværksat et 4-årigt PAS-forsøgsprojekt i perioden 2007-2011. Rådgivningen tilbydes inden for de første tre år efter hjemtagelsen. Der bevilges op til fem samtaler med en familiekonsulent, tilknyttet projektet. Forsøgsprojektet er forankret i de fem statsforvaltninger, og de tilknyttede familiekonsulenter er ansat af den lokale statsforvaltning. Familiekonsulenterne har tavshedspligt.

Se mere:

www.statsforvaltning.dk/adoption

www.familiestyrelsen.dk/adoption

En lille vidunderlig dreng på en lang rejse

Som så mange andre moderne travle mennesker, levede min mand og jeg i den overbevisning, at børn bare kom den dag, man besluttede sig for, at nu var det tid. Men som de fleste læsere af denne artikel vil vide, så er det jo ikke altid sådan, det går. Så da stor-ken ikke meldte sig hos os, gik vi i gang med diverse fertilitetsforløb. Vi havde det sådan, at vi ville give vores egen biologi en chance, men at det for os ikke var et problem, hvis vi skulle blive forældre via adoption. Tværtimod var der noget "rigtigt" ved at blive mor og far til et barn, der allerede var født ind i denne verden, men som manglede en familie. Det gav god mening. Så vi lænede os tilbage og lod tiden gå. Vores arbejdsliv fyldte meget og vi gik roligt igennem behandlingerne. Men en dag tog vi beslutningen: ikke flere kunstige hormoner, nu ville vi i gang med at søge om adoption – og vi glædede os.

Af Tine Eiby

Der ventede dog en overraskelse forude. For vi kunne ikke få en almen godkendelse (barn imellem 0-3 år). Undervejs havde vi ikke undersøgt aldersrammerne for adoption, og jeg havde (naivt?) troet, at så længe jeg var 38 år og i princippet kunne blive fertilitetsbehandlet i Dan-

mark i flere år frem, så ville vi blive godkendt til at blive forældre til et lille barn. Det er oven i købet sådan, at der ingen aldersgrænse er for mænd, når man fertilitetsbehandles i Danmark. I princippet kan man som kvinde tage sin mand på 80 år med på klinikken, uden at man skal høre for det. Men ved adoption er den magiske grænse sat ved de 40 år. Min mand var blevet 45 år, imens vi bare havde ladet tiden gå, og nu blev vi godkendt til et barn mellem 3 og 6 år. Det var jo fantastisk at vide, at vi skulle være forældre, men det var også rystende, at vi skulle være det til så stort et barn. Det var, som om alle billeder og drømme skulle skabes på ny. Væk med de mere tuttenyttede fantasier. Nu skulle den lange ventetid bruges til at forberede et møde med et lille menneskebarn, der havde haft en relativt lang historie, inden han eller hun kom til os. En historie som skulle have sin plads, samtidig med at vi skulle blive en familie.

Forberedelsen

Det var berigende for os at tale med forældre, der også havde adopteret større børn. Igennem disse kontakter fik vi vigtige, kærlige og stærke historier om mødet med det store adoptivbarn. Det var flot at høre fremmede mennesker åbne deres hjerter i en telefonsamtale, og der faldt nogle rigtig gode fif af: "Husk at købe noget musik fra barnets oprindelsesland, gerne børnesange. Tag en plastiktavle med af den slags, hvor man kan skrive og viske ud, igen og igen. I får brug for at kunne kommunikere ved at tegne. Lær nogle af de vigtigste ord på barnets sprog: vand, mad, tisse etc. Vær opmærksom på hvad barnet er vild med at spise i sit oprindelsesland, måske kan man få det i Danmark". Jeg havde til sidst en lille bog fuld af gode ideer og tanker med relation til adoption af større børn. No-

get kunne vi bruge helt konkret, andet blev til inspiration.

I min iver efter at være så godt klædt på som overhovedet muligt til den store og vidunderlige opgave, der lå forude, læste jeg diverse artikler og bøger om adoption af større børn. Nogle gange blev jeg skræmt fra vid og sans. På et tidspunkt var jeg til en samtale hos en anerkendt psykolog, der netop har specialiseret sig i arbejdet med større adoptivbørn. Jeg kom til ham i håbet om, at han ville mane al min uro til jorden. Det gjorde han absolut ikke! Så jeg måtte vende det hele endnu engang og tænkte til sidst: der er aldrig nogen garantier i livet, heller ikke når man får et barn. Hverken når man selv føder dem, eller når de lander i ens arme som adoptivbørn. Måske ville vores barn være stærkt præget af sin fortid og af selve adoptionen. Jeg måtte leve med uroen, som andre kvinder må leve med, at de er nervøse for deres fødsel. Det blev vigtigt at erkende, at nogle ting kan man bare ikke styre selv - og så var det ellers om at sende alle gode tanker mod det lille menneske, der jo allerede var født og havde en hverdag. Det barn, der skulle blive vores søn eller datter. Jeg tænkte også meget på den mor/de forældre, der af en eller anden grund havde givet deres dyrebareste fra sig, og i tankerne lovede jeg dem at gøre mit aller-allerbedste for, at deres biologiske barn skulle få et godt liv - med os som forældre.

Så er der barn i forslag

Vi ventede og ventede og ventede. Med et par omveje. Men til sidst var vi i efteråret 2007 nået øverst op på Kina-ventelisten. Vi var klar, da en mail løb ind fra AC Børnehjælp: "Der er udvalgt barn til jer". Det var fuldstændig fantastisk at læse de to linjer om, at der i det sydlige Kina var en lille dreng på 3½ år, der skulle være vores søn. Det her var ikke en fød-

sel af den mere klassiske slags, men veer havde der været rigeligt af – og lykkesuset ved at læse den korte mail var helt ubeskrivelig. Så mange gange havde jeg forestillet mig dette øjeblik, og så var det pludselig NU! Den lille dreng, vores søn, rykkede straks ind i mit hjerte.

Alt det praktiske

Vi gik i gang med det praktiske. Det var begrænset, hvad vi hidtil havde forberedt, da vi var godkendt til et barn i aldersrammen 3 – 6 år. Men nu skulle vi altså finde en børnehave (der er stort set frit valg med de store adoptivbørn, for de vil naturligt havde størst anciennitet, hvis de er over 3 år gamle). Vi skulle indrette børneværelse og købe tøj, og en dag fik jeg vores søde nabo til at tage en masse billeder af min mand og jeg rundt om i vores hus, så jeg kunne sende et fotoalbum til vores søn og hans plejefamilie. På den måde ville vi, så godt det nu var muligt, forberede ham på den forestående store forandring i hans liv. Jeg fotograferede også hans værelse og satte et billede af et SAS-fly ind i fotoalbumet. En lille bamse var med på alle billederne. Siden hen kunne vi så tage den med til Kina. Måske ville der være noget godt ved, at vores søn kunne genkende den, når han så os. En lille bitte forbindelse mellem de to verdener. Jeg sendte også to engangskameraer med til plejefamilien, så de kunne fotografere vores søns liv i Kina. Billeder der siden viste sig at få stor betydning, blandt andet for den sorgproces vores søn måtte igennem ved tabet af sin plejefamilie. Jeg kan kun anbefale, at man så grundigt som muligt samler "dokumentation" sammen fra barnets fortid. I Kina skrev jeg hver aften dagbog om vores søns reaktioner og dagens oplevelser, ligesom vi filmede og tog billeder. Det var indimellem benhårdt at finde kræfter til især dagbogsdelen, men det er guld værd at have barnets overdragelseshistorie i detaljer. For dagene i oprindelseslandet er så "vilde", at det kan være svært at huske særlig meget bagefter. Sådan var det i hvert fald for os. Så nu, når vores søn spørger til de første dage med os som forældre, så er der en bog, der handler om starten på vores fælles liv.

Pædiaternes vurdering

Kort tid efter at vi havde fået vores søn i forslag, fik vi tilsendt de oversatte lægerapporter fra Kina samt AC Børnehjælps pædiaters godkendelse. Han lå inden for "almindelig godkendelse". Da vi tidligere havde haft positiv erfaring med at konsultere en af Adoptionsnævnets pædiatere, benyttede vi igen dette gode tilbud om gratis professionel og uvildig vejledning. Vi fik således en givende telefonsamtale med en overlæge fra en børneafdeling på et større hospital. Hun gennemgik vores søns lægerapporter grundigt og gav blandt andet nogle fine og konkrete beskrivelser af, hvordan hun antog at hans første uger efter fødslen havde formet sig. Med udgangspunkt i de lægetjek han havde fået i sit 3½ år gamle liv, kunne hun også give et billede af hans fysiske udvikling mv. Jeg kan kun anbefale, at man som kommende adoptivforældre kontakter en af Adoptionsnævnets pædiatere. Især hvis man har den mindste smule uro over nogle af de ting der står i afgiverlandets rapporter. Det var skønt at kunne ringe til AC Børnehjælp og takke JA til den dejlige og smukke dreng (vi havde nu også fået billeder), som de havde bragt i forslag til os. Nu skulle rejsen bare bestilles, så var vi klar til afgang!

Rejsen til Kina

Hos AC Børnehjælp er man på Kina-ventelisten samlet i rejsegrupper. For vores vedkommende var vi syv familier, der skulle af sted samtidig. Heraf skulle de seks forældrepar hente adoptivdøtre, der alle var omkring 1 år gamle. Og så var der os! Vi havde et forskelligt udgangspunkt. Der blev naturligvis talt en del om bleer, sutteflasker og mælkepulver. Men det var fuldstændig lige meget. For her var vi i en gruppe af søde, sjove og kærlige mennesker, som vi kom til at sætte stor pris på. Lige meget hvilken alder barnet har ved overdragelsen, så er der boblende forventningens glæde og nervøsitet i dagene op til den store dag.

Efter en uge i Beijing rejste vi alle til Sydkina for at få vore børn overdraget. Med på turen var AC's Kina-ansvarlige, der både praktisk og socialt var en rigtig god "rejse-kammerat". Dagen efter ankomsten til den sydlige provins skulle vi ind på det lokale adoptionskontor og hente

vores børn. I vores stiveste puds sad vi alle klar i bussen, og for en gangs skyld var der ikke småsnakken og latter. Mange havde ikke sovet om natten og alle var spændte. Underligt at erfare, at ens krop kan være så fuld af glæde og frygt på én gang. Hvad ventede os? Hvordan ville børnene reagere? Hvor var det dog stort!

At blive forældre

På vej hen til det lokale, hvor vi skulle blive forældre (!) gik jeg bagved en kinesisk mand, der holdt en lille dreng i hånden. Drengen var bleg og stille og havde gummisko på, der kunne blinke med rødt og blå lys. "Tror du, det kan være HAM?" hviskede jeg til AC's medarbejder. "Ja, det tror jeg er jeres søn!" svarede hun og jeg måtte holde min mand hårdt i hånden. For pokker da – her går vores lille dreng, og han ved antagelig ikke helt hvad der skal ske lige om lidt. Det blev en barsk overdragelse, som man kan forvente, når 7 børn skal overdrages til deres adoptivforældre i det samme lokale – på 10 minutter! Hvert barns navn blev råbt op, og så skulle forældrene rejse sig og tage imod det lille væsen, der blev bragt ind. Da vi, som de sidste, skulle rejse os, så kom der ikke nogen ind! Til sidst blev den lille dreng, med de blinkende gummisko, skubbet forsigtigt ind ad døren. Han var stiv af skræk. Jeg tog ham forsigtigt op. Han skreg og græd. Min mand, den lille fyrs nye far, prøvede at slå ring om os, så uroen fra lokalet ikke skulle fylde for meget. Men det var jo bare rædselsfuldt. Sådan måtte det være. Jeg gentog igen og igen: "Ja, jeg forstår godt at det er slemt. Hvor er du dog ked af det", med en trøstende stemme. Imens skreg vores lille søn og prøvede på alle måder at slippe væk fra os. Men så skete der noget. I det øjeblik vi sad i bussen på vej tilbage til hotellet, så kom en af de andre forældre over til os med nogle kinesiske søde frugter. Om vores søn mon ville prøve at smage. Og det ville han! Rørende sad han og tyggede og gnaskede og delte ud til os, de nye forældre. Der var klart god kontakt imellem os med det samme. Vores søn var en smuk, temperamentsfuld, humoristisk lille dreng, der havde prøvet alt for meget i sit korte liv. Men herfra skulle vi sammen finde en god vej. Herfra skulle en tilknyt-

ning mellem os, forældre og barn, tage sin begyndelse.

Den første uge sammen

Vi blev i Kina i en uge. Papirer skulle ordnes, og pas skulle udskrives. Det var en vigtig tid. Her var vores søn på hjemmebane sprogligt og kulturelt, mens vi var "gæster". Vi brugte dagen på at lege, gå ture etc. Med hensyn til kommunikationen, så fik vi god hjælp af den lokale tolk/ adoptionsansvarlige, der var knyttet til vores gruppe. Ofte kunne hun hjælpe os til forståelse. Vi fik lavet en lille parlør med de ord, der var vigtigst for os. Derudover mimedede og tegnede vi til den helt store guldmedalje. En blok og farveblyanter var hele tiden med i vores rygsæk. Dagene gik rimeligt med forskellige aktiviteter, men når det blev aften var vores søn så sorgfuld, at det næsten ikke var til at bære. Han kaldte på sin pleje-

mor, der havde været som en mor for ham i 3 år. For ham havde hun jo ikke været en midlertidig ordning, for ham var plejemor og plejefar de rigtige forældre. Det havde de været fra han var 5 måneder gammel. Nu var det næsten, som om vi havde bortført ham. For hvor meget forstår man, hvad en adoption er, når man er 3½ år gammel? Og hvad hjælper det for resten også at forstå, når det alligevel er så hårdt. Mange nætter måtte vi holde vores søn i armene, til han grædende faldt i søvn. Men næste dag kunne han igen nyde små og store oplevelser.

Afsked med plejefamilien

En dag kørte vi med den lokale tolk ud til det sted, hvor vores søn var blevet fundet som spæd. Vi fotograferede, og han nød al opmærksomheden, for her, langt ude på landet, var vi lidt af et særsyn. Mere alvorligt blev det,

da vi senere på dagen besøgte det børnehjem, han havde boet på som spæd. For her havde vi aftalt med vores søns plejeforældre, at vi alle skulle mødes. Det blev et hårdt, men et sandt og godt møde. Der var ro til at vi, de nye forældre, kunne trække os lidt væk, så vores søn kunne tage afsked, ligesom vi alle, med tolkens hjælp, kunne ønske hinanden det bedste. Vi takkede plejeforældrene for alt, hvad de havde gjort, og vores søn fik set, at alle vi voksne var med i denne proces. Vi talte hjerteligt til hinanden, gav knus og gaver og endte med at sidde og spise den pose bananer, plejemor havde taget med til os alle. Der blev taget mange billeder. Denne oplevelse ville blive vigtig at kunne tale om og huske, når tiden og sproget blev til det. Efter en stund tog vi afsked. Både barn og voksne græd. Men det her var sandheden, og der var ingen tvivl om, at den på sigt var rigtig at få med. Allerede efter 5 minutter i taxaen faldt vores lille søn til ro. På en eller anden måde virkede han lettet. Efter et kort besøg i hans lokale børnehaven tog vi hjem til hotellet og sov alle tungt i mange timer. Dette havde været en vigtig og en følelsesmættet dag.

De sidste dage i Kina gik godt. Vi blev anbefalet at distrahere børnene med tv, musik og snak, når vi var på værelserne og ellers sørge for at komme ud i bylivet. Det var et godt råd. Her gjaldt det om at få nogle "rimelige" dage. Den dybe tilknytningsproces mellem børn og forældre, med alt hvad det indebærer, kunne fint vente til vi igen var i Danmark. Lige nu skulle alle komme sig og børn og forældre forsigtigt nærme sig hinanden.

Hjem til Danmark

Vores søn var vældig optaget af biler, traktorer, lastbiler, tog OG flyvemaskiner, hvilket gjorde hjemrejsen ret ukompliceret. Ved ankomsten til Danmark havde vi sagt, at venner og familie var meget velkomne i lufthavnen. Derefter skulle vi nemlig have helt ro omkring os, hvor den første tilknytning mellem forældre og barn skulle have de allerbedste vilkår. Det blev en festlig og rørende modtagelse. Vi var trætte og glade og forstod så tydeligt, at mange havde ventet med os i disse år. Nu var vi her. Med en lille fantastisk dreng på armen.

Den første tid hjemme var nær-

Foto illustrerer ikke artiklen

Man er vel et dannet menneske... Medferiashwork er født i Etiopien, og på billedet er hun 5 år.

mest som i en tidslomme. Vi prøvede at køre helt faste og gode rytmer, for at give en ramme for alt det nye vores søn skulle møde. Vi spiste det samme hver morgen. Så det at hælde havregryn, mælk og sukker op næsten blev et ritual. Vi gik ture de samme steder, klappede de samme får, gentog lege og sange. Kiggede i bestemte billedbøger og havde et fast putteritual ved sovetid. Gentagelsen gav tydeligt vores søn tryghed. Det danske sprog kom så hurtigt, at jeg i dag næsten ikke kan huske, at vi kun kunne mime og tegne og bruge vores fælles lille kinesiske ordforråd. På mange måder kommunikerede vi om alt fra start, alligevel var det tydeligt at se, at vores lille dreng var ved at sprænges af raseri, når vi ikke forstod, hvad han ville. I Kina havde han været et meget kommunikerende barn. Her forstod vi ikke et ord. Det må også være dybt frustrerende. Som vores fantastiske PAS psykolog sagde: "Han er i en slags limbo. Hvor det gamle sprog ikke duer mere og det nye sprog endnu er ukendt land". Men for hver dag kom der nye ord til, og som sproget voksede, kunne vores søn efterhånden lægge nogle af de fysiske reaktioner fra sig.

Urolige nætter

Natten var ofte urolig. Vores lille dreng sov kun lidt og stod op ved 4-5 tiden. Søvn blev et vigtigt afsæt for en god dag, så det var bare om at sove, når barnet sov. Han lå imellem os i sengen (vi købte en 180 cm bred seng inden turen til Kina) så han om natten kunne opleve den tryghed, at vi var hos ham ALTID. Ofte sov han med armene om min hals. Som om han skulle være sikker på, at jeg blev der. Ved min mindste bevægelse vågnede han. Det gav en meget, meget træt mor, men et vigtigt skridt på vejen til en dybere tilknytning.

Lange dage

Dagene kunne føles vældig lange. For når vi startede ud klokken halv fem om morgenen og egentlig ikke kunne rumme selskabelighed i løbet af dagen, så var vi overladt meget intenst til hinandens selskab. Det var hårdt, men det gav så utrolig meget på langt sigt. Følelsesmæssigt var vores lille dreng meget svingende. Han var tydeligt i sorg og chok over dette store og voldsomme skift i livet. Nogle dage var han vred som en ti-

gerunge, men søgte gudskelov både omsorg, trøst og varme hos os. Det betød utrolig meget, at vi kunne lege, le, give knus etc. Så var det lettere at klare de store vredesudbrud. Jeg har fra første dag prøvet at hjælpe vores søn med at sætte ord på vreden og sorgen. Det har gjort, at vi som familie har et naturligt forhold til at tale om alt det svære. Ofte kan det være en lille bemærkning, der fører til, at vores søn gerne vil have os til at gentage, hvor ked af det han var ved adoptionen i Kina. Det er, som om det er en lettelse for ham hver gang. Som om han tester os: "Kan I klare at tale om det, der var slemt? Godt! Så er jeg rolig." Vi taler også i hverdagen om hans plejefamilie i Kina, der for ham var som de biologiske forældre. Tabet har været og er umådelig stort. Men en collage på børneværelset, med fotos af os her i Danmark sammen og vores søn sammen med plejeforældrene, gør det synligt, at de er med os. Om end de er så mange tusind kilometer herfra. Vi taler om dem, samtidig med, at vi fortæller den sande historie om hans vej i livet indtil han nåede til os, der nu skal være hans mor og far ALTID. Som PAS psykologen sagde til os: "Hvis I selv har en stor sorg, så del den med jeres lille søn. Han vil forstå, at han ikke er ene om at lide et stort tab. Fortæl det i en enkel og børnevenlig udgave. Men fortæl sandheden." Sandheden i børnehøjde er vi blevet meget opmærksomme på har stor værdi. For hele familien.

Et godt netværk er guld værd

Socialt blev vores nærmeste i hverdagen en utrolig sød familie på vores vej. Her var moren også hjemme i dagtimerne med deres yngste datter, der var 1½ år gammel. Det var uvurderligt at komme over og sidde på gulvet, hvor børnene legede ved siden af hinanden. Lige så sart til en start. Siden blev de to børn perlevenner. For mig som mor var det et åndehul at få en times hygge i et roligt fællesskab uden de store forventninger. Vi skulle ikke præstere noget.

En anden gave socialt blev det, da kommunens sundhedsplejerske kom på besøg. Hun kunne hjælpe med lidt vejledning om kost etc., men det vigtigste hun gjorde for os, var at etablere en kontakt til en anden adoptivfamilie, der også lige var kommet hjem med større børn. Den

Foto illustrerer ikke artiklen

Kommer der mon snart noget, man kan spise? Carl er født i Korea.

første telefonsamtale med den anden mor står stadig klart for mig. Vi kendte ikke hinanden, men havde alligevel så utrolig meget til fælles. Efter et øjeblik havde vi aftalt at mødes med vores børn ude ved en skov, hvor der var masser af legemuligheder. Dette møde blev en stor succes. Ikke fordi alt var enkelt og ligetil, men fordi vi forstod hinandens situation. Glædede os over hinandens børn, når de blomstrede og rummede dem, når de havde en svær dag. Det var fantastisk! Vi skulle ikke venindesnakke, men blot formå at give os selv og børnene en god dag. Det er indtil nu blevet til mere end 100 skovture. Til en start mødtes vi 2 gange om ugen. Siden er jeg begyndt på job, men vi ses stadig jævnligt. I skoven, på legeplads eller som det helt nye: hjemme hos hinanden, hvor børnene tager de mange timers gode erfaringer fra skovturene med ind i fællesskabet. De er blevet "bedste venner" og holder åbenlyst meget af hinanden. Vi to forældrepar har også haft stor glæde af at dele stort og småt. Jeg kan kun anbefale, at man finder sig nogle medadoptanter, som man kan udveksle hverdagens oplevelser med. I dette felt er der en rummelighed og forståelse, der rækker ud over, hvad man af gode grunde kan forvente i andre sammenhænge.

Brev til familie og venner

Vores søn var til en start så udadvendt socialt, at han lige som "mistede sig selv". Han kunne blive helt speedet og løbe rundt og grine og pjatte, når vi var sammen med andre. For straks efter at bryde fuldstændig sammen.

Det der kunne ligne et overskud af livsglæde og kâdhed var langt hen ad vejen en overlevelsme-kanisme. Flere gange oplevede vi, at han kysede fremmede eller tog dem i hånden. Dette udløste, at vi fik skrevet et brev til venner og familie, hvor vi bad dem hjælpe os ved ikke at tage ham op eller kramme ham, når vi var sammen, men blot være kærlige og søde verbalt. Vi benyttede også lejligheden til at fortælle lidt om vores hverdag og til at sige, at vi glædede os til at komme ud af "vores tidslomme", men at vi lige nu havde brug for ro og tid med vores barn. Han havde tydeligvis rigeligt i at rumme vores hus, de små ture ud i naturen, en lille tur på biblioteket og andre mindre begivenheder. Reaktionen på dette brev var positive. Langt de fleste takkede os for "vejledningen" og støttede os kærligt i at gøre det, der var det bedste for vores lille dreng. I dag, over et år senere, tænker jeg, at vi nok også skulle have bedt om noget mere praktisk hjælp. Når man er fuldstændig mast af træthed, så gør en pose boller eller lidt mad til fryseren underværker. Noget så banalt som at tilbyde at gøre rent, imens man er i parken med det nyadopterede barn, ville også være en forrygende hjælp. Den slags "små gaver", hvor giveren "ikke skal have noget den anden vej", kan jeg kun anbefale, at man beder sine nærmeste om. Eller endnu bedre: at de gør det af sig selv.

Professionel hjælp, der gør en forskel

Kort tid efter vores hjemkomst fra Kina kontaktede vi en PAS-psykolog. Hun kom til at følge os i begyndelsen, hvilket var en uvurderlig hjælp. Selv om der var mange gode og kærlige råd fra venner og familie om børn og deres reaktioner, så er adoptivbørn, især de der er store ved adoptionen, i en så fuldstændig anderledes situation end de biologisk fødte børn. Især i starten var det vigtigt for os at have kontakt til en professionel rådgiver, der havde særlig god erfaring med netop adoptivbørns reaktionsmønstre. Når vi nu med mange måneders interval stadig har besøg af PAS-psykologen, så kender hun vores adoptionshistorie, og hun kan være med til at tegne et billede af vores søns væsen, i forhold til hans historie i Kina og hans liv hos os i Danmark. Vi har undervejs også søgt anden hjælp og

har blandt andet, på foranledning af PAS-psykologen, haft glæde af en samtale med en holding-terapeut, behandlinger hos en kranio-sakralterapeut og nogle timer hos en praktiserende børnepsykolog. Langt hen ad vejen var det os, forældrene, der havde brug for vejledning. Når ens barn reagerer med stor vrede og sorg, så har man behov for nogle særlige redskaber. En enkelt samtale med en fagperson kan virkelig sætte nogle ting på plads, så man føler, at man har taget et kæmpe skridt i den rigtige retning.

I forbindelse med at søge professionel hjælp er det mig magtpåliggende at opfordre til, at man som kommende adoptivforældre kigger på, om man har brug for samtaler med en psykolog INDEN den store rejse ud efter ønskebarnet. Især i disse tider, hvor man kan komme til at vente længe og med stor usikkerhed. Denne ventetid, der på nogle ventelister ser ud til at tage måske 4-5 år, kan være vældig opslidende. Både individuelt og for de kommende forældre, som par. Jeg tror, at det er meget vigtigt, at man får afklaret sin egen frustration og forpinthed, imens man venter. For når barnet først er landet i dine arme, så er der ikke overskud til at reagere på "gammelt skidt". Så er der kun ét fokus: dit adoptivbarns tilknytning i en hverdag, der skal fungere så godt, det overhovedet er muligt.

At lande på benene

I dag, 1½ år efter hjemkomsten fra

Kina, har vores lille familie det rigtig godt. Vores søn er en kærlig, sjov og kvik dreng, der stadig er udadvendt og opsøgende, men nu på en naturlig og fin måde. Han går i børnehaven 5 timer om dagen (det er hvad han endnu kan rumme) og han har en støttepædagog som ekstra hjælp nogle timer om ugen. Disse timer gør, at vores søn, der intet kendte til den form for socialt samvær, der er i en dansk børnehaven, nu kan lege på lige fod med de andre børn. Han skal stadig have lidt hjælp til konfliktløsning og dansk "børnedemokrati", men han er nået utrolig langt. Vi har stadig dage, som er svære. Men overordnet har vi fundet melodien, og vores søn nyder roen ved at gå med mor på legepladsen eller med far i værkstedet. Vi er blevet meget mere udadvendte og genfinder som voksne vores "gamle liv" i små bidder, men har også stadig brug for megen tid sammen. Bare den lille familie. Det sjove er, at man faktisk selv kan blive helt afhængig af roen og de små nære oplevelser, som voksen. Aldrig har jeg fulgt naturens gang så tæt - med alle vores ture i skoven, parken, langs åen etc. Men det bedste er, at det nu er oplevelser med en lille vidunderlig fyr, der holder mig i hånden, som sidder på sin fars skuldre eller som løber foran mig og vil lege gemme eller klatre op i skovens højeste træ. Og den lille fyr er min og vores søn. Som han selv siger: "For evigheder!" □

Forfatteren kan kontaktes på tineogkurt@os.dk

Speciallærere efterlyses

Adoption & Samfund har en stor gruppe af lægmænd og professionelle, der frivilligt øser af deres viden til glæde for andre adoptanter, adopterede, professionelle med flere. Vores hidtidige speciallærere har fået for meget at se til i sit øvrige liv, og posten som rådgiver er derfor ledig. Der er tale om et ulønnet frivilligt arbejde, som du kan klare hjemmefra via telefon på et tidspunkt, der passer dig. Arbejdet har den senere tid typisk taget fra 1-6 timer om måneden fordelt over 1-3 opkald pr. måned.

Vores Speciallærer er en vigtig funktion, da det for menigmand kan være mere end svært at finde rundt i skolesystemets mange kringelkroge og finde frem til den rette støtte i skolens regi.

Rådgivningen er primært rettet mod de der har behov for eller gør sig overvejelser om at skulle have en særlig undervisningsindsats i skolen til deres børn.

Har du tid og lyst til at være vores nye frivillige speciallærerrådgiver, eller kender du en der har? Du er meget velkommen til at ringe til rådgivningskoordinator Louise Svendsen, 2624 4064 eller sende en mail til LS@LSRT.dk, hvis I vil høre mere.

Tre krøltoppe fra Addis

Refleksioner over tilknytning og sent adopterede børn

Følgende refleksioner over adoption af større børn og tilknytning er foretaget og skrevet i to omgange. De første mens jeg og min kone, Irene, er i Addis Abeba, Etiopien, og besøger Maria Yeshi, 5 år, Tobias Ephrem 4 år og Petra Tizibt 1 år på AC's børnehjem. Vi besøger børnene halvanden time hver dag gennem godt tre uger. En stressende tid hvor vores adoption trækker ud med fire retsgange i stedet for en, men også en unik tid, hvor børnene og vi langsomt kan vænne os til hinanden. Efter en måned og ti dage kan vi rejse hjem til Danmark som storfamilie. De næste refleksioner er samlet op efter hjemkomsten og skrevet to år efter, da A&S spurgte, om jeg ville skrive denne artikel.

Af Jens Tranholm Damkjær, far til Maria, Tobias og Petra fra Etiopien, psykolog og formand for Etiopienforeningen i Danmark

Jeg er psykolog af profession, men først og fremmest far til fem. Ronja og Emil, to bio-børn der i dag er 22 - og 19 år, og så en dejlig søskendeflok fra Etiopien, som denne artikel handler om. Vi kom trætte men glade til Danmark den 12. maj 2007, og Ronja forkortede sin rejse i Australien og flyttede hjem, sådan at vi i de første ca. 9 mdr. efter hjemkomsten havde alle børn hjemme. En fantastisk tid, hvor jeg kunne sidde for bordenden og skue ud over min børneflokk og føle mig lykkelig som en anden patriark.

Jeg har i artiklen valgt at give eksempler på tilknytningssituationer med de tre børn. Eksemplerne er valgt ud fra, at jeg ser dem som typiske for børn, der er i en situation, hvor deres forældre ikke længere er i stand til at tage sig af dem, og de må bortadopteres. Det er en følsom etisk balance at benytte egne børn i sådant et projekt, og derfor har jeg været omhyggelig med ikke at beskrive situationer, som kan karakteriseres som særlige for netop dem. Mit projekt er ikke at skrive en videnskabelig artikel, men at være en far, der er taknemmelig for at kunne adoptere tre børn. Mit projekt er at være en far, som ønsker at forstå børnene og dele mine refleksioner med andre adoptivforældre til gensidig berigelse.

Kort om børnene. De er opvokset i Debra Birhan, ca 130 km. nordøst for Addis Abeba, hvor de i deres første leveår efter al sandsynlighed har levet et rimeligt trygt og godt liv. Familien ernærede sig ved at lave Etiopiens nationalret, injera, og levere mad til bryllupper m.m. Ca. et år før vi blev forældre til børnene, ramtes familien af tuberkulose. Børnenes mor døde, mens vi var i landet, og alle tre børn har været døende. Heldigvis er alle tre unger i dag friske og raske uden fysiske eller psykiske handicap.

Refleksion 1. Det første møde

- kan vi knytte os til hinanden?

Der var lidt mørkt i rummet på AC's børnehjem. Den mindste, Petra Tizibt, sov, og foran Irene og mig stod to små børn på fire og fem år i helt hvide dragter. De lignede forskræmte dyr, der mest af alt havde lyst til at løbe langt, langt væk.

Almas, lederen af børnehjemmet, bad os om at tage børnene op. Tobias var knapt en meter høj, meget tynd og alligevel hamrede hans hjerte mod mit bryst med en kraft som en smeds hammer mod en ambolt. Tobias' stemme rystede, og han kunne ikke mere end lige hviske "au" som

betyder "ja" på amharisk. Hvad han sagde ja til, forstod jeg ikke.

Så kom turen til Maria. Da jeg tog hende op, blev hendes øjne helt matte og hendes krop lige så slatten og tung som en sæk kartofler. Jeg kendte godt denne reaktion. Den kaldes "ligge død" og bliver aktiveret helt nede i hjernestammen, når psyken oplever, at der er meget stor livsfare på færde. Nogle kvinder kan opleve samme reaktion under voldtægt.

Mit eget hjerte bankede også heftigt, og nogle sveddråber løb ned ad min ryg. Jeg var fyldt af det spørgsmål, jeg tænker, rigtigt mange adoptivforældre er optaget af i den situation. Kan vi knytte os til hinanden? Hvordan kan jeg blive en far, ungerne vil opleve tillid til og tryghed hos?

Tilknytning

- en strategi skal der til

Jeg har det som Egon fra Olsen Banden, jeg vil gerne have en plan. Heldigvis havde Irene og jeg brugt en del tid på at tale om, hvordan vi ville gribe mødet og den første tid an. Irene skulle særligt knytte sig til Maria, jeg særligt til Tobias og den mindste, Petra, ville vi deles lidt mere om. Det viste sig at være en god plan i og med, at Maria var grundlæggende angst og i særdeleshed bange for mig, mens Tobias tilsyneladende fandt mig ganske OK. Efter få dage kaldte han mig "arbati faren-gi", hvilket betyder "min hvide far" på amharisk. Så var det sat på plads.

Vi havde også fordybet os lidt i psykologisk teori om tilknytning, og jeg er særligt blevet inspireret af psykologer som Peter Fornagy, Allan Shore, Daniel Stern, Lars Schmidt og Susan Hart. De nævnte psykologer udmærker sig ved, med forskellige vinkler, at basere deres psykologiske tænkning på neuropsykologi og hjerneforskning.

I det følgende vil jeg kort beskrive, hvilke forståelser af tilknytning jeg læner mig opad. Jeg vil også give eksempler på, hvordan vi som helt nye

adoptivforældre greb arbejdet med tilknytning til Maria, Tobias og Petra an. Det vil jeg kalde for tilknytningspraksis. Eksemplerne fremstår, som jeg skrev dem i Addis.

Tilknytning – definitioner

Når vi er følelsesmæssigt knyttet til at andet menneske, kan vi sige, at der er tale om et ”tilknytningsbånd”. Når et barn gør nogle handlinger, der fremmer nærhed til en omsorgsperson, fx spørger en voksen, om det må sidde på knæet eller få et kys, taler vi om tilknytningsadfærd. Ved et tilknytningssystem kan vi forstå de relationer, der er mellem et barn og en omsorgsperson, dvs. den ramme som den voksne sætter for både barnets og dets egen tilknytningsadfærd (Smith 2003,27). Neuropsykologisk set stiger mængden af hormonet oxytocin ved omsorg og kærlig berøring. Når mængden af oxytocin er steget, giver hormonet en varm og let, kærlig følelse, som tilskynder både partilknytning og etablering af tilknytningsbånd mellem mødre (gælder også fædre) og børn. Oxytocin har også den sympatiske virkning, at det virker antiaggressivt og antistressende (Hart 2006a,162).

Tilknytning handler, neuropsykologisk sagt, så at sige om at kunne koble sig på hinandens hjerner. Omsorgspersonen har hovedansvaret for denne kobling, som den seneste forskning bl.a. peger på foretages af spejlneuroner i motorisk cortex, i den øverste del af hjernen.

Omsorgspersonens opgave er at afstemme sig følelsesmæssigt med

barnet. Dette kaldes affektiv afstemning, men kan også med en mere dagligdags formulering beskrives som det at ”lytte sig ind” på barnet, eller ”se” barnet (Juul og Jensen). Tilknytningspraksis med affektiv afstemning kan beskrives ved nogle handlingskridt.

Første skridt er, at omsorgspersonen finder ro i sig selv og iagttagelse barnet og stiller sig selv nogle grundspørgsmål. Hvad er barnet optaget af nu? Hvad fokuserer det på? Hvilke følelser fylder barnets hjerne og krop? Ofte giver kropssproget, udtrykket i øjnene, tonefaldet eller den fysiske afstand mellem omsorgsperson og barn et fingerpeg om, hvilke tanker og følelser, der fylder barnet.

Andet skridt er at indgå i relation til barnet på den rigtige ”relationsfrekvens”. Er barnet meget glad og opstemt, ja, så skal omsorgspersonen finde ind i denne stemning og foretage handlinger, der passer hertil, for at kunne ”koble sig på” barnet.

Et eksempel kunne være en af de første dage, hvor vi er på besøg på AC's børnehjem. Min kone og jeg er både spændte på og nervøse over for, om det kan lykkes at skabe relationer til Maria, Tobias og Petra med tilknytningskarakter.

Maria sidder lidt for sig selv på gulvet og er tilsyneladende rimeligt tryk ved situationen. Hun synger en rytmisk sang på amharisk, og Irene sætter sig på gulvet ved siden af hende. Ikke for tæt på, og ikke

for langt fra. Irene lader Maria synge sin egen sang en stund. Da der opstår en naturlig pause i Marias sang, byder Irene ind med en dansk sang, der matcher energiniveauet i Marias tidligere sang. I dette tilfælde var det ”Hjulene på bussen drejer rundt, rundt, rundt”. Maria kigger lidt, men bliver så optaget af sangen og begynder at lave de samme fagter som Irene.

Der ser nu ud til at være skabt en fælles relation mellem Irene og Maria, og vel at mærke en relation, som har gode muligheder for skabe tilknytning mellem dem. Tilknytningen består i, at Maria og Irene opnår en fælles forståelse af, hvad de er sammen om, nemlig sanglegen, *samtidig med at de kommunikerer på samme følelsesmæssige frekvens*.

Når jeg iagttager Irene og Maria, har de fuldt og helt fokus på sanglegen og på hinandens fagter (hænderne snurres rundt som illustration på hjul, der kører). Øjnene er åbne og fokus rettet mod hinanden. Kropssprog, kropsrhythme og stemmeleje (Maria synger videre på amharisk, mens Irene synger på dansk) matcher hinanden. Jeg oplever, at det med et psykologisk udtryk hentet fra Daniel Stern kan siges, at Irene og Maria er affektivt (følelsesmæssigt, lidt forenklet) afstemte med hinanden.

Jeg føler mig glad og lettet over, at det så hurtigt lykkes Irene at skabe en god og positiv relation med Maria. Desværre gjaldt det samme ikke for mig i begyndelsen, som jeg senere skal beskrive det under titlen ”misafstemning”.

Tredje skridt er at kunne følge udviklingen i relationen. På et tidspunkt i sanglegen bliver Maria optaget af, at hendes lillesøster, Petra, er ved at tage legetøj ud af en kurv og smide det på gulvet. Maria farer op, løber hen til Petra, trækker hende væk fra legetøjet, samler legetøjet op og lægger det tilbage i kurven igen. Både Irene og jeg oplever, at det umiddelbart er lidt ærgerligt, at Petra ikke må tage ting ud af kurven. Hun er faktisk i gang med en leg, hvor hun lægger det tilbage igen, men ingen af os reagerer.

Det virker som om, Maria er opdraget til, at der skal ryddes op - en tilgang som vil være typisk for opdragelsen af etiopiske piger. Det virker

To meget glade forældre og tre bange børn...

også som om, Maria er opdraget til at tage sig af sin lillesøster, hvilket også vil være typisk for etiopisk opdragelse. Min kone og jeg synes begge at være klar over, at en sanktion over for Maria nu vil kunne ødelægge den begyndende tilknytning, der lige har vist sig i sanglegen. Egentlig prøver pigen jo blot at gøre, som hun har lært. Det må vente til et senere tidspunkt at forklare Maria, at hun ikke bare skal bryde ind i Petras lege, når en mere tryk tilknytning er etableret.

Da Maria vender tilbage til Irene, reagerer Irene ved stadig at være åben i kropssprog og sprog tone. Det er tydeligt, at Maria fanger det, men at hun nu ikke længere er optaget af at synge sanglege.

Det er nu opstået et "åbent øjeblik", hvor sanglegrelationen er slut, og hvor noget nyt skal ske. Enten kan relationerne mellem Maria og Irene afsluttes, og Maria kan blive optaget af Petra, Tobias, mig eller af selv at lege. Det er i dette "åbne øjeblik" spændende at se, hvorvidt de to kan følge udviklingen i deres kontakt med hinanden, og samskabe nye relationer eller ikke. Det er i sådanne "åbne øjeblikke", at begge, oftest på et ikke bevidst og affektivt niveau, erkender, at der nu er sådan et "åbent øjeblik". Det er også nødvendigt, at begge parter har relationskompetence, lyst og vilje til at starte en ny affektivt afstemt relation med et nyt indhold. Jeg tænker på disse rækker af relationer, der kommer og går, som cirkler der startes, udvikler sig og afsluttes. Nogle relationscirkler er store og tager lang tid, andre er små og tager måske kun nogle få sekunder.

Maria bliver i det ovenstående "åbne øjeblik" optaget af en kuglepen, jeg har i min brystlomme. Min kone ser det og finder en kinabog frem og forsøger at starte en ny relation mellem hende og Maria, hvor indholdet (det fælles tredje) er at tegne med min kuglepen. Maria viser interesse. Først er hun i lang tid optaget af, hvordan skriveskrivet skrues frem og tilbage. Herefter går hun forsigtigt i gang med at tegne en tynd streg på papiret. Efter en stund udvikler deres relation sig til, at Irene tegner ansigter, som Maria kopierer. De to synes nu at have begyndt en ny herlig relationscirkel med affektiv afstemning og fælles optagethed af at tegne sammen.

Misafstemning

Det er ikke menneskeligt muligt altid at være afstemt i forhold til sit barn. Et barn har også brug for at opleve optimal frustration, passende grader af misafstemning for at udvikle psykisk robusthed. Når dette er sagt, er det grundlæggende for sund tilknytning og et barns sunde psykiske udvikling, at omsorgspersonerne er opmærksomme på, når mangel på afstemning opstår. En tilknytningsrelation mellem et barn og en eller flere omsorgspersoner, skal grundlæggende bestå af flere afstemte relationer end af relationer, der ikke er afstemte (misafstemte). Det er også meget væsentligt, at omsorgspersonerne forstår og har kompetence til at genopbygge afstemning, når tilknytningsrelationen er brudt.

Jeg oplevede på andendagen af vores samvær med Maria, Tobias og Petra, at jeg fik skabt et par misafstemte relationer til Maria. Det var rigtig ærgerligt, fordi Maria herefter undgik at indgå i tættere relationer, fx tegnesituationer, med mig. Dette varede i flere dage, inden det lykkedes at få repareret lidt på dette nye skrøbelige tilknytningsforhold.

Situationen var den, at jeg hurtigt opnåede gode relationer til Tobias på fire år. Dette gav sig bl.a. udtryk i nogle herlige far/søn-situationer, hvor vi fx rullede rundt på gulvet, og Tobias fik nogle små kildeture. Disse situationer gik nok ikke helt stille af sig. Tobias udstødte høje kildehvin, og flere fra personalet kiggede lidt betuttede ind til os fra gangen.

En svingtur til Maria...

Mens Tobias og jeg rullede rundt på gulvet, kom vi lidt tæt på Maria, der kiggede på os. Jeg opfangede ikke, at hun slet ikke delte vores kropsudfoldelser og snarere var lidt bange. Jeg rakte en hånd ud for også at kilde hende lidt, mens jeg tænkte, at Maria da ikke skulle føle sig udenfor. Maria reagerede med angstfyldte udtryk i øjnene og trak sig skyndsomt væk. Jeg oplevede, at hun så på mig, som om jeg skulle have slået hende, og først da blev jeg bevidst om, at jeg havde overtrådt hendes grænser for, hvordan hun kunne rumme mig. Min relation til Maria skabte angst hos hende, og hendes nervesystem reagerede med en af de biologisk set dybest rodfæstede reaktionsmønstre: kamp eller flugt. I dette tilfælde valgte Maria flugten.

Genetablering af fælles afstemning gennem "det fælles tredje"

Som beskrevet ovenfor, var det en rigtig træls måde at begynde mine tilknytningsrelationer til Maria på. Umiddelbart havde jeg lyst til at invitere hende til nye relationer, for at råde bod på skaden, men Maria holdt sig næsten konsekvent udenfor min nærhedszone, dvs. mindst 80 cm væk (nærhedszonen er i Danmark ca. 80 cm. I Kina er den langt mindre, mens den i USA skulle være helt oppe på ca. 120 cm.). Jeg opfattede Marias reaktion som typisk for en hjerne, der er truet af at disintegrere pga. angst, når et andet menneske kommer for tæt på.

I en situation som den ovenfor beskrevne, kan en mulig vej til genetablering beskrives ved tre trin. Det første trin er at være tilgængelig for barnet, men i psykisk og fysisk behørig afstand, således at grænserne for, hvad barnehjernen kan rumme, respekteres. Det næste trin er at indgå i eller søge at etablere samvær om et fælles tredje, som ligger i yderkanten af nærhedszonen. Et fælles tredje kan fx være at spille fodbold, bygge sandslot eller lave noget andet man kan være sammen om. Samværet om det fælles tredje kan evt. i begyndelsen etableres sammen med andre i fælles leg. Det sidste og tredje trin er at være i og udvikle afstemning, som tidligere beskrevet.

Trin 1

I en situation som den ovenfor beskrevne er der ikke meget andet

at gøre, end at respektere et barns grænser for, hvad barnets hjerne kan rumme. Det vil i ovenstående situation sige at respektere Marias behov for afstand. Det er hårdt at være afvist, men det er den voksne, der har den mest integrerede og udviklede hjerne og derfor skal tage ansvaret for at udholde dette stress. Det betyder ikke, at man som omsorgsperson slet ikke skal indgå i relationer til barnet, blot at barnets behov for afstand respekteres, indtil barnets hjerne igen er klar til et nyt relationsforsøg lidt længere inde i nærhedszonen.

I ovenstående eksempel gik der to eller tre dage, hvor jeg mest legede med Tobias. I nogle situationer var vi sammen alle sammen, fx når vi spillede fodbold, eller når vi sammen så de videosekvenser, vi havde optaget af børnene. Jeg kunne her mærke, at Maria mere og mere ubekymret satte sig tættere og tættere på mig. Det væsentlige er her ikke at gå for hurtigt frem, men blot at være i situationen som den er. Maria satte også på et tidspunkt mine briller på mit hoved. En handling jeg tolkede således, at hun nu ikke længere var så angst som tidligere for at være i en fælles nærhedszone.

Trin 2

Vi er i den heldige situation, at vi har flere børn. Tobias blev et medlem, således at Maria og jeg fik et fælles tredje at stå i relation til. Det fælles tredje blev min pda/håndholdte computer, hvor jeg til at begynde med spillede spillet "Bubble Breaker" sammen med Tobias. Han sad på mit skød og blev meget opta-

Maria spiller Bubble Breaker...

Tobias og far spiller fodbold...

get af at få bobler til at forsvinde på skærmen ved at trykke på dem med en pen. Maria observerede først dette på afstand og blev mere og mere optaget af, hvad det nu var, Tobias og jeg lavede. Da Tobias ikke længere kunne holde fokus - eller sagt med denne artikels ord: da Tobias' og min relationscirkel sluttede, blev der skabt rum for, at Maria og jeg kunne starte en relationscirkel sammen.

Jeg kiggede på Maria, og jeg tolkede, at hun var ved at sprænges af nysgerrighed. Jeg spurgte hende derfor stille, uden for megen invitation ind i nærhedszonen, men med fokus på det mulige fælles tredje, pda'en med computerspillet, om hun ville prøve. Hun nikkede lige så stille og kravlede op til mig, tog pennen og begyndte forsigtigt, at prikke på displayet. En ny relationscirkel var skabt, og vi kunne begynde at udvikle den.

Trin 3

Maria var til at begynde med utroligt optaget at trykke med pennen på skærmen. Det var tydeligt, at hun ikke var særligt vant til at have et skriveredskab i hånden, hvilket hendes tegninger med Irene også havde vist. Efter et stykke tid rynkede hun brynene lidt og trykkede lidt irriteret hårdt på displayet, hvilket gjorde mig lidt nervøs for min ikke helt billige kombinerede telefon og computer. Jeg havde lyst til at sige "Bacca", stop, på amharisk, men var også bange for at ødelægge denne unikke mulighed for at skabe positiv tilknytning til Maria. Jeg havde jo ikke løst denne opga-

ve særligt elegant indtil nu og havde derfor måtte tåle at være lagt lidt på is nogle dage.

Jeg valgte at forsøge mig med en alternativ løsning med invitation til yderligere interaktion. Jeg rakte min hånd roligt og fladt hen til hende, åbnede mine øje og spurgte stille på dansk, "skal far prøve engang". Maria kiggede nu intenst på mig i et par sekunder. Jeg oplevede det således, at hun brugte alle sine ressourcer på at afstemme sig med mig, selv om hun ikke forstod mine ord. For at sige det på en anden måde, så lyttede hun sig ind på mig og viste derfor interesse og kompetence til at starte en ny relationscirkel. Det var nu et "åbent øjeblik", hvor alt kunne ske. Relationen kunne brydes - eller en ny relationscirkel kunne startes.

Maria var heldigvis i stand til at aflæse mig, og hendes nysgerrighed syntes større end hendes eventuelle angst for at stå i relation til mig, således at hun gav mig pennen. Jeg viste hende, hvordan jeg let trykkede på to eller flere "bobler", og at der nu fremkom en firkant om boblerne. Herefter trykkede jeg igen let indenfor firkanten, sagde lela (igen på amharisk) og boblerne forsvandt med et "blob". Dette gjorde jeg mange gange, og Maria var dybt fokuseret på skærmen. Herefter sagde hun pludselig "Eeeehhhhh", smilede, tog pennen og havde nu langt større succes med spillet. Hver gang Maria lykkedes med at fjerne nogle bobler sagde jeg "konjolitz" (godt, til en pige på amharisk) og benyttede en meget engageret og anerkendende stemmeføring. Det var nu lyk-

kedes at skabe en god relationscirkel om et fælles tredje, at være affektivt afstemte i nærhedszonen, og Maria havde tilmed fået en succesoplevelse. Jeg oplevede nu klart, at vi var blevet lidt mere knyttet til hinanden, end vi på noget tidspunkt havde været. En skøn følelse efter at have måttet tåle at være lidt ude i kulden i en tid.

Afstemning når et barn er grundlæggende angst

Ret kort efter at det var lykkedes at etablere en lidt mere tryk tilknytning til Maria, opstod der en herlig situation, hvor jeg havde mulighed for at afstemme mig med Maria i forhold til hendes "arousal" eller psykiske spændingsniveau.

Som tidligere skrevet, var Maria grundlæggende meget angst i den første lange tid. Så snart Maria blev en lille smule forskrækket, så skreg hun meget højt. Angst kan ses som et blandt flere udtryk for psykisk spænding. Hjernen kan være mere eller mindre "spændt", når vi bliver bange, eller som i situationer, hvor vi fx vil prøve at springe ud fra tremetervippen, men ikke helt ved, om vi tør, til en begravelse eller hvis vi bliver så glade, at vi græder af glæde. Hjernen skal trænes i at mestre følelsesmæssig psykisk spænding. Hvis spændingsniveauet bliver for kraftigt, disintegrerer hjernen, dvs. den psykiske balance opløses, og følelsen af at kunne klare situationen forsvinder. Dette medfører, at vi bliver angste, og grundlæggende overlevelsereaktioner som kamp/flugtreaktioner startes.

Situationen med Maria var den, at jeg lavede svingture med Tobias. Efter en tre-fire runder skulle jeg sætte ham ned, og så tumlede han grinnende rundt og legede "fuld mand".

Maria så først til på lang afstand, så rykkede hun lidt tættere på, og til sidst, på min forespørgsel, ville hun godt prøve. Jeg tog om hende og kunne mærke hendes lille hjerte banke hurtigt og hårdt – næsten som den første dag, jeg så hende og tog hende op i mine arme. Jeg fornemmede, at dette var meget tæt på, hvad hendes hjerte kunne klare, og svingede hende første gang kun rundt to gange og kun ganske langsomt. Hendes kropssprog var stift og spændt til det yderste led af hendes lillefinger og smilet meget anstrengt, men da jeg spurgte "lela" (*igen* på amharisk), hviskede hun stille "au" (ja).

Jeg tog endnu en tur. Tre gange rundt og lidt hurtigere. Nu kunne jeg høre et lille hvin, og da jeg satte hende ned, havde hun et langt mere selvbevidst udtryk i øjnene, svajede næsten ikke. Jeg tolkede dette sådan, at hun følte sig i kontrol, og jeg skulle da heller ikke spørge til en ny runde. Maria sagde selv "lela" og holdt mine hænder fast på sin krop. Nu tog vi en tur på fire runder og noget hurtigere. Jeg kunne mærke, at hendes krop spændte igen ved den tredje runde og sænkede så farten. Herefter svajede hun noget, men smilede og stavrede tilbage på tæppet, hvor hun kom fra. Jeg tror, at Maria havde fået en succesoplevelse, og at hendes hjerte var blevet en

ganske lille smule mere integreret i forhold til at udholde et højt niveau af arousal eller psykisk spænding.

Refleksion 2. Tilknytning og forældreautoritet i hverdagen

Endelig, endelig, endelig fik vi papir på, at børnene var vores. En meget stor lettelse. Vi følte os lykkelige og heldige, og samtidig stod vi i en ny situation. Nu havde vi selv det fulde ansvar for Maria, Tobias og Petra dag og nat. Psykologisk set er det en ganske anden situation. Relationerne ændrede sig. Især var det tydeligt, at autoritetsrelationer blev meget mere fremtrædende. Nu måtte vi træde i karakter i tilknytningssystemet med både rammesætning, autoritet og videre tilknytningsarbejde som beskrevet i refleksion 1.

Næppe var vi kommet inden for døren i vores lejlighed på Hotel Ghion, før Maria brød ud i gråd. Hendes hjerte disintegrerede fuldstændigt, og hun gled ud i nogle mentale tilstande, hvor hun var svær at nå. Maria skreg og græd i time efter time og det halve hotel kiggede skævt til os, så snart vi åbnede en dør. Tobias løb rundt i lejligheden og skiftevis tændte og slukkede lyset, stod oppe på toiletbrættet, mens han trak ud, og hvinede af grin. Det kildede så dejligt i tæerne. Petra lå bare ned og sagde ingenting. Familiescenariet eller vores tilknytningssystem havde ganske kraftigt skiftet karakter.

Om dagsrytme og ritualer

Som det måske anes, var de første døgn en særlig udfordring. Her er et godt samarbejde som mand og kone helt afgørende for både at overleve som barn og som forældre.

Vi hentede hjælp og inspiration i to tilgange. Den første var tavistocktraditionen, der peger på, at en gruppe mennesker fungerer bedst, når gruppen har en klar struktur omkring, *hvad* der skal foregå, *hvornår* det skal foregå, og *hvor* det skal foregå. Den anden tilgang er hentet hos den fremragende danske psykolog, Susan Hart. Hun taler om, at frontallapperne i menneskets hjerner har brug for støttestrukturer for at kunne udholde stress og følelsesmæssige belastninger.

Vi omsatte ovenstående psykologiske forståelser til at lave struktur på døgnnet og indføre ritualer lige fra dag et. To år efter bruger vi stadig

Tre børn kysser far godnat.

mange af disse ritualer som rammesætning for familiens dagsrytme.

Vi lavede ritualer for, hvordan vi spiste sammen, hvordan børnene gik i bad, at der skulle soves til middag på samme tid, synges de samme fire godnatsange osv. Vi føler os ret overbeviste om, at børnene allerede efter få dage fandt tryghed i den genkendelighed, der var fra den ene dag til den næste.

Med en dagsrytme fik børnene spist, sovet og kom i varme karbade, som de elskede – og stadigvæk elsker. Der er intet som et varmt bad. Det giver velvære, kropsfornemmelse og en afstresset hjerne, så tanker og følelser kan udvikle sig positivt. Rytmen gav både børnene og ikke mindst os det helt nødvendige overskud, der skal til, for at skabe tid til det dybe og rolige tilknytningsarbejde, som er beskrevet under refleksion 1.

Et udbytterigt tilknytningsarbejde har som sin forudsætning, at omsorgspersonerne kan bevare roen og kærligheden, når barnets hjerne disintegrerer på grund af angst og stress. Det er den voksnes ro der giver barnet ro.

Hjem til dansk skole – og sproget der forsvandt

Maj er en dejlig måned at komme hjem til Danmark i, og den 12. maj 2007 var ingen undtagelse. Vi nød foråret, og familien med fem børn på 1 år, 4 år, 5 år, 17 år og 20 år blev forbavsende hurtigt integreret, og det gik hurtigt fremad med at lære dansk.

Det kom dog meget bag på os, hvor hurtigt ungerne glemte amharisk, deres flotte modersmål. Efter halvanden måned i Danmark havde de stort set glemt alt, og i dag kan de kun de amhariske ord og sætninger, vi har lært dem. Faktisk udviklede det sig til lidt af en farce, hvor det kun var mig der ved aftenbordet blev ved med at sige ske (mankia), glas (berchiko) osv. Jeg syntes, at det var noget trist med sprogtabet, og jeg forestillede mig, at det var meget vigtigt for børnenes identitetsudvikling, at de ikke mistede sproget helt. Men der var ikke noget at gøre. Både Maria og Tobias kastede sig med iver over at lære nye danske ord, mens de blev matte i øjnene, når jeg diskede op med nogle af de 75 amhariske ord, jeg kunne. Jeg tror, det handle-

De tre børn to år efter, de blev vores...

de om simpel overlevelse. De havde længe fanget, at der ikke var den store overlevelsesværdi i at kunne amharisk i Danmark. Maria og Tobias havde nok set, at de var anderledes nok i forvejen.

Et lille kulturmøde og faderautoriteten på prøve

Jeg blev meget glad for at være i Etiopien, men havde også glædet mig til at vise Maria og Tobias Danmark. Irene og jeg tog tit en tur med et af børnene, både for at give dem ro og for at skabe tilknytning.

En af de første dage tog jeg Tobias med ud på en flot gåtur til Kalø Slotsruin. Gåturen gik gennem en græsmark med køer. Jeg vidste, at Tobias har en storebror, Kebabo, og at han er koejer i Etiopien. Jeg vidste også, at Kebabo havde betydet meget for Tobias.

Mens vi går der og hygger os, lærer dansk og stadig benytter mange amhariske ord, får Tobias øje på en flok køer. Drengen går resolut hen imod dem og trækker mig myndigt med sig. Da vi står fem seks meter væk fra den nærmeste ko, ranker Tobias ryggen og slår sig for brystet. Jeg er temmelig imponeret over den autoritet, det lille menneske på under en meter kan udvise. Tobias slår sig igen for brystet, og denne gang rækker han efterfølgende hånden ud mod koen. Både koen og jeg står helt stille og kigger på knægten. Så slår Tobias sig atter for brystet, men denne gang tydeligt irriteret over, at koen ikke kommer hen til ham. Men koen står stadig som jeg – og glør. Til sidst ser Tobias på mig med lynende øjne, og nu er det så, jeg kan forstå, at jeg skal vise min mandlige autoritet og kalde koen til mig. Jeg forsøger som Tobias, men uden held. Koen står

nu og gumler lidt. Faktisk ser den ud som om den bliver ganske godt underholdt.

Jeg må ende med at slå ud med armene og fortælle, at koen ikke har tænkt sig at komme hen til os. Jeg kan tydeligt se skuffelsen i Tobias' smukke etiopiske øjne, mens jeg inderligt ønsker, at jeg kunne have fået den dumme ko til at komme. Vi går stille videre, mens jeg skumler lidt over, hvordan jeg igen kan træde i karakter med lidt attraktiv faderautoritet. Jo, kulturmøder er mange ting

Soveværelset – et tilknytningslaboratorium

Som tidligere nævnt opbygges tilknytningsbånd gennem en følelsesmæssig tilknytning. En væsentlig del af at arbejde med tilknytningspraksis er derfor at være tæt sammen – også fysisk. Det hæver oxytocinniveauet, der igen koder for at fremme tilknytningsadfærd hos både barn og omsorgsperson. Som en konsekvens af denne forståelse indrettede vi soveværelset med en køjeseng helt tæt på vores store dobbeltseng, hvor Irene og jeg den dag i dag sover sammen med den mindste, Petra. Maria på nu 7 år, er for kort tid siden, efter eget valg, begyndt at sove selv på sit værelse. Der er ikke meget tilbage af hendes grundangst, og hun har i dag en sund og naturlig tilknytning til mig. Vi tror, at dette sovefællesskab fremmer tilknytningen mellem os og er med til at give børnene ro og tryghed. Herudover er det etiopisk familietradition, at alle sover sammen.

Vi har på den anden side været meget strikse med, at børnene i det første halve til hele år, ikke indgik i nære tilknytningsrelationer til an-

dre uden for vores egen kernefamilie. Det var lidt svært for bedsteforældre og nogle venner at forstå, men set i lyset af den neuropsykologiske tilknytningsforskning er det helt afgørende for at sikre tilknytningsbåndene mellem os og vore adoptivbørn, at den tilknytningsadfærd de oplever fra voksne, kommer fra os. Vi tror, at vores konsekvens hvad det angår, har betydet, at vi oplever dem alle tre som sundt tilknyttede. De afviser i dag tilbud om kærtegn fra andre voksne, der ikke er en del af familien, som man ville forvente af sundt tilknyttede biologiske børn.

I børnehaveklasse efter tre måneder i Danmark

Lige så vigtigt vi syntes, det var, at Maria, Tobias og Petra knyttede sig til os, lige så vigtigt oplevede vi legerelationer var til andre børn. Med inspiration fra psykologen Judith Rich Harris, der påpeger, hvor vigtige kammeratskabsrelationer er for børns identitetsudvikling, valgte vi at lade Maria gå i børnehaveklasse, kun tre måneder efter vi var kommet hjem.

Skolen gjorde her en uvurderlig indsats, i og med at Maria startede med 11 støttetimer ugentligt. Langt de fleste blev brugt til at Maria kunne være sammen med etnisk danske børn i mindre grupper, og det, føler vi os sikre på, har givet hende en fantastisk god start. Maria har i dag en god håndfuld veninder og fungerer socialt rigtig godt. Vi har netop været til skole-hjem-samtale, og her viser matematiktestene, at hun fagligt ligger godt placeret i midten. I dansk ligger hun lige under midten, men absolut inden for normalområdet. Det er ganske godt klaret, når man som barn kun har været i landet i to år, har været meget syg og i øvrigt er vokset op i et analfabetisk miljø.

Socialisering; spil håndbold – spil fodbold

Tobias kom i skovbørnehave, hvilket var rigtig godt for en meget fysisk aktiv dreng. Han elskede sin skovbørnehave over alt på jorden og savner den lidt i dag, hvor han for en måned siden er startet i SFO.

Vi lærte Tobias at kende som en dreng, der absolut intet begreb havde om, hvad en kollektiv besked var for noget. Et halvt år efter hjemkomst tog vi på skiferie i Norge, og

Tobias fik stort set intet ud af tre dages skiinstruktion. Han var konsekvent optaget af, hvad der foregik på nabopisterne, og nåede sjældent helt op med tallerkenliften. Der var som regel lige noget spændende, han skulle dreje sig efter, og så...

I dag er Tobias en habil håndbold- og fodboldspiller. Nogle fantastisk dygtige fritidstrænere og gode kammerater lærte Tobias gennem den forgangne vinter, hvad holdspil er for noget. Forleden dag var vi til konfirmation, og jeg kunne ikke helt forstå, hvor han var blevet af. Jeg fandt ham ude på fodboldbanen sammen med en flok drenge meget ældre end ham selv. De store gav ham plads, og han kom stolt hjem – vi vandt.

Identitet – er du min rigtige mor?

Vi taler dagligt mere og mere om livet i Etiopien. Efterhånden som Maria og Tobias har fået ro i deres hjerner, føler sig trygge og har fået sprog, kommer der nye billeder frem om livet i deres hjemby, Debra Birhan.

Maria var meget glad for sin mor, Mama Yeh. Hun har uden tvivl været en dejlig mor, der har givet Maria en tryk opvækst. Et uvurderligt fundament som Maria nyder gavn af i dag. Men der er jo lige spørgsmålet om, hvem der er hendes rigtige mor.

Vi oplever, det er meget vigtigt, at børnene kan skabe sig en sammenhængende fortælling om, hvem de er. En sådan identitetsfortælling er meget vigtig for at kunne leve et godt liv, og bevare psykisk sundhed i fremtiden. Vi taler meget om at være

biologisk mor og adoptivmor. De er begge rigtige mødre. Ingen af dem er forkerte. Vi taler meget om det fælles tredje, Maria havde med sin mor – som fx at luge ukrudt, lave mad, hente vand osv. Ved dagligt at tale om livet dengang i Etiopien med samme naturlighed, som vi læser Emil fra Lønneberg, tror vi, at vi giver Maria mulighed for at bearbejde det kæmpetab, det er at miste sin far og mor, og på denne måde skabe sig en sund og hel fortælling om sig selv, hvor der både er plads til glæde, vrede, sorg og lykke.

Udblik til fremtiden

I skrivende stund kan jeg høre Maria i køkkenet. Klokkeren er ca. 20.15 og hun skulle lige ud at drikke noget vand. Irene siger: Jeg synes, du skal se at komme i seng igen og få sovet godt til i morgen. Maria siger søvndrøkkent godnat. Hun er gået tidligt i seng. Maria har været med en flok piger i biografen og set tøsefilmen Hannah Montana.

For mig er sådan et lille øjeblik et lille stykke livslykke. Et ganske almindeligt stykke dagligdag, hvor Maria har haft gode oplevelser sammen med venner og familie. Jeg ved godt, at det kunne være gået helt anderledes at adoptere tre børn, hvoraf de to er sent adopterede. Jeg ved heller ikke, hvad fremtiden vil bringe. Men jeg ved, at jeg fik lov at adoptere Maria, Tobias og Petra – og jeg er dybt taknemmelig. □

Alle fem børn...

Adoption af større børn – for 16 år siden

To børn vipper på kanten af reden. Helen og Haile har hjulpet deres far med at rekonstruere det forløb, der strækker sig over mere end to årtier; fra den første tid i Etiopien og til nu.

Af Frans Richard Bach

Helen og Haile blev adopteret fra Etiopien i sommeren 1993. Adoption af to børn samtidig medførte, at mindst et af børnene ville være et "større barn". Da de kom i forslag var Haile 3-4 år og Helen 6 år. Der var således behov for en udvidet adoptionsgodkendelse. Senere viste det sig, at Helen reelt var 7 år ved adoptionen.

Børn i den alder er på ingen måde ubeskrevne blade. De har en fortid – socialt og psykologisk, og den kan være nok så barsk. Der er en grund til, at børnene sættes i adoption. Etiopien var dengang netop kommet ud af en meget turbulent og kaotisk periode med store menneskelige omkostninger til følge (alle over 40 år vil erindre Live-Aid-indsatsen til Etiopien i firserne).

Hvor meget påvirker disse første år, og hvor meget kan man huske? De fleste har nok erindringer fra 3-4 års alderen, og et par år senere begynder billedet at blive mere kontinuert og klart. Det sætter klare aftryk i sindet og danner personligheder.

Helen og Haile kom derfor med en meget udviklet begrebsverden og et veludviklet sprog, amharisk. De havde helt klare værdibegreber og var begge skarpt opmærksomme og vurderende i forhold til alt, hvad der skete omkring dem, og sikkert mere erfarne og selvstændige end jævnaldrende danske børn.

Helen var bevidst om den utryghed, der havde præget deres hverdag, og mindes stadig i dag så mange

Helen og Haile - netop ankommet til Danmark i 1993.

år efter den magtesløshed, der indfandt sig, da hendes mormor døde, hvorefter hun stod alene med Haile.

Godt et halvt år efter, da adoptionen skulle finde sted, var Helen også fuldstændig klar over, hvad dette ville indebære. Begge børn havde en lang række mere eller mindre realistiske forventninger om det liv, de nu gik ind til. De mente, de skulle til England, og der ville være masser af chokolade.

Man kunne godt frygte, at større børn ville være skeptiske – i værste fald afstandstagende – overfor hele projektet. Til syvende og sidst er de ikke spurgt på forhånd. Men de var meget understøttende over for det hele. Helen mindes det i dag som noget ganske spændende og trygt, som også på den ene side gav hende frihed ved at lette forpligtelserne overfor Haile, og på den anden side sikrede, at han kom med, så de blev sammen.

Stolthed over oprindelseslandet

Store børn vil altid bevare et følelsesmæssigt forhold til det land, de kommer fra. Selvom børnene blev danske, vil de også altid være etiopiere, og det skal være forbundet med glæde og stolthed. Vi satte os lidt ind i landets historie og kultur, og i de tre uger, som det tog at få formaliteterne på plads i Addis Abeba, var vi lidt turister sammen med børnene, uden at overanstrenge dem med for mange indtryk. Vi så nogle kulturminde og snakkede om det (så godt det nu var muligt med vore sproglige forudsætninger). De var religiøst opdraget og relativt vidende om en del kulturelle forhold. Vi opsøgte også det sted, hvor de kom fra, før de var sat i pleje med henblik på adoption. Her indhentede vi oplysninger fra naboer og bekendte. Her var børnene naturligvis ikke med. Der skulle gå næsten 15 år, før de var klar til at vende tilbage i januar 2008.

Helen og Haile anno 2008 - 15 år senere.

Tiden efter adoptionen

Ved ankomsten til Danmark var de trætte efter den lange rejse, men alligevel ekstremt vågne og opmærksomme de første timer i landet, bl.a. på bilturen fra lufthavnen op til Nordsjælland. Ved ankomsten til hjemmet blev alt undersøgt – f.eks. blev alle skabe åbnet, men der var skuffende lidt chokolade. Manglen på cykler ("bisiklit") blev også noteret. De blev indkøbt dagen efter.

De første måneder var fyldt med pudsigheder, f.eks. reaktionen på mærkværdigheder som dybfrysere, støvsugere og vaskemaskiner, og de lyse aftener – hvorfor skal vi i seng, når det stadig er lyst? Mødet med havet og det første havbad. Den første sne. Isen på søen og vinterkulden. Cyklerne – hvor svært det er at lære at cykle, når man er syv år og kosteskafte i sadlen let knækker. Der er mange følelser i sådan noget – men det var sandelig også sjovt.

Børnene var meget optaget af fødevarer. Haile var underernæret og spiste store mængder kød – mere end en voksen. Det aftog efterhånden. Helen plyndrede alle bærbuske i skoven udenom huset. Hun kunne finde på at gemme mad og var dybt interesseret i det ugentlige supermarkedsbesøg, hvor madvarer blev indkøbt til køler og fryser. Hun foreslog i øvrigt at slagte ænderne i den nærliggende mølledam. Hun havde mange praktiske færdigheder – gik i køkkenet, lavede mad, kunne sy, flettede meget flotte afrikanske fletninger m.m. I dag er Helen blevet meget dygtig til at lave mad.

Sproget var problematisk. Man kunne dengang fra Adoption og Samfund købe en slags "børne-parlør" med tekst og bånd. Så lidt kunne vi kommunikere a la – jeg har ondt i maven, jeg skal tisse, jeg er sulten osv. Børnene snakkede meget indbyrdes. Det har sikkert væ-

ret en stor fordel, fordi de derved undgik total sproglig isolation. Helen kunne blive meget vred, når vi ikke forstod, hvad hun sagde. De begyndte hurtigt at tale sammen indbyrdes på et dårligt dansk, som allerede efter 6-7 måneder var blevet til et ret godt dansk. Og så forsvandt amharisk. Desværre for altid. Det blev simpelthen fuldt og helt erstattet af dansk.

Efter hjemkomsten begyndte Helen at prøve grænser af. Det var måske et sundhedstegn for et barn på den alder, der først nu fik egentlige forældre. Hvad indebærer det så at have forældre? Hvad finder de sig i? Hvad kan man gøre for at opnå sine krav? Det gav mange diskussioner over en periode på ca. fire måneder, hvorefter det hele fandt sit leje – svarende til de fleste andre familier. Hendes næsten moderlige omsorg overfor Haile gled ud, nu hvor andre bar ansvaret. Men alligevel gik hun stadig ind og beroligede ham, når han skulle til læge, vaccineres o. lign. Helen anså læger og vaccinationer som noget meget positivt.

Oplysningerne om børnenes alder fra Etiopien var mere eller mindre tilfældige. Vi lod det undersøge ved knogleundersøgelser og børnepsykolog. Det var svært, men vi endte med at regulere Helen et år op og Haile 10 måneder ned. Helen var ængstelig ved denne proces og måtte beroliges med, at en høj alder ikke kunne medføre noget for adoptionen. Hun vidste fra Etiopien, at nogle børn havde været for gamle til adoption, og det gjorde hende utryg.

Skole og udvikling

Haile kom hurtigt i børnehave. Vi gjorde os en række overvejelser med Helen. Hun havde gået i skole i en periode i Etiopien og forlangte nu på eget initiativ, at hun ville gå i skole. Efter bare en måned i Danmark begyndte Helen således i børnehaveklassen, ca. et år ældre end sine klassekammerater.

Skolen satte ind med eneundervisning i dansk sprog. Det gik fint. Børnehave og skole gav en helt utrolig hurtig udvikling af dansk sprog. Det tog mindre end et år, før de begge næsten var på niveau med deres jævnaldrende.

Sproget gav mulighed for at snakke sammen, snakke mere dybt og

lære hinanden bedre at kende. Helen begyndte at sætte ord på tiden før adoptionen, så meget, at der kunne danne sig et billede af deres fortid. Det kom altid lidt tilfældigt, når vi lavede mad, var på cykeltur eller lignende. Altid i trygge og rare situationer.

Efter et år var vi nogenlunde kørt ind. Sproget var på plads, der var skole- og legekammerater, sundhedstilstanden var oppe på niveau, og vi fungerede som en normal familie – så forskellige mennesker, som vi nu var og er.

Det har været et fælles projekt, og det har givet en vis korpsånd – men det er der jo nok i de fleste familier. Helen har aldrig helt sluppet de første år, og har også arbejdet på at bevare erindringerne – en erindring tilbage til en tid, som i en almindelig dansk hverdag må forekomme uvirkeligt fjern. Men det var jo en realitet.

Det har været en styrke, at Helen og Haile kom sammen. Haile husker ikke sin tid i Etiopien. Hans erindring starter nogenlunde ved ankomsten til Danmark. Men med hinanden har de haft en meget vigtig del af deres fortid med sig og und-

gik derved nogensinde at være helt isolerede. De fik også en anden forbindelse til fortiden. I Addis Abeba gav adoptionskontakten os en adresse i København. Vi tog kontakt og fandt her to andre etiopiske adoptivbørn – også dreng og pige - som havde været i plejeforhold med Helen og Haile inden adoptionen. De havde ingen anelse om, at de skulle ende i samme land med mindre end en times rejsetid mellem sig, så det blev et rørende gensyn. De er der endnu, tæt på, og det bliver de nok ved med. Det har betydet meget.

Tilbage til Etiopien

Der har været stor interesse for udviklingslande, og især Etiopien. Vi var der igen fire år efter adoptionen. Helen var nu 11 og Haile 8 år, og da så de alt med danske øjne. De blev rystede over fattigdommen. Og de blev skuffede over hotellet. Det havde de fire år tidligere oplevet som vildeste luksus – men det var alligevel ikke som i Danmark. De blev hele tiden tiltalt, men kunne ikke sproget.

Godt 10 år senere gik turen igen til Etiopien – nu 21 og 18 år gamle. Denne gang kunne rødderne opsø-

ges. Det gamle kvarter i Addis Abeba var der endnu ligesom mange af menneskene. Det var en stor oplevelse, som bragte den fjerne fortid meget tæt på, gjorde den konkret og virkelig og vakte en række stemninger, følelser og tanker fra dengang.

Vi er ikke længere en børnefamilie. Det var vi engang, men nu sidder børnene og vipper faretruende på kanten af reden og ryger snart ud over. Vi har faktisk kun været en familie i mindre end 16 år. En konsekvens af adoption af så store børn er også en kort og intens barndom. Det gælder naturligvis primært for det store barn, som først sent får lov til rigtigt at være barn og så kort efter begynder at blive voksen. Som forældre sidder man og er dybt taknemmelig over at have haft børn, men erkender samtidig, at tiden i børnefamilien er en meget kort del af et samlet liv. Men børnene de er der jo resten af livet. Og tak for det. □

Forfatteren kan kontaktes på tlf. 49708387 eller 22880467.

Har du lyst til at være en del af vores resursebase?

I Adoption & Samfunds Hovedbestyrelse er der hele tiden mange opgaver, der skal løses, og ind i mellem har vi brug for nogle ekstra hænder, der kan løse en ad hoc-opgave for os og dermed indgå i vores resursebase!

Vi er sikre på, at der blandt vore medlemmer, findes flere, der af forskellige årsager ikke har tid eller lyst til at være en del af Hovedbestyrelsen, men som egentlig gerne vil hjælpe foreningen med at løse en konkret opgave, der ligger inden for ens eget arbejds- eller interesseområde.

På det nylig afholdte landsmøde i Vejle var vi så heldige at få både en bibliotekar (der skal holde vores litteraturliste ajour) og en fundraiser, og vi har tidligere på året fået en webmaster, der arbejder på vores

nye kommende hjemmeside, så det er jo super dejligt, men vi kan godt bruge flere frivillige hjælpere til resursebasen!

Det kan f.eks. være:

- En jurist, der vil stille sin viden til rådighed i sager, der kræver juridisk indsigt.

- En eller flere personer, der har kontakt til fagblade rettet mod personalegrupper, som arbejder med adoptivbørn, f.eks. sundhedsplejersker, pædagoger, skolelærere, psykologer, sagsbehandlere, praktiserende læger osv., som vi kan bruge som talerør.

- En fundraiser mere, så I evt. kan sparre med hinanden.

- En journalist, der har lyst til at skrive om adoptionsrelaterede emner i vores blad.

- Skribenter der har lyst til at skrive lidt til bladet om de forskellige arrangementer, der bliver afholdt rundt omkring i vore lokalforeninger o.a.

- Andre ressourcepersoner, der mener at have en viden og baggrund, der kan bruges i foreningen.

Er det noget for dig, så kontakt Lene Borg enten pr. mail: Lene.Borg@adoption.dk eller pr. tlf. 5943 9201/4060 9201.

Større adoptivbørn – ikke vanskeligere, bare anderledes

Et af de stående dogmer i adoptionsverdenen er, at det er mere krævende at adoptere et større barn end et mindre. At det er vanskeligere at blive forældre til et større barn. Og at det er vanskeligere for et større barn at tilpasse sig en ny tilværelse i en ny familie og et nyt land med et nyt sprog. Som adoptant og mor til en dreng, Saroj, som jeg adopterede fra Nepal i 1998 umiddelbart før hans fire års fødselsdag, er det min erfaring, at det ikke nødvendigvis er vanskeligere at adoptere et såkaldt større barn – det er bare anderledes end med et spædbarn. Artiklens synspunkter baserer sig på mine egne erfaringer og ikke en bestemt fagkundskab. Jeg har ikke erfaring med adoption af børn, der f.eks. straks skal starte i skole, og jeg vil slet ikke påstå, at der aldrig opstår problemer – måske også bastante problemer - ved sene adoptioner. Det behøver bare ikke at være tilfældet.

Af Marianne Østergaard

Der er – både blandt adoptanter og hos myndighederne – en udbredt skepsis eller ligefrem modvilje over for adoption af større børn. Og børnene regnes for 'større', allerede når de overskrider de tre år, som er adoptionslovens grænse for en almen godkendelse. Man skal have en udvidet godkendelse til børn over tre år, lige-

som man skal til risikobørn. Eller sagt på en anden måde: Børn over tre år regnes i praksis automatisk for risikobørn uanset deres baggrund.

Adoptivforældres modvilje mod at adoptere større børn kan sikkert i mange tilfælde forstås og forklares ud fra deres situation – at de måske for ganske nylig har måttet opgive fertilitetsbehandling som frugtesløs og ikke har haft tilstrækkelig lang tid til at indstille sig på den nye situation – at sige farvel til biologiske (om end kunstigt hjulpede) børn og goddag og velkommen til et adoptivbarn.

Mange adoptivforældre har måske ikke for alvor sluppet drømmen om deres eget hjemmelavede barn og længes efter en forældreoplevelse, der så tæt som muligt gennemløber det biologiske forældreskabs faser. Og hvis man får et spædbarn, vil adoptivfamiliens situation og historie måske komme til at ligne den biologiske families udviklingsforløb mere, end hvis man får et større barn.

Ønsket om et lille barn kan yderligere hænge sammen med, at der er rigeligt med ubekendte faktorer, når man venter barn – biologisk såvel som adopteret – men med det biologiske barn ved man da i det mindste nogenlunde, hvilken alder det har ved ankomsten.

Og endelig kan der også ligge en forestilling om, at børnene har det bedst hos os. Vi er bange for, hvad barnet har været igennem, før det kom til os. Og den frygt kan ganske vist i nogle tilfælde være velbegrundet – men ikke nødvendigvis i alle.

Ressourcer fra oprindelseslandet

Når det skal retfærdiggøres, at man foretrækker små babyer frem for lidt ældre børn – og sommetider næsten ser det som en ulykke at blive matchet med et større barn – sker det ofte ud fra synspunktet om, at de påvirkninger børnene har været udsat for, har skadet dem, og at skaderne er irreversible. At sårene ikke kan heles.

De sent adopterede børn har imid-

lertid meget forskellige livshistorier forud for adoptionen, og de har derfor enormt forskellige forudsætninger for at klare den store omvæltning, som en adoption er.

Det er f.eks. ikke alle, der har været på institution lige siden deres spædbarnsalder. Nogle af dem har boet hos deres familie – og det kan igen have været under forskellige vilkår, både belastende vilkår og gode, stimulerende vilkår. De kan være vokset op hos en ganske almindelig kærlig familie, hvor der så er indtruffet en begivenhed, der har nødvendiggjort adoption.

Uanset børnenes forskellige baggrund, bliver der sjældent differentieret, og sjældent fokuserer man (hverken adoptanter, myndigheder eller formidlende organisationer) på alle de gode, positive påvirkninger og ressourcer, vores børn har fået i deres oprindelige omgivelser – positive påvirkninger, som vi måske ikke engang selv ville have haft mulighed for at give dem.

Det kan f.eks. være, at barnet har modtaget en masse tryghed som spædbarn ved at blive ammet, blive båret rundt på, have mærket sin mors kropsvarme og kropsrytmer osv.

Det kan være, at det er vokset op sammen med søskende, tanter og onkler eller bedsteforældre og på den måde lært en tryghed og selvfølgelighed i kontakten med andre mennesker i alle aldersgrupper, herunder andre børn i alle aldre (danskere lever meget adskilt i aldersgrupper).

Det kan være, de har boet i et trygt, overskueligt lokalmiljø, hvor alle voksne forholder sig til børnene, så det har fået udviklet trygge relationer og sociale kompetencer. Jeg vil anfægte den automatholdning i adoptionsverdenen, at udadvendthed og et kommunikerende væsen hos adoptivbørn altid skulle være udtryk for manglende tilknytningsevne eller forskelsløshed i relationer.

Det kan være, at det har fået mad bestående af gode, enkle basisføde-

varer og langt færre kunstige tilsætningsstoffer, end vi har i den vestlige verdens moderne raffinerede fødevarer.

Det kan være blevet motorisk veludviklet, fordi det ikke er blevet transporteret rundt i bil eller klapvogn.

Eller måske har barnet fået sans for at omgås dyr – ikke bare hunde og katte, men også høns og ænder, får og geder, køer og heste.

Det kan omvendt også tænkes, at man skal lede længe efter de positive input, barnet har fået i sine første år, men muligheden er til stede, og det er værd at tænke på, at det ikke kun er i vores del af verden, vi har noget gunstigt at tilbyde vores børn.

Hele mennesker med egen historie

Det er et af adoptionens grundvilkår, at det ikke er nyfødte børn – endsige ubeskrevne blade – man adopterer. Det er små, hele mennesker, der har en personlighed og historie. De har haft et liv, der går forud for deres liv sammen med os som vores børn. Der er ganske enkelt noget i barnets liv, der ligger uden for vores råderum.

Det større barn kan selv huske noget fra sin fortid og fortælle om det. Jeg tror, det er vigtigt at respektere barnets version af historien – også selv om man kan gennemskue, at den ikke er i nøje overensstemmelse med sandheden. Det rummer en særlig sandhed i barnets univers – og det kan være vigtigt at prøve at forstå og afkode den logik og nødvendighed, der ligger bag historien. Barnets version af sin historie kan afspejle, hvordan det ønsker tingene var, eller hvordan det af den ene eller anden grund har opfattet den. Der kan godt være forskel på den faktuelle og den psykologiske sandhed i barnets historie.

Adoptivbørn er på en anden måde ejere af deres egen historie end hjemmelavede børn, hvor forældrene kan korrigere, definere og bevare den fulde kontrol.

En af udfordringerne som forældre til et sent adopteret barn er at kunne give slip på lidt af kontrollen, overblikket og styringen, og kontroltab og uforudsigelighed er som bekendt noget temmelig ubehageligt for de fleste mennesker i vores kultur.

Men det at ens barn også har en prægning fra andre end en selv gør det på ingen måde til en mindre

stærk følelsesmæssig oplevelse at blive forældre. Faktisk tværtimod.

Lidt højstemt kan man sige, at når man modtager ømheden fra dette lille kærlige væsen fra den anden side af kloden, mærker man så direkte andre menneskers kærlighedshandlinger på tværs af kultur – en næsten kosmisk forbundethed med verden og med menneskeheden. Det gør ikke lykken mindre!

Stor og lille på én gang – mange aldre

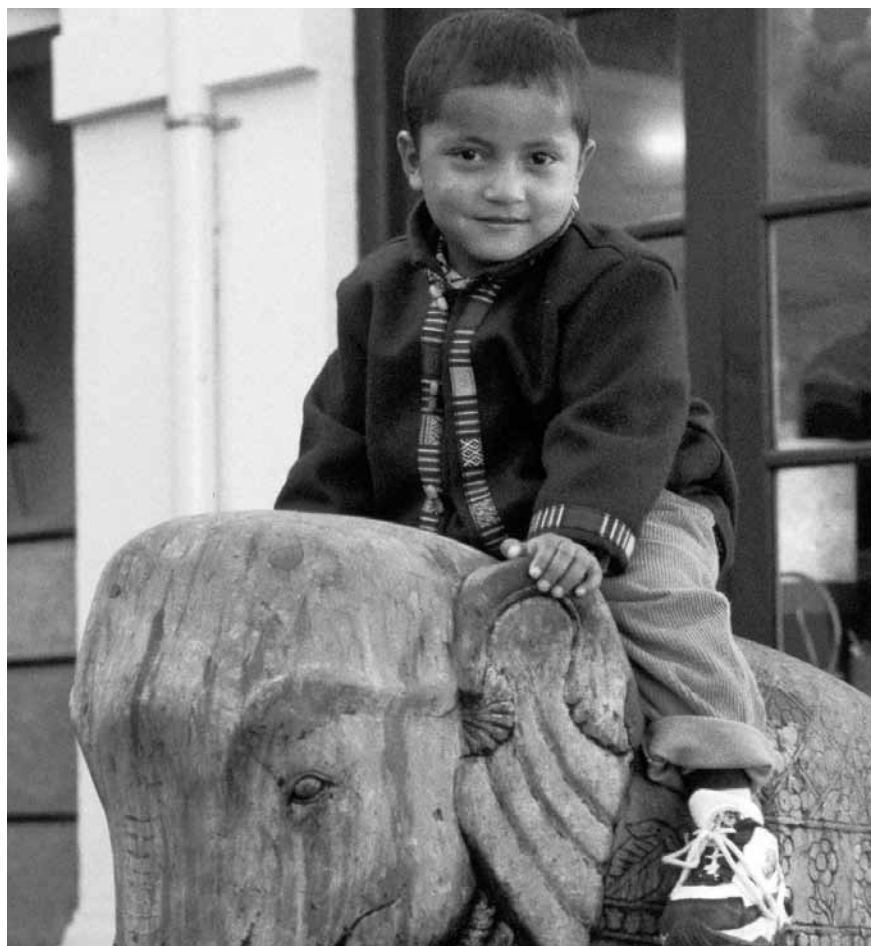
Jeg tror, at det er væsentligt som forældre at være tolerant over for barnets integritet og selvstændighed og accepterende over for dets større aktivitetsniveau og aktionsradius end et mindre barns.

De større adoptivbørn kan have udviklet en stor selvstændighed og evne til at klare tingene på egen hånd, og der er ingen grund til at tage det selv værd og den sikkerhed fra dem, der kan ligge i det. Men samtidig kan man godt efterhånden vænne barnet til, at det også trygt kan søge hjælp hos sine forældre og hos voksne for eksempel i institution og skole – at voksne også er til for at hjælpe.

Men samtidig er et barn på fire-

fem år også på mange måder en lille putte, selv om det i adoptionsverdenen kaldes et større barn. Barnet kan godt på nogle punkter være vældig modent og selvhjulpent, og samtidig have behov for at blive taget hånd om som et mindre barn. Man behøver ikke som forælder nødvendigvis at være bange for, at man ikke får luftet sit yngelpleje- og kælebehov, bare fordi barnet er holdt op med at bruge sut og ble og godt kan transportere sig på sine fødder.

Min søn Saroj kunne f.eks. selv bestille mad, når vi var på restauranter i Nepal, men han syntes også, det var hyggeligt at få hjælp til at tage nattøj på, selv om han sagtens kunne gøre det selv. Hvad enten der sker regression eller ej, kan barnet virke, som om det har mange forskellige aldre. Ikke bare psykologisk, men også på andre udviklingsmæssige områder som f.eks. motorisk og videnskabsmæssigt kan barnet virke 'usamtidigt' eller ikke aldersvarende efter danske normer. Det kan også skyldes, at der er visse træk og evner, der ikke er blevet stimuleret, som man er vant til her i landet, f.eks. at cykle, at tegne, at gynges – eller omvendt at barnet er mere modent og kan nogle ting,

Elefanter er også sjove at ride på, selv om de bare er af sten. Foto: Marianne Østergaard, 1998.

som danske børn på samme alder ikke kan, fordi det har været vant til at skulle klare nogle arbejdsopgaver, f.eks. feje gulv, rede seng, tage sin tallerken ud fra bordet og bære rundt på mindre børn.

At komme hinanden i møde

Det er ikke nødvendigvis sværere for et større barn end for et mindre at klare den omstillingsproces, som adoptionen er – selv om det for både store og mindre børn er en enormt stor omvæltning, der kræver meget af dem. Men det store barn har sprog og begrebsapparat til at forstå, hvad adoptionen indebærer: at det skal forlade sine hidtidige omgivelser og sit land for at rejse til et nyt land, hvor dets nye forældre bor. Det store barn vil kunne se fordelene ved adoptionen – at det får nye forældre og nye muligheder i tilværelsen – og kan derfor have lettere ved at bearbejde og forlige sig med det tab, som adoptionen også indebærer.

Det lille barn derimod, som man ikke kan forklare, hvad adoptionen går ud på, vil ikke på forhånd have nogen forestilling om, at dette kan blive en forandring til det bedre. Det vil blot opleve en kaotisk omvæltning og et tab af de trygge, vante omgivelser, de indarbejdede daglige rutiner og de velkendte omsorgspersoner. Det lille barn har ikke et begrebsapparat og sprog til at forstå, hvad der foregår, og vil i første omgang især opleve adoptionen som opbrud, kaos, tab og sorg.

Med et større barn er der mulighed for at påbegynde barnets tilvænnelse til sit nye liv, allerede inden forældre og barn møder hinanden, fordi barnet kan forstå, at der nu skal ske noget nyt. Man kan f.eks. sende billeder og bede personalet eller plejeforældrene om at vise dem til barnet, når de forbereder det på den forestående adoption.

Som forælder er det vigtigt at huske på, at for barnet – større såvel som mindre – er adoptionen ikke kun begyndelsen på et nyt og positivt livsafsnit. Det er også opbrud og afsked fra noget, det kender, og ofte også fra mennesker, det holder af. Det kan være en overvældende omvæltning, og for mange børn er det ikke første gang i deres liv, de er blevet udsat for store skift.

Jeg tror, at specielt med større børn er det vigtigt ikke for abrupt at læg-

ge dets fortid bag sig. Ligesom barnet skal (= bliver tvunget til) at integrere forældrenes normer, vaner, smag, historie i sit fremtidige liv og sit væsen, må forældrene forsøge at indoptage barnets fortid og baggrund i deres liv. På den måde er det to parter, der går hinanden i møde, og begge beriges af mødet.

En af måderne at gøre det er at tage landet og sproget ind.

At adoptere et land

Når man adopterer et udenlandsk barn, adopterer man samtidig et land og en kultur. Der er selvfølgelig delte meninger blandt adoptanter om, hvad barnets oprindelsesland betyder i barnets og familiens liv, og det er måske i høj grad et temperamentsspørgsmål. Efter min erfaring er oprindelseslandet en vigtig del af barnets historie og identitet – sådan har jeg i hvert fald oplevet det med min fireårige dreng. Men det er indlysende, at for et barn, der er så lille, at det ikke kan huske sit oprindelsesland, kan det have en anden og mindre betydning.

Da min mor, Elin, og jeg skulle hente Saroj, besluttede vi at blive i Nepal i fem uger, selv om formaliteterne kunne klares på 8-10 dage.

Vi fik Saroj overdraget efter en uge, og de fire uger sammen i Nepal tilbragte vi dels på et lille gæstehus i Kathmandu, og dels var vi på en tur sydpå til en nationalpark, hvor elefanterne i særlig grad var et hit: "Hatti, hatti!" råbte Saroj begejstret, både ved souvenirbutikker med elefanter og ved rigtige, levende elefan-

"Nepal er et fritgående land," konstaterede Saroj, da han genså landet efter 14 måneder i Danmark. Foto: Marianne Østergaard, 2000.

ter. Men det var ikke kun eksotiske dyr, der begejstrede. Når vi på elefantryk vuggede gennem de små landsbyer med lerklinede hytter lød det også: "Se, and med ællinger!".

Jeg tror, det var meget vigtigt for hans tilknytning til både min mor og mig, at vi kunne lære hinanden at kende i ro og mag i omgivelser, hvor han havde en vis trykthed i, at han kunne sproget og kendte lydene og lugtene, maden og de kulturelle koder. Og rent sprogligt var det en fordel, at han kunne få en del af sit snakkebehov dækket ved at tale med andre på gæstehuset, og hvor vi færdedes, og det var praktisk, at vi kunne få nødvendige ting oversat af andre.

Mens det oprindelige sprog hurtigt skrumper ind, når det ikke bliver brugt fuldt ud, er det, som om den kulturelle identitet og de kulturelle koder stikker dybere og holder stand. De gange vi siden hen har været i Nepal, har Saroj ikke kunnet tale nepalesisk, men alligevel straks været i ét med omgivelserne: givet sig hen til sjov og ballade med både børn og voksne og nydt den nepalesiske nationalret ris og linser morgen, middag og aften.

Engang som cirka syvårig sagde han: "Jeg er halvt dansker – og helt nepaleser." Og det var vist ganske rigtigt – også at man med to kulturer får lidt ekstra med, selv om man måske ikke ligefrem bliver til halvanden person.

Barnets oprindelige sprog

Sproget udgør en særlig udfordring – især for forældrene – når der er tale om adoption af børn, der allerede behersker deres oprindelige modersmål.

Af flere grunde er det en god idé på forhånd at lære barnets sprog, så meget, som man kan nå og magte – og selv lidt er bedre end ingenting. Det at kende til barnets sprog har ikke bare den praktiske funktion, man kan kommunikere med hinanden, men også den symbolske betydning, at forældrene viser, at de værdsætter barnets sprog, selv om de ikke behersker det hverken helt eller halvt. Det at kunne tale nogle ord sammen styrker samhørigheden mellem barn og forældre i den første tid.

Helt egoistisk har man stor glæde af kunne lidt af sproget, fordi man så

oplever mere intenst og husker nogle episoder, man ellers ville have overhørt eller glemt.

Endelig giver det en rigtig god ballast til at følge barnets sprogskifte og de konkrete udfordringer, der dukker op i den proces.

Selv om mit nepalesiske var begrænset, var det alligevel nøglen til nogle af mine erindringer fra vores første tid sammen i Nepal. Uden dét ville jeg næppe have registreret de episoder, og slet ikke husket dem.

F.eks. sang Saroj tit en lille selvopdigtet remse om aftenen på gæstehuset efter aftensmaden: "Aba ko naune? Aba Saroj naune! Aba Elin naune! Aba mummy na naune!" (Hvem skal nu i bad? Nu skal Saroj i bad! Nu skal Elin i Bad! Mor skal ikke i bad nu.) Ikke at det kræver megen sprogkundskab at forstå den remse, men alligevel ville jeg næppe have forstået og husket den, hvis jeg ikke havde fået sprogundervisning. Og på grund af ordene kan jeg stadig genfremkalde stemningen lige præcis omkring aftenritualerne.

Da vi kom hjem til Danmark, handlede det at kunne kommunikere på hans sprog selvfølgelig blandt andet om de praktiske ting: mad, drikke, sove, toiletbesøg. Men det handlede også om at kunne lægge lidt planer sammen, f.eks. kunne han blive forberedt på læge- og tandlægebesøg, vi kunne diskutere, om vi skulle tage med bus eller cykle eller køre i taxa et sted hen. Vi havde i begyndelsen diskussioner om, hvorvidt vi kunne fastholde vanen fra Kathmandu med at lade os transportere i taxa. Vi kunne aftale at gå ned og fodre ænder eller over at kælke. "Hamro haaslai dine!" sagde Saroj, og så vidste jeg, at han betragtede ænderne i Frederiksberg Have som "vores ænder".

Selv om sproget var sporadisk, betød det alligevel meget og var med til at smede os sammen i starten. Det betød, at vi havde noget sammen, helt for os selv, for ingen andre i vores omgangskreds talte nepalesisk.

Der er næppe tvivl om, at det for Saroj var et større brud at skifte land og sprog, end det var at forlade børnehjemmet og starte en ny tilværelse sammen med min mor og mig på gæstehuset i den anden ende af Kathmandu – som han jo nok ikke for alvor havde opfattet som en midlertidig base.

Den sidste tid i Nepal glædede han

Klappe kinder. Foto: Elin Østergaard, 1998.

sig meget til at komme ud at flyve og til at komme til Danmark. "Lad os nu tage ud at flyve," og "Lad os nu tage til Danmark," sagde han stort set dagligt. Da vi så havde været i Danmark et par dage, sagde han igen: "Lad os nu tage til Danmark!" Da jeg sagde: "Jamen, det her er Danmark," kom svaret prompte: "Ani arko Denmarkma jaane!" (Så lad os tage til et andet Danmark!) Hvis jeg ikke havde lært en smule nepalesisk, ville jeg måske ikke have fanget, at Danmark ikke levede op til hans forventninger, for han virkede i det store hele glad og tilfreds. Men nu måtte vi jo gøre noget ved det, så vi tog ned på landet til hans mormor, Elin, som han nu ikke havde set i tre dage, og hans pony Gnu, som han skulle prøve at ride på for første gang. Efter den tur blev hans Danmarksbillede mere positivt, og i den følgende tid gik han og sagde: "Min Gnu bor i det andet Danmark," med sin typisk nepalesiske hjælpvokal mellem konsonanterne i ordet *Gnu*: "Mero Ginu arko Denmarkma cha."

Da Saroj begyndte at tale dansk, var der en periode, hvor han lystigt blandede de to sprog. En af de sjove konstruktioner fra den tid var *griskomasu*. Det betød svinekød – eller kød fra grisen – sammensat af det danske ord *gris*, nepalesisk genitiv *ko* og det nepalesiske ord for kød *masu*.

Selv om man har megen nytte af at kunne noget af barnet sprog, tror jeg dog ikke man skal gøre sig nogen forhåbninger om at bevare barnets oprindelige sprog intakt, måske med mindre barnet er nået op i skolealderen og en af forældrene beh-

sker det og bruger det konsekvent i dagligdagen. Men det er nok kun i de færreste tilfælde, at det er det, der er formålet med at lære barnets sprog. Som regel vil det kun være et redskab til overgangstiden.

Myndighedernes modstand mod større adoptivbørn

Den anskuelse, at der er større risiko for problemer af forskellig slags, når børnene ikke er helt små, deles stort set uimodsagt af alle aktører i adoptionsverdenen: ikke blot adoptanterne, men også myndighederne og i et vist omfang også de formidlende organisationer.

De danske adoptionsmyndigheders modvilje mod ældre adoptivbørn er det sværere at blive klog på end adoptanternes. De har jo ikke været i fertilitetsbehandling og burde have en større professionalisme og følelsesmæssig distance til længslen efter bleskift og symbiose med et spædbarn.

I de tilfælde hvor de vordende adoptanter i udgangspunktet ikke har noget imod at adoptere et større barn – og det forekommer jo også – skal de nok i løbet af godkendelsesprocessen blive belært om de lurende farer ved sene adoptioner.

Der stilles også formelt ekstra krav til den, der skal adoptere ældre børn, idet de skal have en udvidet godkendelse, når barnet er over 36 måneder – uden at det dog er præciseret, hvad det *udvidede* konkret handler om.

Den eneste logiske forklaring på myndighedernes skepsis over for større adoptivbørn er, at det handler om økonomi, om manglende vil-

lighed til at afholde de udgifter, som børn med vanskeligheder kan risikere at pålægge det offentlige.

Det kan godt være, at undersøgelser ud fra en gennemsnitsbetragtning viser, at sent adopterede børn har flere vanskeligheder – men det er netop gennemsnitsbetragtninger. Der er ikke noget belæg for, at børn over tre år systematisk skulle have flere problemer end dem under tre.

Det afhænger jo naturligvis af konkrete forhold i barnets tidlige år og af barnets egne ressourcer. Hvis det endelig skulle give mening med en grænse, ligger den næppe ved tre års alderen, hvis det handler om at skelne mellem dem, der let kan omplanteres, og dem, der ikke kan.

I stedet for at skære alle over én kam, ville det give mere mening at kræve en bedre udredning af de børn, der formidles, så det er muligt at skabe større realisme omkring for-

ventningerne og kravene i hver enkelt adoption. Og med større børn er der den fordel, at det faktisk er lettere at lave en mere fyldestgørende beskrivelse end med babyer.

Fokus på potentialerne

Jeg synes, det er inkonsekvent og paradoksalt, når nogle adoptanter mener, at de godt selv kan være oppe i årene (f.eks. oppe i fyrrerne) og have oplevet store skuffelser og alligevel fint være i stand til at påbegynde et helt nyt livsafsnit som familie og forældre, når de samtidig mener, at et barn på bare nogle få år (f.eks. tre-fire år) er for gammelt til at kunne starte et nyt liv i en ny familie. De overfører åbenbart ikke den tankegang og målestok, de bruger på sig selv, til børnene: at også de kan bruge deres livserfaringer og livsklogskab konstruktivt og fremadrettet.

At adoptere et større barn er først

og fremmest vidunderligt, sjovt og givende. Den eneste ulempe er faktisk, at årene passerer så hurtigt. Det opleves som om man næsten lige er blevet forælder, og så pludselig er barnet en teenager, der ikke er meget hjemme mere.

Jeg kunne godt ønske, at både myndigheder og adoptanter ville fokusere mere på potentialerne hos de større børn og de mange glæder ved sene adoptioner.

Som afdøde psykolog og adoptant Agnete Diderichsen skrev, betyder potentialet for forandring, at der ikke er noget tidspunkt i et menneskes liv, hvor det ikke er modtageligt for gunstig indflydelse.

Efter min opfattelse kan både børn og voksne sagtens tage hul på et nyt kapitel i tilværelsen, selv om de har nogle år på bagen og har været ude for tab og sorg. □

En syvårig pige fra Indien kommer til Danmark

En syvårig pige kommer til Danmark. Selv om hendes forældre har gjort sig mange overvejelser omkring overgangen til det nye liv, ender hendes møde med det danske uddannelsessystem med at blive en rodet affære, som kræver både mod og beslutsomhed.

Af Kirsten S. Næsby

Denne fortælling er bl.a. skrevet i håb om, at andre, der allerede har eller ønsker at adoptere større børn, kan drage nytte af de erfaringer, som vi har gjort os blandt andet med hensyn til, hvordan man kan kommunikere uden et fælles sprog. Den er også skrevet for at fortælle, hvordan vi på godt og ondt oplevede de første år af vores liv som en adoptivfamilie - og ikke mindst vores datters skolestart.

Kommunikation uden et fælles sprog

I december 2006 rejste min mand og jeg efter 15 måneders venten endelig til det børnehjem i Indien, hvor vores dengang 7-årige datter boede. Da vores datter var en stor pige, havde vi forinden gjort os mange tanker om, hvordan vi skulle kommunikere med vores barn. Vi havde lært os et mindre ordforråd på Hindi, lavet en pegebog og tænkt over forskelligheder i vores kropssprog. Inden afrejsen havde jeg udformet en pegetavle på nogle store stykker karton, der i den første tid efter hjemkomsten skulle fungere som en sikker og forudsigelig guide for os alle i hverdagen, ikke mindst for vores datter. Denne pegetavle skulle senere vise sit værd for os alle, ikke bare i den første tid. Vi var nervøse og spændte, men vi følte os nogenlunde rustet til at "tale" med og møde vores datter, da vi i taxa kørte gennem den hektiske trafik fra lufthavnen mod børnehjemmet.

Udfordringer

Den første af mange udfordringer mødte os, da vi ankom til børnehjemmet. Her vi blev mødt af et inferno af støj bl.a. fra de mange børn, der boede på hjemmet, samt lynhurtig kommunikation på hindi i et højt toneleje. Sproget, der taltes, lød slet ikke som det, vi havde øvet i hjemmefra. Da vi senere havde det første møde med vores datter, måtte vi erkende, at vores muligheder for at kommunikere var begrænset til meget få ord og tegnsprog. Under opholdet boede vi på børnehjemmet, og efter et par dage, hvor vores datter havde været sammen med os i det omfang hun ønskede, kom der gang i pegebogen med nogen succes.

En anden udfordring vi mødte, mens vi boede på børnehjemmet, var den første gang vores datter viste, at hun var ulykkelig. At vi manglede et fælles sprog, kom tydeligt til udtryk i denne situation. Heldigvis kom en engelsktalende ansat os til hjælp, og vi fandt årsagen og løste problemet.

Flere gange under vores ophold derude viste det sig, at den tid der var investeret på pegebøger inden afrejsen var godt givet ud, idet de gav os en god mulighed for at kommunikere en smule. Efter en uge på børnehjemmet sammen med vores datter kom den tid, hvor vi skulle tage afsked med Indien og rejse mod Danmark. Afskeden blev både gribende og tårevædet.

Efter afskeden med børnehjemmet havde vi de noget større og mest spændende udfordringer i vente. Vi skulle blandt andet komme til at træffe nogle forkerte valg omkring vores datters skolegang, og vi skulle i den forbindelse få brug for at stå fast på vores meninger i forhold til regler og sædvane. Vi måtte erkende, at vi stod meget alene om at træffe visse valg i forhold til vores datters skoleforløb og undervisningsvalg. Vi skulle blive bevidste om og klar til at ytre over for skolesystemet, at vi er eksperterne i forhold til, hvad der er bedst for vores barn. Vi skulle turde træffe nogle anderledes valg. Desuden lærte vi, at struktur og forudsigelighed er yderst vigtige for trivsel og indlæring.

Vi blev bekræftet i, at det er vigtigt at respektere et sent adopteret barns fortid og at integrere denne fortid som en naturlig del af familielivet.

Vi lærte også glæden at kende ved at være blevet forældre til et vidunderligt lille væsen med alt, hvad det fører med sig af sjove, gode, dejlige og overraskende begivenheder.

Sprogudvikling

Når nogen senere har spurgt mig, hvad jeg synes, der var svært ved at adoptere et større barn, har jeg ofte svaret, at en af de sværeste ting har været det faktum, at vi ikke havde et fælles sprog fra starten. Der har det første år efter hjemkomsten til Danmark været situationer, hvor vores datter på grund af mangel på et fælles sprog og dermed dårlig kommunikation ikke har fået den hjælp og støtte fra os, som hun havde behov for.

Selv om der har været episoder, hvor vi ikke helt forstod hinanden, klarede vi os igennem hverdagen blandt andet ved hjælp af pegetavlerne. Vi var inden afrejsen klar over, at vores datter ville være meget forvirret og bange, samt at hun ikke kunne forstå meget af det, der kom til at

foregå omkring hende i hendes nye liv. Jeg var af den overbevisning, at hvis dagligdagen var kendetegnet ved de samme rutiner, og hvis disse rutiner var til at se og pege på, ville livet i de helt fremmede omgivelser måske ikke opleves så uoverskueligt for vores datter. Jeg udarbejdede derfor

Daniel Min-Wu kigger reklamer søndag morgen, 9 måneder.

nogle store pegetavler, der med ord og billeder viste den dagligdag, som vi skulle leve i. På omtalte pegetavler var der billeder og letforståelig tekst, der viste daglige situationer og rutiner. Vi havde en forestilling om, at disse tavler skulle blive vores hjælpemiddel i de første måneder efter hjemkomsten. Det viste sig, at pegetavlerne blev et grundigt brugt stykke værktøj i mange måneder frem. Faktisk hang tavlerne på væggen i vores køkken i de første 18 måneder. Det var ikke, fordi vi stadig var afhængige af tavlerne, men fordi vores datter blev så glad for dem, at hun henviste til dem, hvis vi ikke lige tilrettelagde vores dag efter det, som tavlerne anviste. Senere udarbejdede jeg nogle tavler, der var lidt mere udførlige – blandt andet med klokkeslæt. Disse tavler blev også flittigt brugt. Pegetavlerne har betydet meget for vores lille familie, som en måde at få hverdagen til at køre på især i de første måneder, men tavlerne har også betydet, at vores datter var tryk ved sin nye hverdag, fordi hverdagen var forudsigelig. Når hun ikke skulle bruge en masse energi på at finde ud af, hvad dagen ville bringe, men kunne gå hen at se og pege på tavlerne, kun-

ne hun få plads til langsomt at finde sig til rette i sit nye liv.

Skolepligt

Efter nogle uger, hvor vi langsomt lærte hinanden nærmere at kende, bankede det omgivende samfund på vores dør, idet vores datter var i den skolepligtige alder i 2007. Vi kontaktede kommunen og bad dem vejlede os. Vi fik af en sagsbehandler oplyst, at da vores datter er født i det givne år, havde vi pligt til at sende hende i skole. Vi gav udtryk for, at hun jo næsten lige var kommet til landet, og at hun derfor ikke talte et forståeligt dansk eller forstod dansk særlig godt. Dette ændrede ikke ved vores pligt til at sende vores datter i en eller anden form for skole, var oplysningen til os. Det oplystes derudover, at vi maksimalt måtte holde vores datter hjemme i tre måneder, inden vi skulle sende hende i skole. Vi bad om at få oplyst, hvilke tilbud der var til et barn som vores datter. Kommunen oplyste, at der fandtes et tilbud, hvor det var muligt, at vores datter kunne starte. Det drejede sig om en klasse, hvor der maksimalt måtte gå 12 elever. Vi syntes, at det lød som et godt tilbud. Elevtallet var lille, der var to lærere og en pædagog tilknyttet klassen, og hovedformålet med undervisningen var at lære børnene dansk.

Vores datter blev derfor en måned senere indskrevet på skolen, hvor denne klasse fandtes. Jeg tog kontakt til klasselæreren og forberedte hende på, at vores datter skulle starte i hendes klasse. Jeg gjorde klasselæreren opmærksom på den baggrund, som vores datter har, samt at jeg ønskede at være til stede i klassen på skoledage, så længe min datter havde brug for dette. Desuden oplyste jeg klasselæreren om, at vi på sigt ønskede, at vores datter skulle have vores distriktsskole som sin blivende skole.

Mødet med skolen

Første skoledag oprandt, og vi tog af sted med sommerfugle i maven. Vores datter var tydeligt både spændt og nervøs. I løbet af undervisningen havde hun øjenkontakt med mig, hvilket fortsatte i mange uger frem.

Som det var planlagt fra starten, fortsatte jeg med at være med i klassen i ugerne fremefter. Fra tid til anden spurgte jeg vores datter, om hun

fortsat ønskede, at jeg blev der. Svaret var altid et ja. Derfor fortsatte jeg med at være "fluen på væggen".

Jeg fik dog ved flere lejligheder bemærkninger fra en lærer, der gik på, at det ikke var hensigtsmæssigt for vores datter, at jeg var med i skole. En af bemærkningerne var, at de andre børn kunne tro, at vores datter ikke var en, de kunne lege med, når hun havde sin mor med i skole. En anden bemærkning var, at det kunne hæmme vores datters evne til at koncentrere sig, når jeg sad i klassen. Der var mange andre bemærkninger, der i det øjeblik de faldt, fik mig til at tvivle på det rigtige i fortsat at være med i klassen. Når jeg havde fået en hentydning til, at min tilstedeværelse i klassen var uønsket, følte jeg efter i mig selv, så på vores datter, snakkede tingene igennem med min mand og spurgte vores datter. Hver gang kom jeg frem til det samme, nemlig at der stadig var behov for, at jeg var med i skole.

Den sidste tid, hvor jeg var med vores datter i skole, sad jeg i nogle stole uden for klassen, og mange gange under undervisningen var vores datter lige ude for at se, om mor nu sad der endnu.

Undervejs i de næste uger gik det langsomt fremad med at lære sproget. I takt med at sproget hos vores datter blev bedre og bedre, blev det mere og mere klart for os, at vi måske havde truffet et forkert valg ved at lade vores datter starte på skolen. At valget måske var forkert, gav vores datter udtryk for både verbalt og kropsligt. Tanken om, at vi havde begået en fejl ved at lade vores datter starte i denne klasse, dukkede oftere og oftere op hos os, ligesom erkendelsen af at den generelle skolestart skete alt for hurtigt efter hjemkomsten, idet reglen om skolepligten blev formidlet alt for unuanceret til os af kommunen.

Uenighed

Som nævnt var der både verbale og nonverbale signaler fra vores datter, der viste os, at vi måske havde begået en fejl. Der kom flere episoder, hvor det stod os klart, at der var visse problemer, der ikke kunne sidde overhørig. Vi besluttede derfor ca. to måneder efter vores datters skolestart at holde det første ud af en række møder med skolen, hvori vi gav udtryk for vores oplevelse af situ-

ationen, samt den måde hvorpå vores datter taklede det at gå på skolen som elev.

Vores oplevelser efter disse møder var i starten den, at det måske var os der tog fejl, og at det var lærere og pædagoger, der havde mest forstand på at håndtere børn. Vi fik desuden ved møderne oplyst, at de havde erfaring med adopterede børn, som gik på skolen. Hvor mange børn det handlede om, samt hvor gamle disse børn var, da de kom til Danmark, fik vi ikke oplyst.

Efterhånden som tiden gik, oplevede vi større og større frustrationer hos vores datter. Vi valgte oftere og oftere at give vores datter en fridag, hvor hun kunne slappe af, og hvor vi kørte dagen på hendes præmisser.

Delintegration

I takt med stigningen i de frustrationer vi oplevede, at vores datter havde, begyndte vi at indse, at vi var nogle af dem, der var klogest/bedst til

ikke er født/opvokset i Danmark eller har forældre med et andet sprog end dansk ved skolestart, er tosprogede børn. Skolen tilrettelægger deres undervisning ud fra dette. En del af planen for undervisning af tosprogede børn er fra skolens side at delintegrere barnet i en "normal dansk klasse". Hermed forstås, at vores datter efter skolens mening skulle have nogle fag i en anden klasse, så hun bl.a. kunne lære det danske sprog bedre at kende samt prøve sine egne sprogkundskaber af. Vi oplyste skolen om, at vores datter ikke var tosproget, men dette vakte ikke gehør her. Skolen holdt fast i, at vores datter var tosproget, og at dette var udgangspunktet for planlægningen af undervisningen, hvilket altså indbar en delintegration i en anden klasse på skolen. Vi gjorde skolen opmærksom på, at vi ikke var enige i, at vores datter skulle delintegreres i en anden klasse, hvor hun skulle bruge en masse energi på at for-

Foto illustrerer ikke artiklen

Reema 5 1/2 år på sommerlejr i Tisvildeleje. Reema er født i Chennai, Indien.

at forstå og fornemme, hvad der var bedst for vores datter. Vi erfarede, at det etablerede system ikke nødvendigvis var det, der havde ekspertisen.

Da vi ved et af vores møder med skolen argumenterede for vores syn på, hvordan man skulle behandle et sent adopteret barn som vores pige, blev vi mødt med en vis skepsis. Igen blev vi mødt med argumentet om, at de havde erfaring med adopterede børn på skolen, men også med det argument, at de havde meget stor erfaring i at undervise tosprogede børn. Skolen arbejdede ud fra en teori der hedder, at børn der

holde sig til en fremmed gruppe af børn. Børn som hun ikke senere vil have nogle relationer til, i og med at hun ikke skulle fortsætte på skolen. Vores ønske var, at vores datter langsomt skulle integreres på vores distriktsskole, der ville blive hendes blivende skole. På denne måde skulle vores datter ikke unødigt forholde sig til en ny gruppe af børn og lærere. Vi var af den opfattelse, at det ville blive alt for uoverskueligt for vores datter, hvis en delintegration på den skole, hvor hun kun gik, midlertidigt blev gennemført. Vores datter brugte i forvejen mange ressour-

cer på at forholde sig til og forstå de mange nye ting, der skete omkring hende. Jeg havde haft kontakt til lederen af vores distriktsskole, der var villig til at støtte/hjælpe os med en langsom indslusning af vores datter til den blivende skole.

Ved et senere møde forsøgte vi at beskrive for skolen, hvad der var årsagen til, at vi holdt fast i, at vores datter ikke er et tosproget barn. Vi forklarede, at vores datter er et barn med et andet sprog som det første sprog, men dette sprog bruges ikke længere af hende. Hun har nu som udgangspunkt det danske sprog som hovedsprog. Vi gjorde ligeledes opmærksom på, at vi fortsat ikke ønskede en delintegration på skolen. Disse argumenter blev efter vores opfattelse ikke forstået af skolen. Skolens manglende forståelse af vores situation og de frustrationer, vores datter havde, samt til dels tosprogsproblematikken førte til, at vi valgte at holde vores datter hjemme fra skole.

Der fulgte nu en tid, hvor vi havde en så stille hverdag som muligt, uden en hel masse udefrakommende indtryk. Vi fik om muligt endnu mere gang i vores pegetavler i et forsøg på at gøre hverdagen så rolig og forudsigelig som muligt.

Ro og forudsigelighed

Efter ca. to måneder med en hverdag i ro og forudsigelighed blev vi indkaldt til, hvad der skulle vise sig at blive det sidste møde med vores datters daværende skole.

Ved dette møde var også skolens leder, klasselæreren og skolens psykolog tilstede.

På en sober og rolig måde fremlagde vi vores synspunkter og de ønsker, som vi havde for fremtidens undervisning af vores datter, samt at vi var uenige i, at vores datter er et tosproget barn, og at vi ikke ønskede en delintegration på skolen. Klasselederen fremlagde sine synspunkter og de argumenter, der lå til grund for den undervisning, der var udført, samt de planer der var for den fremtidige undervisning af vores datter. Deriblandt en delintegration.

Efter nogen tid, hvor vi argumenterede frem og tilbage, stod det efterhånden klart, at vi ikke kunne nå til enighed. Vi besluttede derfor at melde vores datter ud af skolen og undervise hende herhjemme.

Det skulle vise sig, at det var en be-

slutning, der ikke sådan bare kunne føres ud i livet. Dog skulle det vise sig, at vores beslutning om at hjemmeundervise vores datter blev den bedste beslutning, vi havde truffet, hvad angår vores datters debut i det danske undervisningssystem.

Det gode valg: hjemmeundervisning

At udmelde sit barn af skolesystemet er ikke bare noget, man sådan gør. Det er i og for sig forståeligt nok, at der er visse regler, der skal overholdes hvad angår undervisningspligten. Vi ønskede ikke at undgå reglerne om undervisningspligten. Vi ønskede at bøje reglerne, så de passede til vores datters behov og situation. Vores ønske om at bøje reglerne viste sig at blive lidt vanskeligere, end vi havde forestillet os. Der fulgte nu nogle samtaler med skoleforvaltningens konsulent for tosprogsundervisning, hvor vi endnu engang gjorde opmærksom på, at vores datter ikke er tosproget, og at vores ønske er at hjemmeundervise hende. Konsulenten kendte vores sag og havde været med til nogle af vores tidligere møder med skolen. Vi havde stadig svært ved at få forståelse for vores ønsker. Vi kontaktede derfor en anden person inden for skoleforvaltningen, der var lidt mere lydhør over for os, men dog ikke helt villig til at acceptere vores argument om, at vores datter ikke er et tosproget barn.

Midt i vores frustrationer om, hvordan vi nu kom videre i vores beslutning, fik vi uventet hjælp fra den skole, som vi ønskede at melde vores datter ud af. Skolens leder gik ind i sagen i et forsøg på at hjælpe os, da hun havde forståelse for vores ønsker på vores datters vegne. Skolelederen hjalp os og kunne henvise til forskellige personer, der kunne hjælpe os videre i forløbet. Enden på det hele blev, at vi skrev til skolechefen for kommunens skoler, hvor vi fremlagde vores sag og gjorde rede for de problemer, der var, samt hvilke ønsker vi havde for vores datters fremtidige undervisning.

Chefen for kommunens skoler forstod vores situation, og vi fik den endelige tilladelse til at hjemmeundervise vores datter. Lettelsen var stor, da denne tilladelse ca. 3 uger efter vores brev til skolechefen landede i vores postkasse.

Foto illustrerer ikke artiklen

Caroline, næsten 10 år, sammen med to dejlige norske skovkattckillinger.

Roen sænker sig

Jeg husker tydeligt den dag, hvor vi kunne meddele vores datter, at fra nu af skulle hun undervises herhjemme af mor. "JUHUU!! Vil det sige, at jeg ikke skal op på skolen igen?" var et af hendes mange glade udbrud.

Som tiden med undervisning herhjemme skred frem, blev det mere og mere tydeligt for os, hvor meget vores datter blomstrede op i den struktur og ro, som vi nu havde i vores hverdag. En anden ting, der også trådte frem, var den evne vores datter havde til at tilegne sig ny viden, nu hvor de fysiske rammer var tilrettelagt på hendes præmisser. Det gik pludselig forrygende stærkt med at lære at læse, skrive og tale dansk. Vores datter udviste en iver, der oftere og oftere kom bag på mig. Når det handlede om at få matematikken ind under huden, var der situationer, hvor jeg i mit stille sind tænkte, om jeg nu kunne stimulere hende godt nok. Vi søgte derfor om assistance fra en lærer, der skulle komme i hjemmet ca. 10 timer om ugen som støtteunderviser. Denne ansøgning fik vi afslag på.

Vores datter snakkede ofte om, hvor meget hun nød at blive undervist herhjemme, og det skal da hel-

ler ikke være nogen hemmelighed, at moderen nød det lige så meget. Der fulgte nu nogle måneder, hvor hjemmeliv og undervisning gik op i en dejlig enhed. Roen sænkede sig mere og mere omkring vores familie, og med roen kom overskuddet. Vi fik overskud til igen at rette blikket ud i samfundet, og til at være aktivt deltagende i ting og sager.

Integration i den blivende klasse

Vi begyndte nu at lægge planer for, hvordan vores datter langsomt skulle integreres i hendes nye og blivende skole. Den udslusning, som vores datter fik til hendes blivende skole, kom til at forløbe helt fantastisk. Vi fik ved hjælp af vores datters kommende klasselærer sat et rigtig godt samarbejde i værk. Ved et møde med omtalte klasselærer blev det besluttet, hvordan det kommende samarbejde mellem klasselæreren og os skulle forløbe. Der blev lagt en plan for, at læreren og jeg skulle maile sammen om, hvad der i ugens løb skulle undervises i.

Vi købte undervisningsmaterialet, der skulle bruges, og vi fulgte ugens undervisning herhjemme, hvilket blev starten på et vellykket samarbejde samt en god udslusning til skolen for vores datter. Dette samarbejde var bl.a. medvirkende til, at vores datter var på samme niveau som sine klassekammerater, den dag hun startede i 2. klasse på hendes blivende skole. Eleverne kendte vores datter fra de små besøg, som vi havde haft i klassen op til skolestarten, samt fra vores datters deltagelse i nogle skole-/fritidsaktiviteter på skolen.

Vores datter trives nu i skolen, og hun er tryk ved at gå der og har fået rigtig mange venner.

Sluttelig kan man sige, at selv om vores datters skolestart bestemt ikke har været uden problemer og misforståelser, har tiden vist, at det betaler sig at kæmpe. Vi stod fast på vores meninger, og vi holdt fast i, at vores datter ikke er et tosproget barn. Vores ønsker passede ikke lige ind i et i forvejen etableret system. Det er heldigvis lykkedes os at få en god og fremadrettet løsning til gavn for hele vores familie.

Fortiden skal integreres

Når man adopterer et større barn, bliver man meget hurtigt konfronteret med den fortid, som barnet har

med sig. Barnet er i kraft af sin alder ved adoptionen i stand til at huske meget fra sin baggrund. Der kommer hurtigt spørgsmål samt erindringer fra barnet, som er relateret til adoptionen, den biologiske familie og så videre. Den sorg, skyldfølelse og det savn barnet har med sig, skal man forholde sig til og respektere samt være i stand til at rumme som person og også sammen med barnet. Når barnet er startet i skole kommer der også mange spørgsmål, som man skal tage stilling til vedrørende det at være adopteret, både fra de voksne og fra de børn, som barnet møder her.

Vi har helt fra starten af vores adoption af vores datter været bevidst om vigtigheden af at have respekt omkring hendes fortid. Det har altid været naturligt for os at tale om fortiden, samt at integrere denne som en helt naturlig del af vores hverdag og familieliv. Når der har været spørgsmål, følelser eller andet fra vores datter, der har relation til tiden før vi adopterede hende, har vi været åbne og imødekommende. Vi har i disse forbindelser inddraget fortiden i respekt for det liv og de relationer, som vores datter havde i årene før, vi kom ind i hendes liv.

Efter at vores datter startede i den nuværende skole, kom der mange spørgsmål for eksempel fra børnene i hendes klasse, men også fra de voksne, der bl.a. gik på hendes fortid. Vores datters klassekammerater var lidt forvirrede og uforstående over nogle ting i relation til adoption med mere. Vi valgte for at støtte vores datter, at jeg tog over på skolen for at fortælle om nogle udvalgte emner i relation til vores adoptionshistorie. Det var i forvejen gennemdrøftet og accepteret af vores datter, hvad der skulle snakkes om til hendes skolekammerater. Det viste sig at blive en succes, og børn og voksne ville gerne have, at jeg kom igen en anden gang for at fortælle mere. Min beretning til vores datters klassekammerater har betydet, at der nu kommer færre spørgsmål vedrørende vores adoptionshistorie til vores datter. Børnene har fået en ny forståelse af nogle ting. Der kommer dog stadig spørgsmål, som vi skal forholde os til vedrørende adoption og fortid.

Et spørgsmål som vores datter nogen gange bliver mødt af fra børne-

ne på skolen er, hvordan vi kan være mor og far til hende, når jeg ikke har født hende. Dette er et spørgsmål som det i og for sig er forståeligt, at børnene er forvirrede over, og derfor ønsker en forklaring på. Svaret på omtalte spørgsmål har vi snakket om mange gange herhjemme, og jeg har lavet tegninger og forklaret sammenhænge. Forståelsen af hvordan det hænger sammen er helt på plads for vores datter, som ikke er i tvivl om, hvor hun hører til, til stor glæde for os alle.

Glæden ved at være blevet forældre

Det er helt umuligt med ord at fortælle om den glæde, som vi har oplevet ved at få lov til nu at være i forælderrollen. Der følger så mange glæder og sjove episoder med dette privilegium, at det ville fylde flere sider at fortælle om dem. Ja, jeg tror aldrig, at vi ville stoppe med at berette herom, for glæderne og oplevelserne fortsætter jo resten af vores liv.

Glæden ved at være blevet en familie kom først til os voksne, men den har nu også fundet vej til vores datter. De vanskeligheder, som vi i starten oplevede med at kommunikere på grund af manglende fællessprog, er nu helt væk. Vi taler nu sammen, som om at vi altid har haft det samme sprog. Selv den danske humor falder ikke længere vores datter så svær at forstå og selv at benytte. Der kommer sjove fortællinger fra vores datter om, hvordan hun opfattede den første tid her i Danmark, og hvad hun opfattede som svært. Der kommer også ind imellem bemærkninger om, hvad hun synes om os, vores udseende, og måden som vi gør ting på og så videre. Det er ikke sjældent, at vi får os et rigtig godt grin, når hun f.eks. fortæller, hvad hun mente om os, da hun så os for første gang på børnehjemmet.

Vores datter fortæller også ind imellem om, hvad hun opfattede som godt og trygt især i starten. Her nævner hun ofte pegetavlerne som en god ting i hverdagen. Vores datter siger også ofte, at hun nød den tid, hvor jeg underviste hende herhjemme. "Det var så hyggeligt, mor" er hendes bemærkning. □

Forfatteren kan kontaktes gennem Adoption & Samfund.

Tre-i-en

De fleste har kun én alder, adopterede har ofte tre

Med indførelsen af den obligatoriske børnehaveklasse er skolestarten med alle de tilhørende krav rykket et år ned. Det kan have store konsekvenser for et adopteret barn. Sædvanligvis regner vi med, at et menneske kun har én alder. Lars von der Lieth opererer med tre...

Af Lars von der Lieth, psykolog, lektor ved Københavns Universitet, formand for DanAdopts bestyrelse og adoptivfar

Almindeligvis regner vi med, at et menneske kun har én alder regnet fra det tidspunkt vedkommende er født. Denne aldersudregning følger os livet igennem. Den er med til at bestemme hvornår vi kan komme i institution, hvornår vi skal begynde i skolen, hvornår vi kan få efterløn eller blive pensioneret, hvornår vi kan oppebære folkepension osv.

Inden for medicinen (i hvert fald inden for psykiatrien) er det almindeligt at notere sig, om en patient virker "alderssvarende" eller henholdsvis "yngre end eller ældre end alder", og dette umiddelbare skøn tæller med i den samlede bedømmelse af personen.

Også i dagligdagen spiller begrebet alder en stor rolle for vurdering af andre mennesker. Når to børn mødes, fortæller de først hinanden, hvad de hedder, og derefter vil det ene barn spørge "hvor gammel er du?" Svaret afgør en rangordning. Den ældste er først, indtil andre kriterier måske får dem til at skifte plads i forbindelse med lege.

Også voksne bruger alderen som kriterium for, hvordan et barn vurderes: "du er da for stor til..." eller "er du ikke for lille/ung til...". Vi taler om udviklingshæmmede og sinker, når et barn eller en voksen ikke fungerer alderssvarende intellektuelt, og

om demens og senilitet, når en gammel ikke længere fungerer alderssvarende: "den 100-årige var ved sine fulde fem" er en kompliment.

Adoptivbarnets tre aldre

Men for nogle er der ikke kun én alder. Nogle har flere aldre efter andres vurdering, det kan være sportsligt, intellektuelt, følelsesmæssigt etc. En stor gruppe af børn har tre aldre: den biologiske alder, den fysiske alder og den sproglige alder. Det drejer sig om udenlandsk adopterede børn, som på grund af deres kortere eller længere ophold på et børnehjem ikke er så fysisk udviklede hverken i højde eller drøjde som andre børn på samme alder i vores samfund. Måske på grund af det folk de er rundet af, måske på grund af den ernæring de har fået. Ofte ses også en forsinket udvikling af perceptuelle forhold, som må tilskrives den manglende stimulering på et børnehjem. Det gælder dynamisk syn, dynamisk hørelse, taktil udvikling, motorisk udvikling etc.

Den perceptuelle forsinkelse eller manglende udvikling slår også igenem på det kognitive felt, hvor få bør-

nehjemsbørn har en alderssvarende sproglig udvikling ved ankomsten til en dansk familie, og hvor sproglig udviklingen bliver yderligere forsinket, når det rudimentære sprog, de har med, skal glemmes/gemmes til fordel for et helt nyt sprog præget af andre lyde, en anden grammatik, mange indforståede meninger etc. Uanset hvor dygtige og kærlige deres forældre er, og uanset hvor hurtigt opfattende det enkelte barn er, og uanset hvor motiveret barnet er for at tilegne sig det nye sprog, så vil der være en forsinkelse, som bliver større, jo senere barnet ankommer til Danmark. Når vi tænker på, at fosteret allerede kan opfatte og erindre lyde, så har børn født i Danmark et forspring som går længere tilbage end fødselstidspunktet, og adoptivbarnet må ikke blot kæmpe med at lære sig alt det nye, men også kæmpe mod andres forventninger om, at det er alderssvarende efter kort tid i Danmark. Men det kan tage mange år og en bevidst indsats fra forældre og institutioner at give barnet en mulighed for at samle op på den forsinkede sproglige og begrebsmæssige udvikling.

Clara 6 år, født i Kina.

2008/07/16

Foto illustrerer ikke artiklen

Hos mange adopterede ses en meget urolig adfærd, måske især i forbindelse med start på institutioner og specielt ved skolestart. Denne adfærdsproblematik kan skyldes mange ting og har naturligvis en sammenhæng med de overlevelsesmuligheder, der gør sig gældende på et børnehjem, hvor børnegruppen selv må afgøre mange konflikter, og hvor den fysiske adfærd kan være afgørende som en handlingsstrategi. Indtænk et skolesystem, hvor nye normer for adfærd og socialt samvær gælder, her vil barnet, når det føler sig underlegent i bl.a. sproglig henseende, kunne løse en konflikt - ganske vist uhensigtsmæssigt - ved at gå tilbage til en adfærd, som har givet resultater tidligere.

Den følelsesmæssige alder er et usikkert parameter

Samlet kan det siges, at de tre aldre i én ikke kan undgå at spille en rolle for omgivelsernes oplevelse af barnet. Mange pædagoger og andre

professionelle vil tale om barnets følelsesmæssige alder som den oplevede alder, og da den kan svinge dagen igennem, vil de få svært ved at forholde sig til barnet på en hensigtsmæssig måde i de forskellige situationer. Dette fører ofte til misforståelser, og usikkerheden bliver endnu større, hvis udefra kommende eksperter såsom skolepsykologer og børnepsykiatere kommer ind over. Disse vil kun se barnet i kortere perioder under for barnet uvante forhold, og det kan betyde at egne observationer og personalets beskrivelser fører til en konklusion, som kan betyde en etikettering af barnet i form af en diagnose, som efter min mening altid bør forsynes med et "Obs for..." for at sikre, at barnet ikke får det endelige stempel på et forkert grundlag.

Obligatorisk børnehaveklasse

I Danmark har der i mange år været tradition for, at skolegang eller rettere undervisningspligt begynder det år, hvor barnet fylder syv år med mu-

lighed for at begynde et år før og dispensationsmulighed for at begynde et år senere. Med indførelsen af en obligatorisk 0-klasse er den alder flyttet et år ned. Herved kan udenlandsk adopterede børn med en vis generel udviklingsforsinkelse og en specifik sproglig forsinkelse, komme i klemme, så den skole, der skulle være barnets mulighed for at udvikle sig kognitivt, socialt og emotionelt, bliver et mareridt blot på grund af en fødselsdato, som det ikke alderssvarende kan leve op til. Jeg ville ønske at politikerne, skolen og den pædagogisk-psykologiske rådgivning ville inddrage dette forhold og give større muligheder for dispensation for alderskravet. Jeg tror det vil give glædere børn og færre fejldiagnoser i retning af ADHD og adfærdsforstyrrelser. Jeg opfordrer alle partnere inden for adoptionsområdet herhjemme til at tage spørgsmålet op til gavn for alle parter. □

Netværk i adoptionens tegn

At et barn på tre år kan kræve aktivering i mange timer i døgnet måtte Anne-Dorthe Staggemeier sande, da hun og hendes mand i 2007 adopterede Pai. Adoptionslegestuen Buster gav ligesom andre netværk familien nye muligheder.

Af Anne-Dorthe Staggemeier

For et års tid siden efterlyste jeg et temanummer om adoption af større børn. 90% af alle artikler handler om adoption af "små" børn. Det er måske ikke helt sandt - men det føles sådan! Til min store glæde fik jeg så fornylig en mail fra A&S, at de netop planlagde et temanummer om adoption af større børn.

Det gav mig chancen for at skrive om betydningen og vigtigheden af at have et netværk, når man pludselig

Det hele er endnu nyt... Pai i Thailand i 2007.

bliver forældre til et "stort" barn på 3 år. Et netværk, som jeg har haft stor glæde af under min barsel, men også nu hvor barslen forlængst er forbi. Det kræver sit at gå fra en travl hverdag med fuldtidsjob (og lidt til), forskellige fritidsinteresser, rejser, mange parmiddage m.m til med ét at blive forældre og sige velkommen til en 100%-vendt-op-og-ned dagligdag.

Barn i forslag

I oktober 2007 fik vi den dejlige meddelelse fra Danadopt, at der endelig (efter knap 3 års ventetid) var blevet matchet barn til os fra Thailand. Pai var 3 år og 10 dage, så en udvidet godkendelse var nødvendig – den blev dog hurtigt fremskaffet, og i november kunne vi endelig få lov til at hente vores dejlige dreng.

Pai talte thai, men da vi havde fået en thai/dansk ordliste – uundværlig – gennem en sød familie, som også havde fået barn fra Thailand, lykkedes det os at "tale" sammen ved hjælp af enkelte ord på thai samt fingersprog. At stå over for et lille menneske og ikke kunne kommunikere er ubærligt, men takket være adoptionsnetværket gik det altså lettere.

Tiden i Thailand gik hurtigt, og vi havde selvfølgelig både gode og mindre gode dage, hvor Pai helt tydeligt og lige efter bogen (gråd og indelukthed) sagde fra over for os, men lidt efter lidt kom der flere og flere smil til.

Alene med Pai

Jeg fik især rigtig brug for et netværk, da min mands barsel var slut. Dagene startede tidligt (mellem 6 og 6.30), og de var lange – alene med Pai, som ikke talte dansk og som skulle vænne sig til mig (og til sin far) og alt det nye i et mærkeligt koldt land. Hvor har jeg siddet mange gange på kolde, tomme legepladser (andre børn går i børnehave!), leget med legoklodser og tegnet på værelset i timevis, gået ture og forsøgt at få en alsidig, men samtidig stille og rolig hverdag til at gå med en super energisk og aktiv dreng, som trods alt havde mægtig mod på livet. Både Pai og jeg var altid meget glade, når Pais far kom hjem fra arbejde og kunne "tage lidt over".

Netværk

Min "redning" blev bl.a. Danadopt, som på opfordring af en anden mor

En glad Pai ét år efter ankomsten til Danmark.

skrev til 3 familier, som i nogenlunde samme periode havde fået et "stort" barn fra Thailand. Jeg tog kontakt til en af mødrene; vores børn er næsten jævnaldrende og kommer fra samme børnehjem. Vi begyndte at mødes en gang om ugen skiftevis hos den ene eller den anden. Det var en stor lettelse og hjælp at kunne tale med andre i samme situation.

Legestuen "Buster" i København er et rigtig godt sted at møde andre adoptivfamilier og deres børn. Det var for eksempel i "Buster", at jeg fik information om rytmikkursus om formiddagen for børn i Pais alder. Et par af mødrene med adoptivbørn, som også gik til rytmik, ses jeg stadig med. Og sådan blev mit adoptionsnetværk lige så stille større.

I dag er vi 5 mødre, som mødes en gang om måneden med vores børn til forskellige arrangementer. Vi får snakket om børnenes udvikling, om det at blive forældre, og i det hele taget om glæder og sorger af enhver art.

Jeg har på intet tidspunkt fortrudt, at jeg har gået hjemme med Pai et år; pludselig var vi jo fremme i august og Pai skulle starte i børnehave. Jeg var så heldig at have hele to måneder til indkøring i institutionen, så vi kunne tage det stille og roligt. Her

blev adoptionsnetværket igen vigtigt, for en del af de børn, som vi mødtes med, var allerede så småt startet i institution, så vi fik rigtig talt sammen om endnu en ny tilvænning for vores børn, igen så dejligt at kunne dele tanker og erfaringer med mennesker, der står i samme situation.

Især de første måneder hjemme var det af stor betydning for mig at kunne mødes med andre ligestillede. Vores bekymringer om vores børns trivsel er måske nok de samme, som forældre med biologiske børn har. Men så alligevel ikke. Der er andre hensyn at tage, når man har et adoptivbarn, og det var ikke altid, fandt jeg ud af, at mine venner var lige forstående. For eksempel, da vi havde haft Pai i et par måneder, havde mange svært ved at forstå, at jeg ikke kunne lade Pais far lægge ham i seng og gå ud og more mig. For hvor de så et 3½ årigt barn, havde jeg jo kun været mor i 5 måneder og kunne derfor lige så lidt som en biologisk mor forlade min "baby".

Mit nye netværk har været og er stadig til stor glæde og betydning for min familie, og det vil det sikkert blive ved med at være langt ud i fremtiden. □

Man søger et ord og finder et sprog

Interview med Anne Holmen

Barnets sproglige udvikling er en af de udfordringer, nogle adoptanter frygter i forbindelse med adoption af et større barn. Men det er der ingen grund til. Ifølge professor ved DPU Anne Holmen er det ikke specielt de større børn, der er mest sårbare over for sprogskiftet. Anne Holmen har siden 1980'erne forsket i tosprogethed og dansk som andetsprog, og hun er specielt optaget af forholdet mellem sprog og samfund i forbindelse med pædagogik og uddannelse. Hun er desuden mor til to børn adopteret fra Indien, da de var fem og otte år gamle.

Af Marianne Østergaard

- Udviklingspsykologisk er det de små børn, de ca. 1 1/2-årige, der er de mest sårbare, siger Anne Holmen. - De er netop begyndt at bruge sprog til at forstå omverdenen med og ikke som hidtil bare det fysiske og visuelle. Nu begynder de også at få opmærksomheden henledt på ting ved hjælp af sprog, at blive trøstet ved hjælp af sprog og at genkende andre ikke kun på udseende og lugte, men også på det sproglige. Hvis de skal starte forfra, kan de blive utroligt desorienterede. Det er kaos, der lander i dem, og deres fornemmelse af, hvad sprog er, kan blive rystet. Man kan måske sige, at de midlertidigt bliver en smule autistiske, fordi de bliver frarøvet muligheden for social kontakt netop i den periode. Så snart børnene er lidt ældre, er det meget lettere for dem at begribe, at "de her mennesker gør det samme med sprog, som

jeg selv gør. De gør det bare på et andet sprog".

- Intellektuelt har de større børn – over ca. fem år - meget lettere ved at begribe, at det nu er et nyt sprog, men at man kommunikerer om de samme ting som på det gamle sprog, siger Anne Holmen og tilføjer: - Der kan være andre grunde til, at det er en god idé, at børnene er så små som muligt, men det sproglige er ikke en af dem.

- Alt med alder og udvikling skal dog tages med forbehold, understreger hun. Det har nemlig meget at gøre med, hvor sikre børnene er på sig selv, og hvilke erfaringer de har gjort sig. Der kan godt være en 4-årig, som er meget veludviklet i sin sociale viden, og en 6-årig, der har været voldsomt understimuleret og derfor ikke har gjort sig særlig mange erfaringer.

Adoptivbørn og tosprogethed

Adoptivbørns sprogsituation er en anden end de såkaldt tosprogedes, forklarer Anne Holmen:

- De fleste tosprogede børn lever i en familie, hvor der som regel tales det sprog, de startede med. For adoptivbørnene sker der derimod det ved sprogskiftet, at alting omkring den primære socialisering og familien – alt det, der giver tryk, støtte og identitet plus alle hverdagstingene – rent ordforråds-mæssigt skal til at foregå på et nyt sprog. Det betyder, at mange af de meget vigtige ting i et adoptivbarns opvækst skal skifte sprog, hvorimod de tosprogede børn 'kun' skal bruge et nyt sprog i nye situationer – de 'gamle situationer', dem i hjemmet, bliver ved med at være på moders-målet.

Ifølge forskningen i tosprogethed vil børn, der lærer et nyt sprog efter ca. 3-årsalderen, have en lidt anden sprogudvikling, end hvis de havde haft pågældende sprog lige fra starten. Det er muligt, at sproget

bliver lige så nuanceret, har lige så stort ordforråd og kan klare lige så mange situationer, men der vil måske være nogle bestemte lyde, som de lærer på en lidt anden måde, og der vil måske være nogle huller. De har jo aldrig prøvet at være babyer på sproget. Hvis de ikke får indhentet det, er der nogle ord, som deres jævnaldrende kan, som de ikke har lært på det nye sprog. Det er ikke nødvendigvis dårligere, men bare lidt anderledes.

- Det nytter ikke noget at definere succes med, at børnene skal lyde, som om de altid har talt dansk, fastslår Anne Holmen. - Succes rent sprogligt er, at de kan klare det, de har brug for rent socialt. Kan de sige de ting, de gerne vil? Kan de blive sure? Kan de blive glade igen? Kan de blive trøstet eller trøste andre? Kan de være uforskammede eller høflige? Osv.

Sprogets forskelle og ligheder

Tror du det betyder noget, om man kommer fra et sprog, der ligner vores, eller et, der ikke gør det?

- Det betyder helt tydeligt meget i forhold til, hvor hurtigt man kommer i gang med at lære det nye sprog. Den første opgave, man står overfor, er jo at opdage enhederne i sproget. Man hører en strøm af talt sprog, og nogle gange får man noget udhævet ved hjælp af tonegang, eller den talende peger på noget, samtidig med at vedkommende taler, så man har en måde at identificere, at her er der et ord, der går igen.

Når man kommer fra et beslægtet sprog, er der flere knager og identifikationspunkter at hænge den proces op på. Hvis det er et fuldstændig ubeslægtet sprog, er det næsten lige som et morsesystem, hvor alting godt kunne betyde det samme, og det er uigennemskueligt, om det er to prikker eller fire streger, der betyder noget bestemt. Så det betyder meget for at komme i gang, om der

er et eller andet, man kan åbne det nye sprog med.

Sprogene er jo typologisk forskellige. Nogle sprog har f.eks. toner, og toner er noget – vil jeg tro – der i høj grad er lært ind gennem øret, og som samtidig berører den fysiologiske side af det at bruge sproget. Hvordan trækker vi vejret? Hvor lægger vi betoningen i forhold til rytmen i sproget? Og jeg kunne forestille mig, at det kan være svært at omstille nogle af de lydlige sider af sproget, hvis man er begyndt på et tonesprog, siger Anne Holmen.

Og hvis man f.eks. har lært at tale på et sprog, hvor man ikke er vant til at have flere konsonanter ved siden af hinanden, kan det være vanskeligt at sige de ord på dansk, hvor vi har op til tre konsonanter, f.eks. *skrig* og *skræl*. I en periode vil det ikke være ualmindeligt, at man sætter en ekstra vokal ind og siger *sekerig*. Ligesom børn med dansk som modersmål, der ikke kan sige *knappe*, en overgang siger *kenappe*. Det er et universelt fænomen, at hvis man har ophobning af lyde, som man af den ene eller anden grund ikke kan sige, så indsætter man vokaler før eller efter. Vokalerne er en måde at mindske spændingen i munden - der er en rent fysiologisk forklaring. Vi kender det f.eks. også fra spansk: *Espana*.

Ligeledes kan der være nogle af de grammatiske kategorier, der er fremmede, f.eks. artikler og køn, bestemthed og ubestemthed: *en/et, den/det* osv. Hvis man kommer fra et sprog uden artikler, er man usikker i brugen af dem på dansk. Ikke nødvendigvis bøjningen, *en mand – manden*, men det med at finde ud af hvornår man overhovedet bruger artikler. Artiklen har en plads i sætningen, og hvis man ikke er vant til at have noget stående dér, er det sværere at sætte den ind.

Hun forklarer, at artiklerne er noget af det allersværeste at lære, for man lærer dem ikke som regler, men sammen med ordforrådet. Alt hvad man lærer som regler, dvs. systematisk, i kategorier og kasser, lærer man økonomisk. Man kan se det som et system, der falder på plads. Derimod er alt, hvad man skal lære som enheder, der hobes ovenpå hinanden – typisk ordforrådet – en meget tungere proces at lære. Og *en* og *et* på dansk hører sammen med ordforrådet. Man kan ikke lære en regel for, hvornår det hedder *en* og *et*. Den eneste regel, du kan lære er, at det oftest er *en*.

Der er dele af sproget, man lettest lærer med øret, hvor man netop ikke kan lære regler, og til dem hører *en* og *et*. Jo ældre man er, jo mere uvillig er man til at lade øret styre.

Og det kan være en af de ting, der gør, at der er visse dele af sproget, som de små børn lettest kommer efter, f.eks. udtalen, visse faste fraser, helheder – og også artiklerne.

Et veludviklet første sprog

Hvor vigtigt er det, at barnet har et godt sprog i forvejen på deres oprindelige modersmål? Hvis det nu er et meget fremmedartet sprog, er det så alligevel et vigtigt fundament for at lære et nyt sprog?

- Hvis vi ser på f. eks. 5-årige, vil jeg rent pædagogisk hellere arbejde med én, som har et veludviklet modersmål, selv om det kan betyde, at barnet har lært noget, det ikke direkte kan bruge i den nye situation. Man kunne sige, at det er spild, hvis barnet f.eks. har udviklet en fin skellen mellem nogle toner, som skal ud af hovedet igen. Men ved at udvikle et sprog, finder barnet helt overordnet ud af, hvad sprog kan bruges til. Sprog kan bruges til at kommunikere med andre mennesker på forskellig vis, og jo mere nuanceret barnets sprog er, jo flere sociale erfaringer ligger der bagved. Et stort ordforråd knytter også sammen med begrebsudvikling, og begrebsudviklingen kan sagtens overføres til et nyt sprog. Så et barn med et stort, nuanceret ordforråd i forhold til sin alder har meget lettere ved at lære ord på et nyt sprog, også selv om det skal øve vold på tungen undervejs. Så jeg går ikke ind for teorier om, at hvis barnet har udviklet en masse undervejs, så gælder det om at "aflære". Jeg mener tværtimod, at jo mere man har lært, desto lettere har man ved at lære det næste. Så jo mere udviklet barnets sprog er – selv om det er anderledes – desto lettere er det at få gang i processen med at lære et nyt, selv om det lige i starten kan være vanskeligt, hvis de to sprog er meget forskellige. Men hellere det end et barn, som er meget dårligt sprogligt udviklet som 5-årig. Her skal man nærmest tilbage til nogle andre kontaktformer for at få puttet her-og-nu-aktiviteter nok på. Man skal helt ned i de meget konkrete ting, hvis barnet f.eks. ikke har erfaringer med, at man kan forholde sig til andre mennesker med at række og tage ting osv. Næsten titte-bøhlege med ord på. Og det er en 5-årig på en måde for gammel til, men det er man alligevel nødt til, hvis barnet

Foto illustrerer ikke artiklen

Zemedhun; 11 år og født i Etiopien.

ikke har fået erfaringerne før. Det skyldes koblingen mellem sprog og tænkning via det sociale.

Den dybere forståelse

Der er et fænomen med, at selv adoptivbørn, der taler vældig godt, ikke har sproglig forståelse i dybden. Hvad skyldes det?

- Ja, det er et fællestræk for børn, der vokser op med flere sprog eller har måttet skifte sprog. Man kan ikke gå ud fra, at der ligger den samme dybde bagved, som der gør hos deres jævnaldrende. Som forældre og som personale i daginstitutioner og skole skal man acceptere, at det er fuldstændig naturligt, at børnene først og fremmest lærer det, de har brug for her og nu. Og når de så mestrer det, skal man stadig have pædagogisk opmærksomhed på det næste trin. Det er ikke sådan, at i det øjeblik de kan lege ubesværet, så går resten af sig selv. Jeg tror nemlig, at grunden til, at man ofte møder det fænomen er, at de voksne siger til sig selv: "Nu kan de sige, de skal på toiletet eller vil have mere at spise. Nu virker de glade og er med socialt, og så behøver jeg ikke at have mere pædagogisk opmærksomhed på de børn." Det er dér pædagogikken fejler. Det er ikke børnenes sprogudvikling, der fejler.

Børn omkring skolealderen får forholdsvis hurtigt fanget hverdags sproget, så de kan bruge det i de situationer, der er tydelige for dem og med de mennesker, der er vigtige – især hvis man kan give dem nogle rutiner. Det næste trin med at få udvidet sproget, så der også er et fundament at lære nyt ovenpå – det tager derimod flere år. Man må huske, at hos et barn, der hele tiden har talt dansk, ligger der mange flere situationer og erfaringer bag ved. Det snyder, at børnene er så hurtige til at være med, men så skal man ikke slippe sin pædagogiske opmærksomhed.

Og det er noget af det jeg synes, jeg har kunnet mærke allermest med mine egne børn, at de begge to var meget, meget gode til at komme i gang med at kommunikere og beslutte sig for at fungere på dansk. Det gik med barnets drivkraft, og vi behøvede ikke at gøre andet end at være der og snakke – men derefter var det vigtigt ikke at give slip. Og det blev jeg i stigende grad opmærk-

som på, fordi jeg fandt ud af, at skolen gav slip. Så snart der var gået et halvt år, og de var med, så behøvede de jo ikke at behandle dem anderledes end de andre. Men så skulle de pludselig til at fundere det, de havde lært. Så var det pludselig blomsternavne, så var det dyrenavne, så var det høflighedsgrader i omgangen med ældre mennesker og yngre mennesker, og de havde ikke været i de situationer før – i hvert fald ikke på dansk. Det vil sige, at hver ny situation krævede en ny fundering.

Det gjaldt om at etablere en *forståelse* i forhold til skolen, og forståelse er både noget med emner og ordforråd – konkret i forhold til det, de skal tale om i skolen i morgen. Der er f.eks. noget, der hedder kontinenter, og dem kan man tegne og se på et kort. At etablere barnets forståelse er et pædagogisk udtryk, der betyder at etablere den vidensmængde, man funderer det nye på.

At lære det nye gennem det kendte

Problemet er, at børnene ikke kan lære noget nyt gennem noget nyt. De kan kun lære noget nyt gennem noget kendt – ligesom os andre. Og det vil sige, at hvis undervisningen er tilrettelagt sådan, at der forudsættes en bestemt vidensmængde som grundlag, og den ikke er der, så kan børnene kun lige være med i kanten. De kan sagtens lære nogle ganske få ting, men de får ikke dybden i den aktuelle indlæring, og når de to måneder senere kommer tilbage til det samme, opdager man, at de slet ikke har lært det ordentligt. De har kun snuset til det.

Og det er et generelt problem for både adoptivbørn og andre børn med et sprogsifte og tosprogethed, at der ikke er så megen viden om sprogtilegnelse blandt pædagogisk personale. Det kan godt være, at der i en kommune er fagfolk, lærere og pædagogiske konsulenter, der ved noget om det, men man har brug for den viden blandt dem, der har med barnet at gøre til daglig.

Betydningen af barnets erfaringer

Det med at man ikke kender dybden i sproget, er det ikke lige så meget noget med udvikling som noget rent sprogligt? Ville det være det samme for et velstimuleret barn, som skal skifte sprog, som for et barn, der ikke har oplevet ret

mange ting andet end måske at opholde sig samme lokale mange timer i døgnnet? Er det sprogsiftet eller i virkeligheden erfaringshorisonten og den kulturelt betingede erfaring, det handler om – eller begge dele?

- Begge dele, men oven i det kommer barnets personlighed. Der er jo børn, der faktisk har så meget selvtillid, at man kan undre sig over, hvor de har fået det fra – sådan nogle overlevere, som sætter sig i situationer, hvor de lærer nyt hele tiden. Og så er der andre børn, som har fået skår i selvværdsfølelsen, og som ikke sætter sig i sådanne situationer, hvis de kan undgå det. I alt, hvad der har med udvikling at gøre, er der utroligt mange faktorer, der spiller en rolle. Noget er kultur og viden om verden, noget er tryghed, selvtillid og det at møde anerkendelse. Og noget er rent sprogligt: at kunne forstå, hvad pokker det er, de siger. At have lært de ord, der skal til for at kunne påvirke en situation. Men der er også en forbindelse mellem tingene, så hvis man skal påvirke det sproglige, skal man nogle gange gøre det socialt, og omvendt skal man nogle gange påvirke det sociale ved hjælp af det sproglige – give redskaber. Så det er faktisk vigtigt, at man tager dét alvorligt, som man siger i udviklingspsykologien, at de forskellige sider af barnet hænger sammen.

Det kan også være motorikken, man skal tage fat i først. Det kan være, det er meget vigtigere for et barn, der skal starte i børnehaven, at det kan løbe lige så hurtigt som de andre. Måske er det vigtigere end at kunne tale dansk, for det giver lyst til nye sociale situationer – og så skal sproget nok komme.

Der er ingen børn, der udvikler sig sprogligt, hvis de ikke er trygge. Og der er ingen, der lærer en masse nuancer i sproget, hvis de ikke starter med noget, som de kan overskue. Derfor er det vigtigt at finde ud af, hvad man kan starte med. Ikke fordi man skal behandle en 6-årig som en baby – det ville være synd – men på visse punkter skal man måske hente den seksårige med noget meget konkret, fordi det kan overskues.

Forældrenes rolle

Hvad kan forældrene gøre?

- Det vigtigste er selvfølgelig, at bør-

Foto illustrerer ikke artiklen

Aya 9 år, på en frisk sejltur i Øresund. Aya er født i Kina.

nene falder til, at de føler sig accepterede, og at de oplever at være kommunikerende. At være kommunikerende vil sige at bruge krop og hænder og ansigtsudtryk og måske også ord fra det sprog, de kommer fra. Det vigtigste er, at børnene interagerer med andre mennesker, for det er ud fra den interaktion, at de lærer det nye. Sproget læres som et produkt af, at man er sammen. Og det er ikke sådan, at sproget først skal læres, og så er man sammen.

Derfor er det også vigtigt, at forældrene lader være med at rette, i hvert fald i begyndelsen. Man skal ikke være bange for, at børnene af den grund lærer noget forkert. Det er vigtigere at turde prøve det nye, end at det bliver korrekt. Og det gælder i lang tid. Det er ikke sådan, at hvis man lærer noget forkert, så sætter det sig fast, og så kommer man aldrig af med det igen. Jo mere man tør, jo flere fejl laver man, og jo hurtigere lærer man. Man lærer faktisk via fejlene, via det at turde prøve tingene af.

At lære barnets oprindelige sprog
Det kan undre, at der er så få adoptiv-

forældre, der prøver at lære barnets oprindelige sprog.

-Ja, det er meget få. Og nogle prøver, men kløjes i det. Jeg prøvede faktisk også, men jeg syntes ikke, jeg var ret god til det, og heller ikke at det fungerede i forhold til børnene. Undtagen symbolsk. Det jeg kunne af tamil har fungeret godt symbolsk som en accept af det, børnene kom med.

Men vi gjorde noget andet i forhold til børnenes oprindelige sprog, tamil: Vi havde tolk de første tre uger. Da jeg kontaktede Københavns Kommune og spurgte, om der var en mulighed for at få stillet tolk til rådighed, fortalte de, at der aldrig var nogen, der havde spurgt om det før. Og det undrer mig. Mine børn var ganske vist fem og otte år, men hvis jeg havde fået en 2-årig, ville jeg have tænkt det samme for man ved aldrig i forvejen, om det er en god idé, så man er nødt til at prøve situationen af.

Hos os skete der imidlertid det, at børnene helst ikke ville snakke med tolken. Hun var ellers udmærket og vant til at tolke for børn, og jeg tror i virkeligheden, det var en

succes, selv om børnene ikke ville snakke med hende. De forstod alt, hvad hun sagde, og der var nogle ting, der faldt på plads for dem. Og de har også senere ringet til hende, og vi har været hjemme og besøge hende. Jeg tror, de var lidt bange for, at hun skulle komme og hente dem, og at de skulle være artige, når hun var der.

Det var den praktiske kommunikationsside på modersmålet – den anden er den symbolske side. Og sådan er det også med det danske. Man skal få den praktiske kommunikation til at fungere, og man skal ikke være bange for at børnene lærer noget forkert, som hænger fast. Man skal simpelt hen give dem lyst og mod til at lære så meget som overhovedet muligt, slutter Anne Holmen.

Artiklens titel *Man søger er ord og finder et sprog* er hentet i Benny Andersens digt *Afkrøge er ikke, hvad de har været* fra digtsamlingen *Denne kommen og gåen*, 1993.

Koreatrolde – nystiftet Landegruppe for Sydkorea

Foreningen Koreatrolde blev stiftet lørdag den 28. marts 2009 på Fyn. Koreatrolde er en Landegruppe for Sydkorea med fokus på sociale aktiviteter for forældre og børn.

Af Sisse Jacobsen, formand

I sommeren 2008 var vi nogle stykker, der gik og undrede os lidt over, at stort set alle andre lande end Sydkorea har en landegruppe. Det på trods af, at Sydkorea har formidlet børn til Danmark siden 1970. Det kan der sikkert findes mange forklaringer på. Mange har måske søgt små private netværk, og andre har måske ikke været interesseret i at "dyrke" adoptivfamilien.

Selvom der efterhånden er mange gode steder på internettet, hvor man kan udveksle tanker og erfaringer, så synes vi alligevel, at der manglede noget. Ikke mindst for vores børn, der også har brug for at spejle sig i andre børn med samme historie. Som forældre eller kommende forældre er det også rart at kunne mødes med andre ligesindede og tale om de mange glade stunder og de udfordringer, der er, når man har børn. Det er internettet godt til, men det kan aldrig erstat-

te de samtaler og bånd, der knyttes, når man mødes "in real life".

Første skridt var derfor at mødes. Vi arrangerede to træf i slutningen af oktober. Et i Jylland og et på Sjælland. Der var mange fremmødte til begge arrangementer, som blev en succes. Børnene legede godt med hinanden, og forældrene havde nogle hyggelige stunder sammen. Det var også dejligt at få sat ansigter på dem, som man havde delt tanker med på nettet. Efter de to arrangementer var vi blevet styrket i vores tro på, at vi skulle danne en egentlig landegruppe.

På Facebook

Det næste spørgsmål, der meldte sig, var, hvordan gør vi det så? En landegruppe skal jo netop være for hele landet. Vi oprettede derfor en gruppe på Facebook - "Koreatrolde" - og skrev samtidig en artikel til Adoption og Samfund for at gøre opmærksom på gruppen. Gruppen voksede hurtigt, og der er nu knap 100 medlemmer. I gruppen fik vi flere tilbagemeldinger på, at der var stemning for at danne en landegruppe.

Koreatrolde en realitet

Med god inspiration fra andre landegrupper indkaldte vi til stiftende generalforsamling 28. marts 2009. 15 mødte op, og forslag til vedtægter blev gennemgået og rettet til.

Der blev valgt en bestyrelse og sup-

pleanter, det første træfudvalg blev nedsat, og webmaster til hjemmesiden blev valgt.

Formålet med landegruppen er først og fremmest "at varetage nuværende og kommende adoptivbørn og adoptanternes sociale netværk og interesser i relation til Korea". På sigt kan Koreatrolde udvikle sig til "at hjælpe og bistå Adoption og Samfund samt DanAdopt med informationer, erfaringer og rådgivning omkring adoption fra Korea."

Det er også hensigten at et samarbejde med Koreaklubben med tiden kan udvikle sig. Vi tror dog, at Koreatrolde først skal finde sine egne ben at stå på. Der er mange erfaringer at trække på fra Koreaklubben hos de voksne adopterede, som familierne i Koreatrolde kan drage nytte af.

Træf

Der er allerede nu fundet en dato for de første træf. For Vestdanmark bliver det lørdag, den 5. september 2009. For Østdanmark vil der være træf lørdag, den 19. september 2009. Nærmere oplysninger om tid og sted vil snarest være at finde på www.koreatrolde.dk

Ved træffene vil der være fokus på, at børnene kan lege og hygge sig, og forældrene kan få sig en god snak.

Hjemmeside

På www.koreatrolde.dk kan du læse mere om foreningen, bestyrelsen, aktiviteter m.m. Hjemmesiden er forsat under opbygning og vil blive opdateret løbende. Det er også via hjemmesiden, at du kan melde dig ind i Koreatrolde. Man kan være almindeligt medlem som husstand, hvis man venter på at adoptere eller har adopteret fra Korea. Man kan også være støtte-medlem.

Vi håber, at mange vil kigge forbi hjemmesiden, og at dette vil inspirere til indmeldelse, så vi udvikler en god forening til gavn for både børn og voksne. □

Alma-Rose, 2,5 og født i Etiopien

Store børn er skønne børn!

Anonym (navnet er redaktionen bekendt)

Vi adopterede vore to ældste børn, da de var henholdsvis 2 - og 4 år. Senere adopterede vi vores tredje barn på dengang 2½ år. Min "kæphest" har nu igennem flere år været, at der ikke pr. definition er større problemer ved at adoptere børn i disse aldre end ved at adoptere et 5 uger gammelt barn. Det sårer faktisk ofte mig som forældre (og måske også børnene en dag, når de bliver ældre), at rigtig mange - især andre adoptanter udtrykker holdningen - helt åbent siger, at de ønsker (læs: forventer, ikke forestiller sig andet) et spædbarn. For det første er adoption ikke et tag-selv-bord. For det andet er alle godkendt til mindst 36 mdr. For det tredje har vi ikke fået dårligere børn, fordi de blev adopteret senere i livet; de er lige så værdifulde som børn, der blev adopteret som spæde. Jeg synes faktisk, at holdningen er frastødende og tankevækkende, og der kan ligge meget bag! Jeg kan godt følge tanken, at nogle adoptanter har en stor trang til at pusse-nusse et spædbarn, være med fra starten osv., men jeg synes, at aldersfaktoren betyder uforholdsmæssigt meget i for eksempel valget af land. Vi andre har jo til gengæld vore børn i længere tid i den anden ende - vi når at opleve dem i flere år som voksne! Og det støder mig, at nogle ansøgere på for eksempel 45 år absolut "vil have" et spædbarn og målrettet går efter det sandsynlige i det i kraft af lande- og institutionsvalg. Det barn vil få gamle forældre, og er det i barnets tarv (siger jeg som omtrent 40-årig mor til en 4-årig - en mor, der sagtens kan mærke forskel på det at have mindre børn nu sammenlignet med, da jeg var 29!)?

Jeg har været med i Adoption og Samfunds bestyrelsesarbejde gennem nogle år og derfor lyttet til rigtig mange foredrag, som vi har arrangeret, deltaget i landsmøder osv. Ved disse arrangementer har jeg ofte observeret (og fortolket...): "Jeg har adopteret mit barn som spæd, og der er derfor ingen problemer med bar-

net". Og når vi så sidder til et foredrag, og foredragsholderen kommer helt ned i dybden, fortiden, barnets psyke osv., begynder spørgsmålene hos denne gruppe adoptanter at dukke op. Jeg synes faktisk, at jeg kan se på dem, at der pludselig går et lys op for dem; de forstår pludselig, hvorfor barnet reagerer, som det gør. Det er noget, de slet ikke har tænkt på, fordi barnet jo blot blev adopteret som helt lille. Som om et lille barn bare kan "omplantes" og blive som "et almindeligt dansk barn". Jeg synes, det er tankevækkende og synd for både barn og forældre, hvis denne gruppe adoptanter ikke er bevidste om adoptivbarnets problemstillinger, fordi de tænker, at "de har deres på det tørre" i kraft af barnets alder ved adoptionstidspunktet.

Jeg har gang på gang oplevet fordomme omkring alle de problemer, vi må have med vores børn, fordi de var "så store" ved adoptionen. "Nej, hvor er de gode til at tale" (ja, de er jo ikke dumme). "Nej, hvor kan de spise pænt" (ja, hvorfor skulle de ikke kunne det?). Jeg ved også godt, at der i nogle familier med sent adopterede børn er problemer, også voldsomme problemer. Men det er der

altså også i nogle familier med spædbarnsadopterede børn. Der er ingen garantier, fordi man vælger at komme på venteliste til et barn fra en privat institution i Colombia, hvilket jeg meget ofte hører i forskellige sammenhænge, sagt og usagt mellem linjerne.

Min erfaring er til gengæld, at det, at vore tre børn efter at have boet hos forældrene har været i familiepleje i hhv. 1½ år og 2 år, har været guld værd. Det har givet og lært dem tilknytning til en familie, og for mig er det i forhold til et barns tilknytning og opvækst i Danmark alt andet lige langt mere betydningsfuldt end deres alder ved ankomst til os. Og det er slet ikke usandsynligt, at et adoptivbarn har haft det helt fint hos forældre og/eller plejefamilie. Kærlig omsorg, stimulation, kropskontakt osv. koster ikke noget! Fx. kan børnene have ligget tæt op ad moderen de første år, været med i moderens daglige gøremål i hjemmet, hvilket vi ikke nødvendigvis tilbyder børn i DK! Vi glemmer, at de kan have så meget godt med sig gennem for eksempel 3 år; ikke altid blot dårligdomme! □

Foto illustrerer ikke artiklen

Alberte Yi-Xiao elsker sin trampolin! Alberte er 4½ år og født i Hunan i Kina.

Adoption & Samfund - Ungdom

DET NYE UNGDOMSRÅD

Jeppe Valentin
Formand
20 år
Fyn

Nicolai Carlos
Næstformand
16 år
Fyn

Nana Pedersen
17 år
Fyn

Joey Vigholt
20 år
Jylland

Vasile Trøstrup
18 år
Jylland

Ina Dygaard
16 år
Jylland

Daniel Schmidt
18 år
Jylland

Kasper Hjort
18 år
Jylland

NYE KRÆFTER - NYE HØJDER

Først en rigtig varm velkomst til folkene i det nye Ungdomsråd.

Med de nye folk i ungdomsrådet danner vi nu et både stærkt og alsidigt team jeg tror der det næste år vil gøre A&S-U, både større, stærkere end det nogen sinde har været.

**FORMANDEN
RABER!!!**

Til Scenen er Din!
den anden weekend i marts oplevede vi at 11 personer udeblev uden afbud.
Dette er totalt uacceptabelt!
Der er lagt mange kræfter og mandetimer i at stable et arrangement som Scenen er Din! på benene.
Ikke bare dem der har arrangeret det hele bliver skuffede, men også de deltagere der møde op.

A&S-U mener jo at
"Jo flere... Jo sjovere!"
Så mød dog op!

Jeppe Valentin (Formand)

DANSK GULD - COLOMBIANSK STOLTHED

Uddrag fra bogen "Adopteret" - Skrevet af: Adriana Olsen, Adopteret fra Columbia

Jeg har altid vidst, at jeg var et adoptivbarn men har egentlig aldrig tænkt over det, og det har faktisk ikke fyldt så meget i min hverdag, før jeg blev omkring 13 år. Jeg er stolt over at være adoptivbarn og lægger heller ikke skjul på det. Mine adoptivforældre har altid fået mig til at føle mig ligeså meget elsket som andre børn. Jeg ved, de ikke

er mit kød og blod, men det betyder ikke noget. Hverken for dem eller mig. Selv om jeg har haft en dejlig barndom og en pragtfuld familie, har jeg altid på en eller anden måde følt mig anderledes, hvad jeg selvfølgelig også er, netop fordi jeg er adopteret. Det er stadigvæk svært for mig at forklare, hvad det er, der præcis udløser den følelse af "ikke at høre til". Jeg kan ikke finde en præcis grund, da jeg aldrig er blevet mobbet meget med at se en smule anderledes ud.

Jeg husker specielt én gang, hvor en dreng kom hen til mig og spurgte mig om, hvorfor jeg var så mørk i forhold til de andre. Jeg tror ikke, jeg var mere end 5 år på det tidspunkt. Mit svar var enkelt: "Jeg er en indianerprinsesse". Jeg har siden, jeg var meget lille, altid haft en forestilling om, at jeg var en lille indianerprinsesse og ser faktisk stadig en lille indianer, når jeg kigger mig selv i spejlet i dag.

Jeg har tænkt en del over at være anderledes og gør det for øvrigt stadig. Jeg tror bl.a., det hænger sammen med, at børn identificerer sig med deres omgivelser, altså venner og specielt forældrene, kigger efter ligheder osv. Det er nok her, det også er gået galt for mig, da jeg har fundet mange modsætninger, både i udseende og i væremåde.

Jeg er ikke særlig høj i forhold til andre, men jeg har efterhånden fundet ud af, at folk synes, at min højde gør mig ekstra sød – smiler stille. Mit navn er også anderledes, og det har faktisk irriteret mig meget, men når folk siger, det er et smukt navn, trækker jeg også lidt på smilebåndet. Og nu, hvor jeg er blevet ældre, har jeg også lært at leve med det, og som min far altid siger: "Adriana, du har et smukt navn, og ved du hvad? Alle ved, hvem du er, da de ikke vil glemme dit navn!" Og disse ord er faktisk sande.

Adriana Olsen - 18 år

Bogen Adopteret:

20 børn & unge
Skriver om at være
Adopteret.

Bogen kan købes
ved forlaget Madsen
www.forlagetmadsen.dk

Spillerum for unge i bevægelse...

Her finder du din lokalforening. Ikke alle har hjemmesider. Er du i tvivl om dit tilhørsforhold så se under adresser og links på www.adoption.dk

Lokalforeninger i Region Nordjylland
Nordjylland:

web: <http://nordjylland.adoption.dk>
mail: nordjylland@adoption.dk
Torben Fristrup, Wilhelm Jensensvej 1, 9500 Hobro. Telefon: 98 52 55 42.

Lokalforeninger i Region Midtjylland
Gudenåen:

web: <http://gudenaen.adoption.dk>
mail: gudenaen@adoption.dk
Mona Østergård, Sanglærkevej 12, Mønsted, 8800 Viborg. Telefon: 86 64 61 72.

Vestjylland:

web: <http://vestjylland.adoption.dk>
mail: vestjylland@adoption.dk
Helle Pedersen, Tyttebærvej 7, 6920 Videbæk. Telefon: 97 17 31 01.

Østjylland:

mail: oestjylland@adoption.dk
Jeanette Lyk, Langballevej 14, 8320 Mårslet. Telefon: 86 29 76 63.

Lokalforeninger i Region Syddanmark
Sydvestjylland:

mail: sydvestjylland@adoption.dk
Kirsten Korning, Øster Skibelundvej 36, Askov, 6600 Vejen. Telefon: 22 39 30 92.

Sydøstjylland:

mail: sydoestjylland@adoption.dk
Ulla Grau, Hydevadvej 28, 6270 Rødekro. Telefon: 74 69 38 13.

Fyn:

web: <http://fyn.adoption.dk>
Mail: fyn@adoption.dk
Sanne Pedersen, Lundsbjergvej 38, 5863 Ferritslev. Telefon: 65 97 22 97.

Lokalforeninger i Region Sjælland
Sydsjælland:

mail: sydsjaelland@adoption.dk
Claus Holmstrøm, Sandageren 23, 4700 Næstved. Telefon: 55 73 37 70.

Midt- og Vestsjælland:

web: <http://midtogvestsjaelland.adoption.dk>
mail: midtogvestsjaelland@adoption.dk
Lene Borg, Tveje-Merløse 2B, 4300 Holbæk. Telefon: 59 43 92 01.

Lokalforeninger i Region Hovedstaden
København:

web: <http://koebenhavn.adoption.dk>
mail: koebenhavn@adoption.dk
Kurt Nielsen, Dæmningen 55, 2500 Valby. Telefon: 36 16 87 25.

Københavns Omegn:

web: <http://koebenhavnsomegn.adoption.dk>
mail: koebenhavnsomegn@adoption.dk
Birgitte Dünweber, Mindevej 32, 2870 Dyssegård. Telefon: 39 69 91 07.

Nordsjælland:

mail: nordsjaelland@adoption.dk
Sune Rasborg, Bentevej 3, 3060 Espergærde. Telefon: 49 13 57 55.

Bornholm:

mail: bornholm@adoption.dk
VAKANT

Nyt fra LF Gudenåen

Et adoptivbarn i familien

Af Lene Christensen, LF Gudenåen

Der var fuldt hus i Viborg i slutningen af april, da en bedstemor fortalte om sine erfaringer med at få et barnebarn fra Indien, og en psykoterapeut/adoptionsrådgiver gav gode råd og forklarede om de udfordringer, som pårørende til adoptivfamilien kan stå med.

LF Gudenåen havde inviteret bedsteforældre og andre pårørende til en eftermiddag, hvor der var mulighed for at blive lidt klogere på nogle de mange ting, der er i spil, når et adoptivbarn kommer til Danmark og hjem til sine forældre. Godt 70 var mødt frem for at høre bedstemor Birthe Christensen fortælle om sine oplevelser med at blive mormor til Marie fra Indien, og psykoterapeut, adoptivmor og underviser på de adoptionsforberedende kurser, Karen Fabricius Hansen, berette om de generelle problemstillinger en adoptivfamilie kan komme ud for og hvordan det kan opleves og evt. kan håndteres af bedsteforældre og andre i den nærmeste familie.

Birthe Christensen fortalte bl.a., at hun som vordende bedstemor havde stor glæde af, at familien på henterejsen opdaterede en hjemmeside med lidt billeder og beretning hver dag, og hun understregede også vigtigheden af at være i lufthavnen ved hjemkomsten: "Så var det meget lettere at tage hjem og lade den nye, lille familie få fred og ro, når vi nu havde set vores dejlige barnebarn og set, at hun var glad og tryk ved sine forældre og set dem sammen alle tre."

Karen Fabricius Hansen blandt forældre og bedsteforældre...

Hold hjertet varmt

Karen Fabricius Hansen, der selv er mor til to drenge fra Vietnam, forklarede bl.a., hvordan den nye adoptivfamilie kan opleve det som "ensomt", hvis omgivelserne og de pårørende ikke forstår de udfordringer, de står med. Hendes erfaring er, at de pårørende kan støtte de nye forældre f.eks. ved kun at nærme sig adoptivbarnet nænsomt og langsomt, besøge familien hvis de beder om det, spørge interesseret, holde inde med "gode råd", bakke op og hjælpe med praktiske ting som indkøb, madlavning, have- og husarbejde.

"Man skal prøve at holde hænder og hjerte varmt som pårørende. Det kommer tifold igen, når tilknytningen mellem forældre og barn er faldet på plads," forklarede Karen Fabricius Hansen, de mange nysgerrige påhørende, der også havde en del spørgsmål undervejs. Hun brugte under sit oplæg bl.a. også tid på at beskrive de forskellige "typer af adoptivbørn", der kommer, f.eks. det tilpassede barn, det stressede barn og det tilbagetrukne barn.

LF Gudenåen glæder sig over den store tilslutning til arrangementet. Til efteråret planlægger vi bl.a. et foredrag om identitetsproblematikker og et foredrag om motorik & samsynstræning. Følg med på vores hjemmeside: <http://adoption.mono.net/>

Adoption & Samfund, LF Fyn afholder

Foredragsaften i Tornbjerg Kirke,
Skærmhatten 1, 5220 Odense SØ

Spædbørnsterapi

v/psykoterapeut Grethe Aagaard
onsdag den 7. oktober kl. 19.00 til ca. 21.30

Alle adoptivbørn har været udsat for kontaktbrud og savn, og ofte er det svigt, der ikke umiddelbart kan sættes ord på, men som kan have stor indflydelse på barnets dagligdag. Så selv om foredraget hedder "Spædbørnsterapi", er det meget relevant for alle adoptivforældre.

Grethe Aagaard er psykoterapeut MPF, pædagog og familierapeut. Leder selvstændigt klinikken Terapeutisk Udviklingscenter i Vejle. Hun har praktiseret spædbørnsterapi siden 2001 og vil i sit oplæg komme med cases fra egen praksis.

Spædbørnsterapi er en metode til at løse op for traumer, der er opstået i de tidlige leveår. Hvert enkelt barns fysiske symptom har en symbolsk betydning, der refererer til de pinefulde oplevelser og brud. Oplevelser, der integreres i barnets ubevidsthed.

Via terapien bliver det muligt at fortælle barnet dets historie og sætte ord på de kontaktbrud og savn, det har oplevet, samt videregive årsagerne til dem. Denne terapeutiske verbalisering giver barnet mulighed for at gennemleve og reparere hændelsen, samt bearbejde sorgen. Såfremt ordene ikke bliver knyttet til oplevelserne og erfaringerne, bliver barnet fastholdt i symptomerne.

Terapiformen er inspireret af Françoise Dolto, fransk børnelæge og psykoanalytiker samt hendes elev Caroline Eliacheff, børnepsykiater og psykoanalytiker. Eliacheff har skrevet bogen "Krop og Skrig", hvor hun igennem mange cases skildrer sit terapeutiske arbejde med børn.

På Grethe Aagaards hjemmeside kan læses meget mere: www.aagaardmpf.dk

Tilmelding og evt. spørgsmål til Ulla Gehlert på tlf. 24 46 66 90 eller på mail usgehlert@yahoo.dk. Medlemsnummer oplyses ved tilmelding.

Prisen for deltagelse incl. kaffe og kage er 75 kr. for medlemmer og 125 kr. for ikke-medlemmer som bedes indbetalt på konto 3600 3600141899 (husk navn i tekstfeltet), efter accept på tilmelding fra Ulla.

Tilmelding senest fredag d. 25. september 2009.

Landegrupper

Bolivia

www.landegruppe-bolivia.dk
Anette Buch-Illing - buch-illing@privat.dk
Benny Nielsen - egskellet24@mail.dk
Katinka Hoydal - hoylysdal@mail.dk

Bulgarien

Bo Persson - fam.persson@gmail.com

Colombia - Fanas venner:

Ann Geertsen, Faksingevej 7, 2700 Brønshøj
- tlf. 29 76 71 62 - www.hola.dk

Danmark

Fam. Behmer - tlf. 64 82 62 20

Ecuador

Jens Reiermann, Englystvej 46,
3600 Frederikssund,
tlf. 31 64 11 13, jens@reiermann.dk
www.ecuadorklubben.dk

Etiopien

Jens L. Tranholm Damkjær
tlf. 86 29 20 28, jensld@mail.dk
www.etiopien-foreningen.dk

Guatemala

Anni Bech Nielsen - tlf. 47 52 77 76

Hviderusland

Peder Marlo, Asgård 92, 9700 Brønderslev,
tlf. 98 80 04 18

Indien

Svend Erik Holm - tlf. 64 47 38 35
sve@holm.mail.dk,
www.123hjemmeside.dk/indiengruppen

Kaliningrad/Moskva

Helle Pedersen - tlf. 97 17 31 01

Kina

Michael Johansen, Tandervej 45, 8320 Maarslet,
tlf. 86 78 27 22, kontakt@kinaforeningen.dk
www.kinaforeningen.dk

Nepal

Hanne og Hans Doktor, tlf. 75 65 48 36,
hanne.veis@adr.dk

Peru

Bjørn Rude Voldborg, Æblehaven 1,
3400 Hillerød, tlf. 48 25 05 95
bgv@pharmexa.com

Rumænien

HanneTrøstrup, tlf. 74 82 07 81
romania@adoption.dk
www.rumania.adoption.dk

Sydafrika

Hanne Forsbæk Mortensen, Kjærsvvej 6,
4220 Korsør, tlf. 58 35 00 54
landegrupesydafrika@gmail.com
www.landegrupesydafrika.dk

Thailand

Ebbe Møller - tlf. 45 79 24 46/40 64 55 84
ebbemoeller@yahoo.dk

Tjekkiet

Anne-Lise Balle - tlf. 66 14 31 95
www.tjekkiet@adoption.dk

Vietnam

Peter Skjøt, Vigerslevstræde 12, 2500 Valby
tlf. 36 30 05 28
formand@vietnamadoption.dk
www.vietnamadoption.dk

Interessegrupper

Bal Vikas Venner, Indien
Annette Havemann Linnet - tlf. 49 19 09 13
Hanne Juhl Holm - tlf. 26 36 27 23
www.balvikas.dk, info@balvikas.dk

Colombia - Fanas venner:
Torben Sørensen - tlf. 86 41 57 08
bestyrelsen@fana.dk, www.fana.dk

Ene-Adoptanter

Lene Rohde - tlf. 38 81 10 70
Linda Berkowitz - tlf. 39 18 04 12

Børnehjemmet Palna, Indien
Mette Thomsen - tlf. 38 28 50 25

Det er godt at have hinanden. Tvillingerne Emma og Sofie er 2 år. De er født i Vietnam.

Adoption & Samfund,
LF Nordjylland afholder

Bedsteforældredag

Lørdag den 12. september
kl. 9.30-16.00 på Vadum skole

Foredrag ved psykolog
Lars von Der Lieth og
PAS konsulent og psykolog
Susanne Høeg.

Nærmere information om dagen vil blive indlagt på vores hjemmeside.

Prisen for denne spændende dag er for medlemmer og bedsteforældre kr. 75,00 og for ikke medlemmer kr. 100,00. Prisen er incl. kaffe/te i løbet af dagen, rundstykker, frokost og kage. (øl og vand kan købes)

Tilmelding til Jens Næsby, 9818 1910 el. Torben Fristrup 9852 5542, torben.fristrup@mail.dk eller adoptionnordjylland@sol.dk, senest den 1. september 2009.

Vi glæder os til at give bedsteforældrene til adoptivbørn en spændende og indholdsrig dag.

Venlig hilsen

Adoption og Samfund Nordjylland

Hvideruslandklubben

Indbydelse til årsmøde
den 18.-20. september 2009

Vi ser frem til en dejlig weekend, hvor vi hygger os sammen med hinanden og vores børn, og hvor vi udover sjov og fest, også har mulighed for gode og ærlige samtaler om vores fælles glæder og udfordringer som (adoptiv)forældre. For børnene er det en mulighed for at opleve fællesskabet med ligesindede og over tid få opbygget et netværk, der kan bruges, når spørgsmålene begynder at trænge sig på igennem opvæksten.

Tag derfor med på dette års træf, der i år afholdes på Sjælland i lejren Egerup lige uden for Skælskør

Nogle har været med igennem mange år, men vi håber, at der traditionen tro også er nye familier, der har fået lyst til at deltage. Det er ikke en betingelse for deltagelse at I er aktive medlemmer af Hviderusland klubben.

I løbet af weekenden vil der være dejlig mad, hyggeligt samvær, tema-snak, generalforsamling, kreative aktiviteter, boldspil, skattejagt, tur til stranden og hvad vi ellers i fællesskab kan finde på af sjove aktiviteter. Det endelige program fremsendes senere sammen med deltagerlisten.

Læs mere og tilmeld dig på foreningens hjemmeside www.hvideruslandklubben.dk

Vi glæder os til at se rigtig mange familier med en masse glade børn.

Bulgarien Træf 2009

11. - 13. september

Nå, er I friske til at deltage i årets træf? Det håber vi... Vi glæder os til at se jer alle på Bjerger Strand Lejren ved Kalundborg.

Program:

Fredag Dørene åbnes kl. 16

Aftensmad kl. 19

Hygge, spil og sjov for alle aldre

Lørdag Årlige Generalforsamling i Bulgarienforeningen kl. 10 - 11

Frokost kl. 12.30

Eventyrrollespil for børn og voksne

Foredrag af Peter fra Sporløse

Festmiddag med Musik og Dans kl. 19

Søndag Brunch kl. 8 - 10

Derefter har vi tid til hygge, lege og rydde op.

Dørene lukkes kl. 16 efter en forhåbentlig godt og indholdsrig træf

I kan deltage i lejren på forskellig vis:

Fredag til søndag 950,- kr. pr. familie

Fredag til lørdag 850,- kr. pr. familie

Lørdag til søndag 850,- kr. pr. familie

Lørdag 500,- kr. pr. familie

Eneadoptanter 1/2 pris.

Det koster 200,- kr. ekstra for ikke-medlemmer af foreningen.

Tilmelding

Tilmelding, som er bindende, sker ved at indbetale beløbet på konto reg.nr. 2340 konto 4377 220 795. Angiv hvor mange personer I er (voksne, børn og børns alder), samt hvor mange dage, I deltager i træffet. Sidste frist for tilmelding er den 10. august.

ALLE er velkomne, også kommende adoptanter.

Yderligere information

Bo Persson, fam.persson@gmail.com, tlf. 3787 4304, eller på hjemmesiden www.bulgarien.adoption.dk

Michael i solen. Han er 2,5 og født i Etiopien.

Ida & "Kaj". Ida er fra Bal Vikas - "Kaj" er fra Kegnæs!

Sofie og Tilde på 7 og 9 år har klædt sig ud. Begge søstre er født i Kina.

ANNONCE:

Advokat

Michael Jørgensen

Juridisk bistand til klage over adoption. Mangeårig erfaring på adoptionsområdet fra Adoptionsnævnet og Familiestyrelsen. Få et prisoverslag ved henvendelse til:

Michael Jørgensen, advokat
CPHLEX ADVOKATER
Ny Vestergade 17, 1471 København K
Tlf: 33 12 79 13, mj@cphlex.dk

ANNONCE:

Terapi for adopterede børn og unge

- Kunstterapi - Sandlegsterapi
- Historieterapi - Spædbørnsterapi
- Vejledning

Jenny Vejbæk

Kunstterapeut / Sandplayterapeut
Holstebro

Tlf. 41422121, hverdage 8.30-9.30

Adoption & Samfund, LF Fyn afholder

Grill, gøgl og generalforsamling

Lørdag den 12. september 2009 kl. 14.00 – 17.00
Ferritslev Friskole, Lundsbjergvej 38, 5863 Ferritslev

Vi ser frem til en rigtig hyggelig lørdag eftermiddag, hvor vi vil riste pølser og pandekager over bål, vi får en gøgler på besøg – og så afholder vi også generalforsamling. Der er altså lagt op til en eftermiddag, hvor vi adoptivfamilier kan møde hinanden – og hvor nogle af os voksne på et tidspunkt går i et rum for os selv for at holde generalforsamling. Forhåbentlig vil rigtig mange deltage i dagen, og vi vil her lige sige, at ingen behøver at være bange for at blive presset til at stille op, da der plejer at være tilstrækkeligt med interesserede til at supplere bestyrelsen. Så I kan roligt komme.

Dagsorden til generalforsamling 12.09.09 kl. 15.30 iflg. foreningens vedtægter.

- Punkt 1. Valg af dirigent
- Punkt 2. Valg af 2 stemmetællere
- Punkt 3. Valg af referent
- Punkt 4. Bestyrelsens beretning
- Punkt 5. Forelæggelse og godkendelse af regnskab
- Punkt 6. Indkomne forslag
- Punkt 7. Valg af bestyrelse
- Punkt 8. Valg af delegerede til landsforeningens generalforsamling
- Punkt 9. Valg af revisor samt suppleant for denne
- Punkt 10. Eventuelt

Forslag til punkt 6, skal være modtaget skriftligt af lokalforeningens formand Sanne Pedersen på mail: mai.lan@mail.dk senest 14 dage før generalforsamling.

Da vi gerne vil vide, ca. hvor mange vi skal købe pølser og bage pandekager til, vil vi meget gerne have en tilmelding senest d. 1. september til Bente Pedersen tlf. 62 62 20 51 eller på mail: bep@5750.dk

På forhåbentligt gensyn
Bestyrelsen

ANNONCE:

Adoptionsverden

Bøger, Flag, Smykker,
Kunst og meget mere.....

Adoptionsbøger
Voksenbøger
Børnebøger
Rejsebøger

Smykker
Halskæder
Armbånd
Øreringe

Flag
Bordflag
Lagkage flag
Papirs flag

www.adoptionsverden.dk

Adoption & Samfund, Københavns omegn

Familiemedlem til et adopteret barn

Mandag den 7. september 2009 kl. 19 - ca. 21.30

Hovedbiblioteket, Ahlmanns Allé 6, Hellerup

**Adoption & Samfund Københavns omegn inviterer
i samarbejde med PAS-rådgiverne Marie Olsen-Kludt og Birgit Cederholm
til en aften om adoptivfamilien.**

Marie Olsen-Kludt og Birgit Cederholm, som begge er psykologer i PAS, vil på baggrund af deres alsidige erfaringer med rådgivning til adoptivforældre, stå for en aften med udveksling af tanker og erfaringer i forhold til det at være familiemedlem til et adoptivbarn.

Hvad forstår vi ved, adoptivfamiliens særlige behov / en anderledes familiekonstellation?

Hvad kan bruddet på den biologiske linje betyde for barnet, og for familien?

I løbet af aften skal vi dele det, til tider svære i, at være nærtstående familiemedlem til adoptivfamilien

Aftenens program:

Aftenen tema introduceres ud fra praksis, med nogle generelle betragtninger om, hvordan det er at være i familie med et adoptivbarn.

Herefter indhentes spørgsmål fra deltagerne, som de måtte ønske nærmere belyst.

Der vises et filmklip, som belyser adoptivbarnets anderledes baggrund.

Pause. Hvor der kan købes øl eller vand.

Efter pausen udveksles der tanker og erfaringer med deltagerne om de særlige krav, der stilles til de pårørende rundt om adoptivfamilien.

Aftenen afsluttes med en opsamling på baggrund af deltageres spørgsmål.

Tid og Sted:

Mandag den 7. september 2009 Kl. 19.00 – 21.30

Hovedbiblioteket

Ahlmanns Allé 6

2900 Hellerup

Tilmelding kan ske ved indbetaling af 50 kr. pr. pers. på Reg. 2123 Konto nr. 8135619095 (opgiv tlf. nr. på tilmelding) Tilmelding er bindende og beløbet returneres derfor ikke ved afbud.

Materiale fra foreningen

Foreningen har udgivet nogle forskellige pjecer med mere, som kan bestilles hos sekretæren.

Særligt skal nævnes pjecerne *Når adoptivbørn skal passes* og *Adoptivbarn i klassen* samt *Adopteret og voksen* og *Adoptionsrådgivning - før, under og efter adoptionen*. Herudover har vi udgivet en "litteraturliste" (blad) samt en bog fra vores behandlerkonference 2003. Foredragene fra konferencen kan fås på DVD eller VHS. Vi er ligeledes i besiddelse af en del ældre blade, især vores tema-blad om skolestart samt andre temanumre.

Herudover har vi også en del af tillægget til decembernummeret 2007 med overskriften *Fortællinger om hjem*.

Der henvises ligeledes til vores hjemmeside:

www.adoption.dk

Her kan der også findes meget rådgivning og information.

Ovenstående materiale kan bestilles på:
sekretaer@adoptionogsamfund.dk.

Vi vil også gerne gøre opmærksom på folderen *International adoption*, som kan findes på Adoptionsnævnets hjemmeside:
www.adopt.dk.

Billeder til bladet

Vi vil meget gerne have billeder af jeres børn til at bringe i vores blad.

Send venligst max. 3 billeder ad gangen. Husk at oplyse navn, land, alder, adresse, motiv o.l. Billederne må meget gerne have en høj opløsning (min. 1 MB).

Bladet (inkl. billederne) lægges altid efterfølgende på Adoption & Samfunds hjemmeside. Billederne vil herudover kunne anvendes i foreningens foldere og øvrige publikationer.

Billederne skal sendes til:
bladet@adoption.dk

Venlig hilsen Redaktionen

Rådgivningsguide

Adoption & Samfund tilbyder rådgivning i alle faser af en adoption. Rådgiverne er enten faglige rådgivere med en specifik relevant uddannelse og særlig viden om adoption eller adopterede og adoptanter, som gerne lægger øre til din historie og kan komme med råd baseret på deres personlige erfaringer og foreningens viden i øvrigt.

Rådgiverne arbejder på frivillig basis. De har tavshedspligt. De fleste rådgivere besvarer rådgivningsopkald i deres hjem. Bemærk faglige- og særlige rådgivere har lukket i juli. Sagsrådgiverne kan kontaktes hele sommeren. Generelt vil det være mest belejligt, hvis I ringer efter kl. 20.

Sagsrådgivere:

Sagsrådgiverne svarer på generelle spørgsmål om adoption og rådgiver i alle faser af adoptionsproceduren fra de første overvejelser om adoption til adoptionsbevillingen er givet.

Simple spørgsmål kan fremsendes på mail til adressen: raadgivning@adoption.dk

For egentlig rådgivning i adoptionsager er det bedre at henvende sig telefonisk til en af rådgiverne nedenfor, især hvis det drejer sig om lidt mere komplicerede sager, f.eks.:

- Sager, hvor ansøgerne fornemmer risiko for helt eller delvist afslag på godkendelse.
- Anke- og klagesager.
- Problemer i matchningssager.
- Problemer i forhold til de formidlende organisationer.

Mie Olesen	36 45 02 08
Annikе Kjør Hansen	35 82 35 43
Bente Romanoff	33 22 88 68
Josie Køhlert	43 64 70 10
Katrine Nordland	32 57 66 86
Claus Stenmose	59 44 14 32

Faglige rådgivere:

Rådgiverne er fagfolk, der frivilligt rådgiver inden for deres professionelle fagområde.

Socialrådgiver:

Tilbyder råd og vejledning om det at samarbejde med sociale myndigheder, dvs. at finde vej i systemerne, rådgivning om lov og ret, herunder at forstå bevillinger og afslag. Rådgiveren kan ikke afgøre eller omstøde kommunens afgørelse, men bistå med vejledning om muligheder for at anke en afgørelse.

Lise Rytter Krogh 51 22 07 68

Læge:

Besvarer spørgsmål, der vedrører helbreds- og handicapforhold hos såvel adoptionsansøgere som barn i forslag og adopterede.

Jesper Mørk-Hansen, 62 25 12 63

modtager helst e-mails:

m.h.gudme@dadlnet.dk

Tyge Fogh 44 34 16 09

Sundhedsplejerske:

Rådgiver om den gensidige tilknytningsproces mellem barn og forældre, almindelige reaktionsmønstre hos barnet fx i forbindelse med søvn, måltider og andre dagligdags ting som pusling og bad. Hvordan kan man som forældre hjælpe sit barn bedst muligt gennem skiftet fra børnehjem/plejefamilie til adoptivfamilie.

Gitte Korsholm Jørgensen 74 83 22 57

Pædagogisk konsulent:

Rådgivning i forbindelse med institutionsstart, indskoling og vanskeligheder i institutioner/skoler.

Gitte Stæhr Larsen 48 24 51 55

40 57 48 26

Speciallærer:

Rådgiver hvis der er behov for eller overvejelser om en særlig undervisningsindsats i skolen, særligt i forbindelse med omsorgssvigtede børn.

Sanne Flittner-Nielsen 75 91 50 65

Talepædagog og speciallærer:

Rådgiver om tale- og sprogvanskeligheder før eller efter barnets ankomst. Sparrer evt. med den lokale talepædagog.

Irene Bjerregaard 27 12 93 07

Psykolog:

Rådgiver unge og voksne adopterede og adoptivfamilier. Herudover kan psykologen medvirke til at videreformidle eventuelle behov for længerevarende indsats til relevante behandlere og/eller instanser.

Birgit Cederholm 44 44 33 82

Forældre-rådgivere:

Rådgiverne er medlemmer med særlig interesse i et bestemt emne inden for adoptionsområdet.

Skoleproblemer:

Rådgivning i forbindelse med vanskeligheder knyttet til den adopteredes skolegang.

Bente Pedersen 62 62 20 51

Adoption af danske børn:

Rådgivning om anonym adoption af danske børn. Rådgivningen vejleder ikke i forbindelse med familie- eller stedbarns adoption.

Fam. Behmer 64 82 62 20

Adoption af større børn:

Rådgivningssamtaler samt mulighed for kontakt til andre familier, der har modtaget større børn, som tilbyder telefonisk støtte og hjælp omkring de problemer, der kan være forbundet hermed.

Anne Marie Poulsen 33 14 14 56

E-mail: ulfi@get2net.dk

Adoptionslinjen:

Voksne adopterede tilbyder rådgivning omkring det at være adopteret.

Telefontid tirs. kl. 19.30-21.00 70 22 23 03

Eneadoptanter:

Gruppen af EneAdoptanter, GEA, tilbyder eneansøgere rådgivning før, under og efter godkendelse samt efter hjemtagelse af barn. Endvidere har GEA faglige rådgivere, hvis udgangspunkt er eneadoption. GEA tilbyder desuden hjælp til opstart af samtalegrupper på et hvilket som helst tidspunkt i adoptionsprocessen.

Charlotte Posselt 20 67 14 94

E-mail: charlotte_posselt@yahoo.dk

Linda Berkowitz 39 18 04 12

Tab af barn i forslag:

Rådgivning som hjælp og støtte til dem, der har mistet et barn, som de har haft i forslag og været godkendt til.

Janne Skov 66 13 63 02

Adoption af præmature børn

Rådgivning om det at få et præmaturnt barn i forslag eller at have et præmaturnt barn.

Trine Boardman/

Klavs Frisdahl 46 37 07 08

ANNONCE:

ADOPTIONS- ELLER BESØGSREJSE

Vi samarbejder med de førende luftfartsselskaber for at give Dem individuel betjening - uanset rejsemål og tidspunkt.

Kontakt en ekspert på dette område, som kender de specielle behov, der er i forbindelse med adoptionsrejser.

I visse tilfælde kan vi yde 5% rabat på flybilletterne.

Specialprogram for besøgsrejser til Korea

Indhent altid et uforpligtende tilbud hos:

senior rejser

ET SELSKAB I PROFIL REJSE GRUPPEN

Søtorvet 5 · 1371 København K

Tlf. 33 93 88 00 · Fax 33 93 88 90 · E-mail: sr@senior-rejser.dk

Adoptionskalender

Husk - du er altid velkommen til at deltage i et arrangement i andre lokalforeninger end din egen.

Dato	Tid og sted	Arrangement	Arrangør	Kontakt/tilmelding
13.06.09	kl.10-16 SFO Urskoven, Bagsværd	Familietræf Træf for familier med børn fra Binh Thuan Social Protection Center, Vietnam.	Nogle familier med børn fra BT	jcc@ruc.dk
13.-14.06.09	Skovgården, Karlskovvej 35, Vejlbyskov, Middelfart	Landetræf i Ecuadorklubben	Ecuadorklubben i Danmark	Gorm Larsen
5.-11.07.09	Rønde Højskole, Skolevej 2, 8410 Rønne	Familieliv - adoption og trivsel Højskoleuge med fokus på trivsel i familien og med adoption som gennemgående tema.	Rønne Højskole	Irene Damkjær Mail: itd@rhd.dk 8637 1955
29.08.09	kl. 10.00-17.00 Ribe	Workshop Oplevelsesorienteret/erfaringsbaseret, om den "Gensidige tilknytning mellem barn og forælder". I alt 3 datoer: 29. august, 4. oktober og 22. november.	Kirsten Nordahl (privat)	Kirsten Nordahl, Mail: Kirsten.Nordahl@msn.dk Tlf. 4020 1581
05.09.09		HB møde	HB	Forslag til dagsorden bedes sendt til HB senest 14 dage før mødet
12.09.09	kl. 14-00-17.00 Ferritslev Friskole, Lundsbjergvej 38, 5863 Ferritslev	Grill, gøgl og generalforsamling Adoptivfamilier kan møde hinanden til pølse-/pandekagegrillning. Kl. 15.30 afholdes generalforsamling.	LF Fyn	Bente Pedersen, bep@5750.dk Tlf. 6262 2051 Gerne tilmelding (aht. indkøb) senest 1.9.
02.- 04.10.2009	Lejercenter Vork, Vejle	Tjekkietræf Weekend-træf for familier med børn fra Tjekki og kommende tjekkiadoptanter. Nærmere info vil følge på TjekkiGruppens hjemmeside	TjekkiGruppen	Bende Hansen, 7464 6060
03.10.09		HB møde	HB	Forslag til dagsorden bedes sendt til HB senest 14 dage før mødet
07.10.09	kl. 19.00 Tornbjerg Kirke, Skærmhatten 1, 5220 Odense SØ	Spædbørnsterapi v/Grethe Aagaard Spædbørnsterapi er en metode til at løse op for traumer, der er opstået i de tidlige leveår.	LF Fyn	Ulla Gehlert, 2446 6690 usgehlert@yahoo.dk Tilmelding senest fredag d. 25. september.
08.10.09	kl. 19.30 Holsted Sognegård, Vestergade 15, 6670 Holsted	Generalforsamling	LF Sydvestjylland	
14.11.09		Landsgeneralforsamling	HB	
15.11.09		Konstituerende HB møde	HB	

Forkortelser: HB=Hovedbestyrelsen, LF=Lokalforening

Se flere detaljer om arrangementerne på <http://kal.adoption.dk>. Optagelse til kalenderen: kalender@adoption.dk

Valdemar med sine kusiner, Asta og Karla. Alle tre er født i Kina.